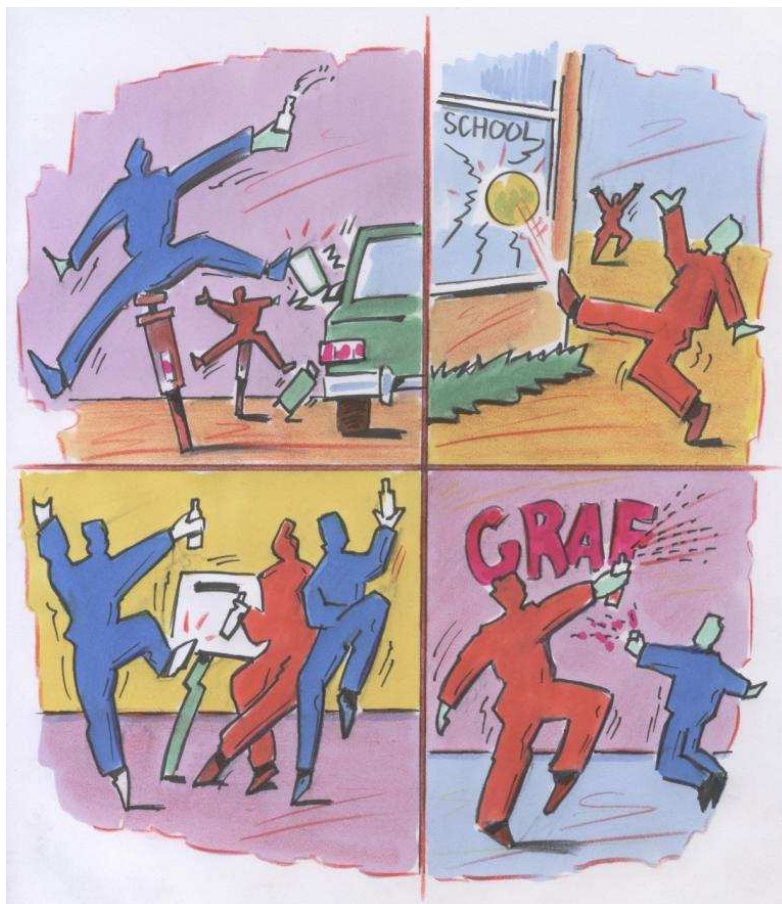

Vandalisme

‘The coming out of the hotshots’

Beschrijvende analyse: daderprofielen van de daders van vernielingen in de regio Zuid-Holland Zuid

Master scriptie criminologie

Erasmus Universiteit Rotterdam

Naam: Jim Verhoeven

Examenummer: 283041

Datum: maart 2008

Begeleider: Willem-Jan Verhoeven

Woord van dank

Dit onderzoek zou niet tot stand zijn gekomen zonder de hulp, medewerking en inzet van Willem-Jan Verhoeven, Mieke Pistorius, Paul van de Beek, Ruud Bik, Henry Anthonise, Dineke Mekel, Joeri Schouten, Jan Kleijer, Betty Wolt, Lieke Masselink, Monique van der Harg, Gert Lems, Ron Ringlever, Victor Molkenboer, Paul Vermeulen, Eveline van Veen, Drieska Roks, Wil Ammerlaan, Richard van der Grijn, Floor van der Velden, Tako Vermeulen, Hannah van Velzen, Annette van der Hoek, Rob Verhoeven en een ieder die ik tot mijn grote spijt vergeten zal zijn...

Inhoudsopgave

Inleiding	6
Vraagstelling.....	7
Doelstelling.....	7
1. De regio Zuid-Holland Zuid	8
1.1 Regiobeschrijving	8
1.2 Gegevens van de regio.....	10
1.2.1 Inwoneraantal.....	10
1.2.2 De economisch zwakken	11
1.2.3 Opleidingsniveau.....	11
1.2.4 Scheidingscijfers	12
1.2.5 Sociale cohesie	13
1.2.6 Jeugdgroepen.....	13
1.2.7 Uitgaansgelegenheden	14
1.2.8 Vernielingscijfers	14
2. Theoretisch kader.....	16
2.1 Definitie vandalisme	16
2.2 De vandaal	19
2.3 Criminologische theorieën.....	21
2.3.1 Het sociale element.....	22
2.3.2 Het frustratie-element	27
2.3.3 Het plezier element	31
2.3.4 Het intoxicatie element.....	32

2.3.5 Het omgevings element	35
3. Methoden van onderzoek.....	37
3.1 Dossieranalyse.....	37
3.2 Interviews met deskundigen	39
3.3 Interviews met daders	40
4. Beschrijvende analyse: daderkenmerken.....	42
4.1 Delicten	42
4.2 Geslacht	45
4.3 Leeftijd.....	46
4.4 Thuissituatie.....	47
4.5 Opleidingsniveau.....	50
4.6 Groepsgedrag.....	52
4.7 Recidive	54
4.8 Alcohol.....	56
4.9 Drugs.....	59
4.10 Afstand woonlocatie-plaats delict.....	60
4.11 Tijdstip delict.....	61
5. Beschrijvende analyse: dadermotieven.....	64
5.1 Daderinterviews.....	64
5.2 Dadermotieven	65
5.3 Groepsgedrag en alcohol	70
Conclusie.....	71
6. De daderprofielen.....	73
6.1 Daderprofilering	73

6.2 Daderprofiel 1: de <i>Try-outs</i>	74
6.3 Daderprofiel 2: de <i>Hang-outs</i>	76
6.4 Daderprofiel 3: de <i>Black-outs</i>	78
6.5 Daderprofiel 4: de <i>Print-outs</i>	79
6.6 Restcategorie	81
6.7 Conclusie	82
7. Beleidsaanbevelingen	84
7.1.1 Beleidsaanbevelingen voor de <i>Try-outs</i> : uitbreiden scholenfunctie	84
7.1.2 Straffen en belonen van de <i>Try-outs</i>	87
7.2.1 Beleidsaanbevelingen voor de <i>Hang-outs</i> :alcoholverbod op de openbare plek	88
7.2.2 Straffen en belonen van de <i>Hang-outs</i>	91
7.3.1 Beleidsaanbevelingen voor de <i>Black-outs</i> : afkoelen	92
7.3.2 Straffen en belonen van de <i>Black-outs</i>	93
7.4.1 Beleidsaanbevelingen voor de <i>Print-outs</i> : schoonmaken	94
7.4.2 Straffen en belonen van de <i>Print-outs</i>	96
7.5 Algemene opmerkingen en kanttekeningen	96
8. Conclusies	98
8.1 Wetenschappelijke conclusie	98
8.2 Maatschappelijke conclusie	103
Literatuurlijst	104
Bijlage 1 Checklist politiedossiers	111
Bijlage 2 Topiclijst interviews deskundigen	114
Bijlage 3 Topiclijst interviews daders	115
Bijlage 4 Grafieken van verbanden	117

Inleiding

In 1794 sprak de Franse Bisschop Grégoire zijn ontzetting uit over het volk dat vernielingen aanbracht aan musea en bibliotheken in Parijs. Hij maakte de vergelijking met een groep Germanen die in de vijfde eeuw na Christus richting het zuiden trok om daar een nieuw koninkrijk te stichten. Tijdens hun tocht lieten zij vernielingen achter, stichtten zij branden en plunderden zij de dorpen. Aangekomen in het zuiden, plunderde deze groep Rome en vernielde er kunstwerken. Deze groep heette de Vandalen en hun doel was om het koninkrijk der Vandalen te stichten. Grégoire noemde het gedrag van het Franse volk vandalisme en het begrip werd geboren (Hoefnagels & Karman, 1986).

Vandaag de dag bestaat de vandaal nog steeds. En als men soms op een zondagochtend een verlaten binnenstad in loopt, lijkt het wel alsof er 's nachts een groep Germanen langs is geweest. Ingeslagen bushokjes, kapotgetrapte bankjes, ingegooide ruiten en uit de grond getrokken verkeersborden scheppen een sfeer van wanorde en onveiligheid. Treden de vandalen van nu in de voetsporen van hun Germaanse voorgangers en zijn ook zij op zoek naar hun eigen koninkrijk? Soms lijkt het er wel op. Zo ook in de regio Zuid-Holland Zuid. Het tegengaan van vandalisme heeft in deze regio een hogere prioriteit gekregen. De driehoek van politie, justitie en gemeenten wil de strijd tegen de vandalen aangaan. Net zoals de Romeinen uiteindelijk de Vandalen uit Rome verdreven, wil de driehoek de vandalen uit Zuid-Holland Zuid verbannen.

Maar wie zijn de vandalen van nu? Een aanpak van dit hardnekkige probleem vereist om te beginnen, een duidelijk daderprofiel. Aan de hand van dit daderprofiel kan er een effectieve aanpak bedacht worden.

Tijdens dit onderzoek heb ik stage gelopen bij het politiekorps Zuid-Holland Zuid. De eerste maanden deed ik mijn onderzoek vanuit het politiebureau aan de Nassauweg in Dordrecht, vanaf januari 2008 vanuit de Overkampweg in Dordrecht. Tijdens de eerste dag van mijn stage werd meteen een duidelijke stempel op mijn onderzoek gedrukt. Het veelbesproken 'Hufterproof-bushokje' werd met behulp van de nodige brandbare objecten met de grond gelijk gemaakt. De toon was gezet.

Vraagstelling

In dit onderzoek zal de volgende hoofdvraag worden beantwoord:

Welke daderprofielen met betrekking tot vernielingen kunnen in de regio Zuid-Holland Zuid onderscheiden worden?

De volgende deelvragen zullen onderzocht worden om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden:

- *Hoeveel meldingen/aangiftes van vernielingen zijn er in de regio Zuid-Holland Zuid?*
- *Welke vormen van vernielingen zijn er te onderscheiden in de regio Zuid-Holland Zuid?*
- *Welke (verschillende) kenmerken (persoonlijk/omgeving) kunnen vernielingsgedrag verklaren in de regio Zuid-Holland Zuid?*
- *Waarom plegen daders vernielingen?*

Tijdens de theorievorming over het onderwerp vandalisme zal een aantal hypotheses worden opgesteld. Deze hypotheses zullen in de praktijk, aan de hand van daderdossiers en interviews met zowel daders als deskundigen, nader onderzocht worden.

Doelstelling

Het uiteindelijke doel van dit onderzoek laat zich uitsplitsen in een maatschappelijk en een wetenschappelijk doel. Het maatschappelijk doel van dit onderzoek is om beleidsaanbevelingen te kunnen geven voor het vernielingenprobleem in de regio Zuid-Holland Zuid. Deze beleidsaanbevelingen zijn gericht tot de veiligheidsdriehoek: politie, justitie en gemeenten.

Het wetenschappelijk doel van dit onderzoek is om te onderzoeken of de bevindingen van het praktijkonderzoek de literatuur bevestigen of dat er wijzigingen/verbeteringen kunnen worden genoemd.

1. De regio Zuid-Holland Zuid

Omdat dit onderzoek zich richt op een specifieke regio in Nederland, de regio Zuid-Holland Zuid, is het van belang dat allereerst de kenmerken van deze regio worden besproken.

1.1 Regiobeschrijving

Het onderzoek naar vernielingen richt zich op de regio Zuid-Holland Zuid. Deze regio is

Kaart 1 De 25 politieregio's in 2007.

Bron: <http://www.rivm.nl>

ontstaan uit een onderverdeling in politieregio's. Kaart 1 laat deze verdeling zien. Er zijn 25 politieregio's in Nederland die alle zelfstandig werken en een eigen regionaal college hebben. Het regionaal college bestaat uit alle burgemeesters uit de regio en de hoofdofficier van justitie. De korpschef is verantwoordelijk voor de aansturing van het korps en is ook aanwezig bij de vergaderingen van het regionaal college. De burgemeester van de grootste gemeente uit de regio is de korpsbeheerder en tevens voorzitter van het regionaal overleg. Er

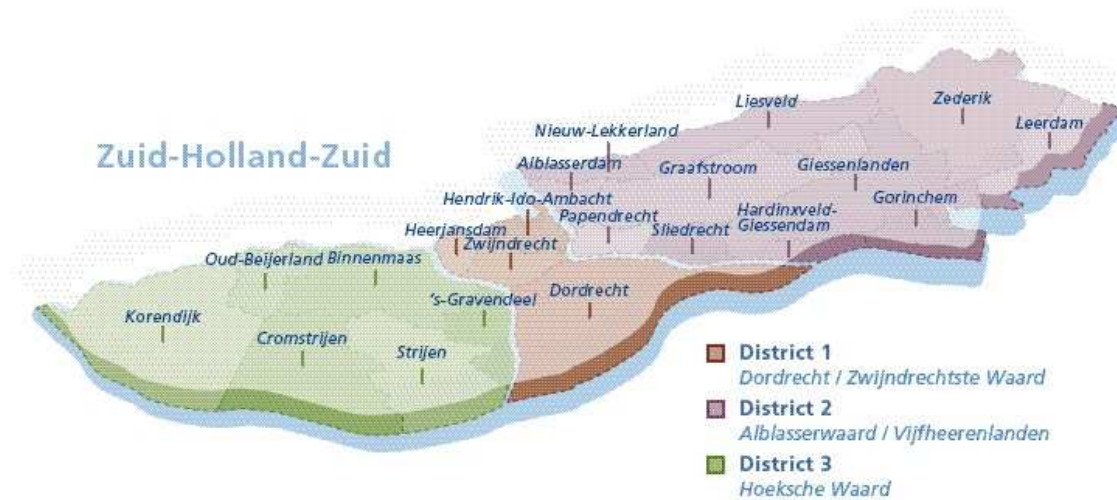
vindt driehoeksoverleg plaats op lokaal, district en regionaal niveau (Politiewet, 1993).

De regio Zuid-Holland Zuid bestaat uit 19 gemeenten. De grootste gemeente is Dordrecht en de burgemeester van Dordrecht is dan ook de korpsbeheerder van deze regio. De regio is onderverdeeld in 3 politiedistricten. Dit zijn: district 1 (Dordrecht/Zwijndrechtste Waard), district 2 (Alblasserwaard/Vijfheerenlanden) en district 3 (Hoeksche Waard). Het centrum van de regio, dit is district 1, kent het meest stedelijke gebied. Hier liggen dan ook de grotere gemeenten Dordrecht en Zwijndrecht. Het westelijke gedeelte van de regio, district 3, is een plattelandsgebied met enkele kleinere gemeenten zoals Korendijk,

Cromstrijen, Oud-Beijerland, Binnenmaas, en Strijen. Ten oosten van dit stedelijk gebied strekt zich een enorm plattelandsgebied uit. Dit is district 2, qua omvang het grootste district. De gemeenten die in dit gebied verspreid liggen zijn Papendrecht, Alblasterdam, Graafstroom, Sliedrecht, Nieuw-Lekkerland, Liesveld, Giessenlanden, Gorinchem, Zederik en meer naar het oosten Leerdam.

Kaart 2 Districten en gemeenten Zuid-Holland Zuid.

Bron: <http://www.politie.nl>

Op kaart 3 is goed te zien hoe de stedelijke en agrarische verdeling in de regio is.

Kaart 3 Satellietfoto van de regio Zuid-Holland Zuid.

Bron: <http://maps.google.com>

1.2 Gegevens van de regio

Voor dit onderzoek zijn ook de hierna volgende gegevens van de regio Zuid-Holland Zuid interessant om te bespreken. Deze gegevens zullen later in het onderzoek, zowel voor het vormen van de hypothesen als voor het bespreken van de onderzoeksresultaten, worden gebruikt.

1.2.1 Inwoneraantal

Zuid-Holland Zuid kent een groot agrarisch gebied. Relatief gezien bevinden zich in de regio Zuid-Holland Zuid niet zulke grote steden. Dordrecht springt erboven uit en is veruit de grootste gemeente van de regio. Dordrecht heeft dan ook veel meer dan de andere gemeenten te maken met grootstedelijke problematiek. De regio bestaat verder vooral uit plattelandsdorpen met een laag inwoneraantal. Deze dorpen worden, zoals op kaart 3 te zien is, omringd door weilanden.

De regio Zuid-Holland Zuid heeft ongeveer 450.000 inwoners. Dit aantal is als volgt verdeeld over de 19 gemeenten:

Tabel 1 Aantal inwoners per gemeente in de periode 2006.

Gemeente	Aantal inwoners 2006	Gemeente	Aantal inwoners 2006
Dordrecht	118.681	Hardinxveld-Giessendam	17.734
Zwijndrecht	44.494	Giessenlanden	14.476
Gorinchem	34.269	Zederik	13.483
Papendrecht	31.478	Cromstrijen	13.015
Binnenmaas	28.615	Korendijk	10.868
Hendrik-Ido-Ambacht	24.642	Liesveld	9.769
Oud-Beijerland	23.959	Graafstroom	9.743
Sliedrecht	23.788	Nieuw-Lekkerland	9.451
Leerdam	20.749	Strijen	9.162
Alblasserdam	18.546		

Bron: CBS

1.2.2 De economisch zwakken

Binnen de bevolking van de regio Zuid-Holland Zuid bevindt zich een groep personen die tot de zogeheten economisch zwakken behoren. Deze personen hebben een inkomen dat rond of onder het sociaal minimum ligt. Voor de gemeenten van de regio Zuid-Holland Zuid ziet de verdeling er als volgt uit:

Tabel 2 Het aantal huishoudens rond of onder het sociaal minimum in procenten in de gemeenten van de regio Zuid-Holland Zuid in 2004.

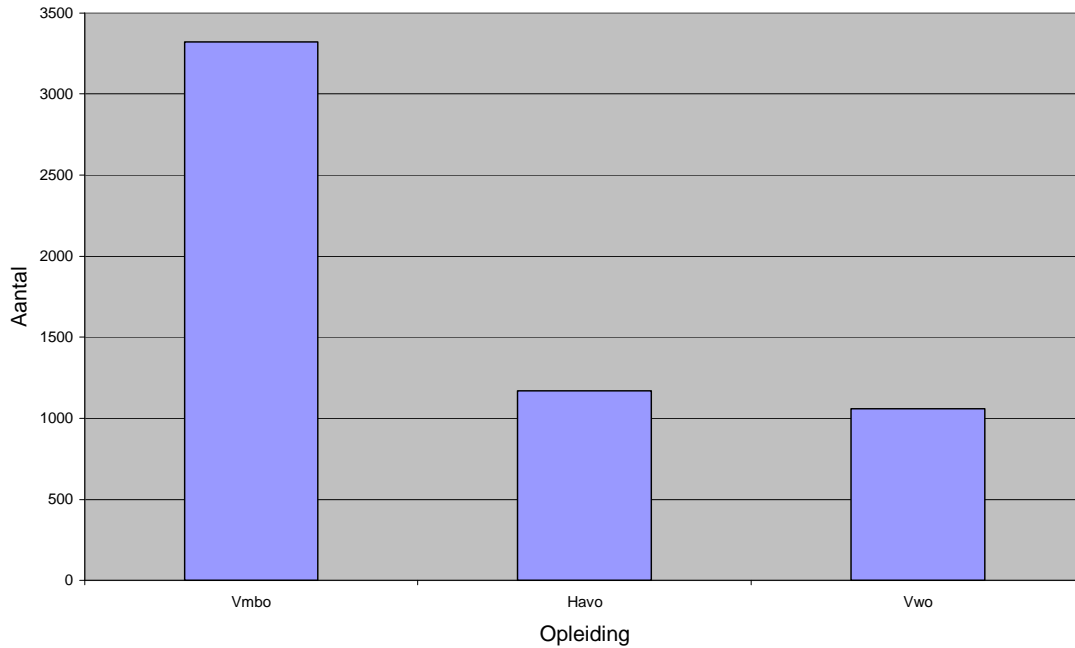
Gemeente	Aantal huishoudens rond of onder sociaal minimum in %	Gemeente	Aantal huishoudens rond of onder sociaal minimum in %
Dordrecht	11	Hardinxveld-Giessendam	3
Zwijndrecht	7	Giessenlanden	5
Gorinchem	8	Zederik	6
Papendrecht	5	Cromstrijen	4
Binnenmaas	5	Korendijk	6
Hendrik-Ido-Ambacht	4	Liesveld	6
Oud-Beijerland	5	Graafstroom	7
Sliedrecht	6	Nieuw-Lekkerland	4
Leerdam	7	Strijen	4
Alblasserdam	6		

Bron: CBS

1.2.3 Opleidingsniveau

Voor het opleidingsniveau is een onderverdeling gemaakt in Vmbo, Havo en Vwo leerlingen. Het Vmbo duurt 1 jaar korter dan de Havo en zelfs 2 jaar korter dan het Vwo. Om een vergelijkbaar beeld te schetsen van het opleidingsniveau in de regio heb ik tot doelgroep gekozen: leerlingen van 15 jaar uit het leerjaar 2006-2007. Voor de regio Zuid-Holland Zuid ziet de verdeling er als volgt uit:

Grafiek 1 Opleidingsniveau van leerlingen/studenten van 15 jaar in de regio Zuid-Holland Zuid in leerjaar 2006-1007.

Bron: CBS

Er zijn aanzienlijk meer Vmbo leerlingen in vergelijking met leerlingen van de andere twee opleidingsniveaus. De cijfers van de regio Zuid-Holland Zuid verschillen niet veel met de landelijke cijfers over opleidingsniveau.

1.2.4 Scheidingscijfers

Ook interessant voor dit onderzoek is het scheidingscijfer van de regio Zuid-Holland Zuid. Op basis van CBS gegevens ziet dit er als volgt uit:

Tabel 3 Aantal mannen en vrouwen die getrouwd en gescheiden/verweduwd zijn in de regio Zuid-Holland Zuid.

Burgerlijke staat in de regio Zuid-Holland Zuid	Aantal
Personen die getrouwd zijn	219989
Personen die gescheiden zijn/verweduwd zijn	52339
Totaal	246172

Bron: CBS

Tabel 3 laat zien dat ongeveer 21% van de personen in de regio Zuid-Holland Zuid gescheiden of verweduwd zijn. Dit cijfer verschilt niet veel van het landelijk gemiddelde.

1.2.5 Sociale cohesie

Sociale cohesie geeft aan hoe sterk de banden zijn tussen mensen die in een bepaalde buurt wonen. Het CBS voert jaarlijks een onderzoek uit naar de sociale cohesie in de politieregio's. Voor de regio Zuid-Holland Zuid zien de gegevens van dit onderzoek er als volgt uit:

Tabel 4 Sociale cohesie in de regio Zuid-Holland Zuid.

Onderwerpen	In procenten
Veel contact met directe burens	68
Veel contact met andere buurtbewoners	51
Mensen gaan prettig met elkaar om	88
Gezellige buurt met veel saamhorigheid	58
Mensen kennen elkaar nauwelijks	17
Voel mij thuis bij mensen in deze buurt	80
Ga liefst uit deze buurt verhuizen	12
Tevreden met samenstelling bevolking	87

Bron: CBS

Het merendeel van de inwoners van de regio Zuid-Holland Zuid is dus te spreken over het contact met buurtbewoners in de wijk. De regio Zuid-Holland Zuid kent ook wijken waarin de sociale cohesie minder sterk is. Slecht één wijk is formeel een probleemwijk, namelijk Wielwijk/Crabbehof in Dordrecht (Ministerie van VROM, 2007).

1.2.6 Jeugdgroepen

De politie van Zuid-Holland Zuid maakt gebruik van het Jeugd Informatie Systeem (JIS). In het JIS zijn de verschillende jeugdgroepen uit de regio in kaart gebracht en wordt er een onderverdeling gemaakt tussen hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen. Deze onderverdeling wordt gemaakt aan de hand van de zogeheten Beke-

shortlist. Dit is een systematische analyse van overlastgevende groepen jongeren. In het JIS worden de leden van de verschillende jongerengroepen met naam en toenaam genoemd. Ook is er vaak een foto van de jongere beschikbaar om het kennen en gekend worden van de jongeren door de politie te vergroten.

Op dit moment staan er 175 jeugdgroepen in het JIS genoteerd, waarvan 28 groepen in het archief zijn geplaatst omdat daar een jaar niets van is vernomen. Tot deze 175 jeugdgroepen behoren 2213 jongeren van de in totaal 70.000 personen tussen de 12 en 24 jaar tot de regio Zuid-Holland Zuid (Ministerie van Binnenlandse Zaken, 2007).

1.2.7 Uitgaansgelegenheden

Interessant om te vermelden is dat de regio Zuid-Holland Zuid enkele grote uitgaansgelegenheden kent. De Blue Lagoon in Zwijndrecht, Alcazar in Puttershoek en Ponderosa in Giessenburg zijn enkele voorbeelden van grote uitgaansgelegenheden die een aanzienlijk aantal jongere bezoekers uit de regio naar zich toe trekken. Dordrecht heeft een centrumfunctie voor de gemeenten in district 1, Oud-Beijerland voor de gemeenten in district 3 en Gorinchem voor de gemeenten in district 2. De cafés en andere horecagelegenheden in deze steden worden bezocht door jongeren uit de gehele omgeving.

1.2.8 Vernielingscijfers

Als laatste kenmerk van de regio is het interessant om het vernielingsprobleem in kaart te brengen. Om een beter beeld te geven van het vernielingsprobleem in de regio Zuid-Holland Zuid zullen enkele cijfers van vernielingen getoond worden.

Tabel 5 Cijfers vernielingen (incidenten) in de periode 2001-2007 van de regio Zuid-Holland Zuid.

Soort vernieling (Incidenten)	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vernieling auto	2.591	2.405	2.608	2.627	2.636	2.616	2.448
Vernieling middelen openbaar vervoer	268	122	62	95	86	380	375
Vernieling aan openbare gebouwen	606	551	504	530	580	652	371
Vandalisme/Baldadigheid	894	674	734	996	1.036	1.132	1.124
Graffiti	327	216	434	466	322	1.026	1.283
Overige vernieling/beschadiging	3.200	3.128	3.346	3.213	3.313	3.416	3.530
Openlijk geweld goederen	249	53	68	94	72	89	92
Totaal	8.135	7.149	7.756	8.021	8.045	9.311	9.223

Bron: BPS politie

Deze cijfers zijn gebaseerd op het aantal aangiftes en meldingen van vernielingen. Deze cijfers laten zien dat het totaal aantal vernielingen in de regio Zuid-Holland Zuid per jaar aanzienlijk is. De enorme toename van het aantal vernielingen vanaf 2006 heeft twee verklaringen. Eén van de verklaringen is te vinden in de toename van het aantal aangiftes van vernielingen van middelen van het openbaar vervoer. De politie heeft in 2006 de eigenaar van de bushokjes gevraagd alle vernielingen van bushokjes aan te geven. Aangezien dit in 2005 nog niet werd gedaan, levert dit dus een enorme stijging in 2006 op. De tweede verklaring is te vinden in de enorme toename van het aantal meldingen van graffiti. Omdat in 2006 het Graffiti Registratie Systeem (GRS) in gebruik is genomen, werd in zeer korte tijd een grote hoeveelheid graffiti gefotografeerd en opgenomen in het GRS. Dit verklaart de enorme stijging van het graffiticijfer over 2006. Deze twee cijfers zijn verantwoordelijk voor het beeld dat het aantal vernielingen enorm lijkt toe te nemen. Of dit daadwerkelijk zo is, is niet zo duidelijk te zeggen, maar een kleine stijging bij de andere vernielingscategorieën verraadt wel een lichte toename van vernielingen.

Duidelijke schadecijfers voor alleen de regio Zuid-Holland Zuid zijn helaas niet beschikbaar, maar de schade van vernielingen was in 2002 voor geheel Nederland 892 miljoen euro in tegenstelling tot geweldsdelicten waarvan de schade 4,7 miljoen euro is (Politie-monitor Bevolking, 2002). Dit hoge cijfer laat zien dat de schade die met vernielingen gepaard gaat, aanzienlijk te noemen is.

2. Theoretisch kader

2.1 Definitie vandalisme

Allereerst moet helder worden hoe de begrippen vandalisme en vernielingen zich tot elkaar verhouden. In dit onderzoek worden beide begrippen naast elkaar gebruikt. Binnen het theoretisch kader wordt er gesproken over ‘vandalisme’, omdat dit de term is die in de literatuur wordt gehanteerd. In het meer praktijkgerichte deel van het onderzoek zal de term ‘vernielingen’ meer voorkomen, omdat het politiekorps met deze term werkt. Om verwarring te voorkomen, dienen de begrippen vandalisme en vernielingen binnen dit onderzoek als vergelijkbare begrippen te worden opgevat.

Het vandalisme van nu verschilt aanzienlijk met dat uit de tijd van bisschop Grégoire in 1794. Niet alleen de inhoud van het begrip vandalisme is anders dan toen, ook de oorzaken, motieven en gevolgen behoeven een andere inkleuring. Vandalisme geldt als een containerbegrip. Dit houdt in dat het begrip veel verschillende handelingen kan omvatten.

De juridische omschrijving van vandalisme is als volgt:

“Hij die opzettelijk en wederrechtelijk enig goed dat geheel of ten dele aan een ander toebehoort, vernielt, beschadigt, onbruikbaar maakt of wegmaakt, wordt gestraft met...”
(Artikel 350 lid 1 Wetboek van Strafrecht)

In deze omschrijving zit een drietal belangrijke elementen. Ten eerste gaat het om opzet en wederrechtelijkheid. Per ongeluk iets vernielen valt hier dus niet onder. Als het gaat om werken die het algemene nut dienen (de collectieve goederen, bijvoorbeeld waterdijken), is opzet niet noodzakelijk en schuld voldoende. Dat betekent dus ook onachtzaamheid en verwijtbaarheid.

Ten tweede moet het gaan om een goed. Dus personen vallen hier niet onder. Het beschadigen van personen valt onder mishandeling. Voetbalvandalisme omvat wel geweld jegens personen. Deze bijzondere vorm van vandalisme zal in dit onderzoek

buiten beschouwing worden gelaten. Voetbalvandalisme kent andere motieven en oorzaken en behoeft daardoor ook een andere aanpak dan het 'normale' vandalisme. Ook in de literatuur wordt voetbalvandalisme vaak apart behandeld. Wel kunnen er misschien overeenkomsten gevonden worden in bepaalde achterliggende motieven en oorzaken.

Vandalisme tegen dieren wordt in het tweede lid van artikel 350 Wetboek van Strafrecht behandeld. Ook deze vorm van vandalisme zal in mijn onderzoek buiten beschouwing worden gelaten.

Ten derde valt op dat het moet gaan om een goed dat geheel of ten dele aan een ander toebehoort. Het vernielen of beschadigen van een eigen goed valt dus buiten de juridische omschrijving van vandalisme.

Een belangrijk kenmerk van vandalisme dat niet direct zo wordt genoemd in de juridische omschrijving, maar wat wel indirect uit de delictomschrijving valt af te lezen, is de schade. Vaak wordt de ernst van vandalisme uitgedrukt in de schade die het heeft veroorzaakt (Hoefnagels & Karman, 1986). Met schade van vandalisme wordt vaak gedacht aan materiële schade, maar ook de immateriële schade zoals de emotionele schade, waaronder gevoelens van onveiligheid, kan aanzienlijk zijn.

De juridische omschrijving is nuttig, maar geeft nog geen werkbare definitie van vandalisme. Arnold P. Goldstein (1996) spreekt ook over de complexiteit van het begrip vandalisme en dat vandalistisch gedrag in iedere tijd en situatie een andere betekenis krijgt. Toch zijn er drie aspecten die elke keer weer terugkomen in de verschillende definities. Dit zijn intentionaliteit, destructiviteit en eigendom (Goldstein, 1996). Alle drie komen ook terug in de juridische omschrijving. Intentionaliteit in de opzet, destructiviteit in het vernielen, beschadigen, onbruikbaar maken of wegmaken en eigendom in het toebrengen van schade aan een ander.

Nog een belangrijk kenmerk van vandalisme is dat het gaat om criminaliteit in veelvoud (Hoefnagels & Karman, 1986). Dit houdt in dat de gedragingen als incident niet zoveel voorstellen, maar omdat ze in zeer grote getale voorkomen de nadelige gevolgen ervan toch zeer groot zijn.

Tevens moet het bij vandalisme gaan om een vernieling waarbij geen materieel gewin voor de dader in het spel is. Hierdoor vallen bijvoorbeeld vernielingen als gevolg van een inbraak (inslaan van een ruitje, forceren van een slot) buiten de definitie van vandalisme.

Drie kanttekeningen zijn te maken bij het kwade imago dat rond vandalisme hangt. Ten eerste is het van belang dat bepaald gedrag in de ene situatie gezien kan worden als normconform en in een andere situatie als vandalistisch gedrag. Een goed voorbeeld hiervan is het omkappen van een boom. Kapt de eigenaar van een stuk grond een boom om in de eigen tuin (met een geldige vergunning) dan is dit niet wetoverschrijdend gedrag. Maar wordt deze boom door een wildvreemde omgekapt (zonder vergunning en zonder toestemming van de eigenaar) dan heet dit vandalistisch gedrag (Nicholson, 1975).

Een tweede belangrijk punt is de subjectiviteit met betrekking tot vandalisme. Voor de graffitispuiters is zijn 'tag' bijvoorbeeld in de tunnel van de plaatselijke metro een uiting van zijn kunstzinnige levensstijl, maar voor de gemeentelijke schoonmaker is het vervuiling en beschadiging van gemeente-eigendom.

Een derde kanttekening die gemaakt kan worden, is het onderscheid tussen vandalistisch en afkeurenswaardig gedrag (Christensen & Clark, 1978). Afkeurenswaardig gedrag is gedrag dat door overmatige aanwezigheid schade veroorzaakt. De slijtage van vele voetsporen op het gras, omdat scholieren niet kiezen voor de omweg over het voetpad naar de bushalte, maar voor een afsnijdroute door het gras, is hier een goed voorbeeld van. Dit is niet vandalistisch gedrag in termen van voornemen, besef en verantwoordelijkheid. Afkeurenswaardig gedrag is niet voorgenomen gedrag, bovendien is er geen besef van de schade die wordt veroorzaakt door het gedrag. Ten slotte, de personen die zich afkeurenswaardig gedragen zijn niet geïnformeerd over de gevolgen van hun gedrag en zijn dan ook niet verantwoordelijk (Christensen & Clark, 1978).

Concluderend luidt de onderzoeksdefinitie als volgt. Vandalistisch gedrag omvat:

1. opzettelijk gedrag
2. het toebrengen van schade
3. aan een goed
4. waarvan het eigendom niet bij de dader ligt
5. en waarbij er geen materieel gewin is voor de dader

Daarbij moet in het oog worden gehouden dat het bij vandalistisch gedrag gaat om lichte criminaliteit, dat door zijn veelvuldig voorkomen schadelijk is, dat het wetoverschrijdende element per situatie kan verschillen, dat er een subjectief element kleeft aan de schadelijkheid van vandalisme en dat er een dunne grens is tussen afkeurenswaardig gedrag en vandalisme.

2.2 De vandaal

Net zoals met de gedragsomschrijving van vandalisme is ook de persoonsomschrijving van de vandaal zeer complex. Per tijd, plaats en situatie zijn er verschillende daderkenmerken te vinden. Zo past er misschien bij de boerenzoon die op een verlaten landweggetje een verkeersbord uit de grond trekt een heel ander profiel dan bij de stadsjongen die na het uitgaan een parkbankje vernielt. Maar ook hier zijn in de literatuur overeenkomsten te ontdekken. In verschillende onderzoeken is naar voren gekomen dat het bovenal gaat om jeugdige daders. Het gaat vaak om jongeren tussen de 16 en 24 jaar (Hoefnagels & Karman, 1986). Natuurlijk zijn er uitzonderingen te vinden, maar het gros van de vernielingen wordt gepleegd door deze doelgroep. Amerikaans onderzoek toont aan dat mannen vaker betrokken zijn bij vandalisme dan vrouwen (Anon, 1978; Goldmeir, 1974; Howard, 1978). Bovendien stellen deze onderzoeken dat de blanke bevolking vaker betrokken is bij vandalisme dan de zwarte bevolking. Deze conclusies gelden uiteraard alleen voor de Amerikaanse staten, maar ook Nederlands onderzoek maakt vaak onderscheid in afkomst. Zo toont een onderzoek door Ferwerda en Beke (1994) naar vandalisme en overlast in Enschede, Hengelo en Zaanstad aan dat de autochtone bevolking vaker betrokken is bij vandalisme dan de allochtone bevolking. Hierbij moet wel worden gelet op de bevolkingssamenstelling van deze drie gemeenten.

In andere gemeenten met een andere bevolkingssamenstelling is het zeer goed mogelijk dat de verhouding juist andersom is.

Een ander kenmerk van vandalisme is dat de daders vaak in groepen toeslaan (Hoefnagels & Karman, 1986). Daders hangen meestal rond op straat, waarbij zij ook vaak voor veel overlast zorgen. Overlast gaat veelal gepaard met vandalisme, waardoor beide problemen vaak samen worden aangepakt.

Niet alleen uiterlijke kenmerken spelen een rol bij de beschrijving van de vandaal. Ook moet er gekeken worden naar de innerlijke beweegredenen van de daders om tot vandalistisch gedrag over te gaan. In de literatuur wordt vaak een onderscheid gemaakt in de achterliggende motivatie van de dader. Martin (1959, 1961) maakt een onderscheid in drie typen vandalisme. Deze zijn:

1. Roversvandalisme. De dader is uit op materieel gewin. Het kapotslaan van een telefooncel om het muntgeld te kunnen bemachtigen is een goed voorbeeld van dit type vandalisme. Deze typering komt niet overeen met mijn definitie van vandalisme, omdat er sprake is van materieel gewin.
2. Verdedigingsvandalisme. Deze vorm van vandalisme wordt gekenmerkt door de dader die uit woede en vijandigheid tegenover een andere persoon of groep vandalistisch gedrag vertoont.
3. Vervelingsvandalisme. Hierbij is geen echte reden te ontdekken voor het vandalistisch gedrag, maar komt dit meer voort uit een soort baldadigheid.

Stanley Cohen (1971, 1974) komt met zes typeringingen die in de literatuur het meest gebruikt worden. Deze zijn:

1. Vandalisme uit hebzucht. Dit type staat gelijk aan Martin's (1961) roversvandalisme.
2. Tactisch vandalisme. Hierbij wil de dader door middel van vandalisme, een ander achterliggend doel dan schade bereiken. Als voorbeeld noemt Goldstein (1996) de zwerver die een ruit inslaat om zo gearresteerd te worden, waardoor hij een overnachtingsplaats heeft in de cel.

3. Ideologisch vandalisme. Dit type vandalisme lijkt op tactisch vandalisme, alleen heeft het achterliggende doel een sociale of politieke boodschap.
4. Verdedigingsvandalisme. Ook dit type vandalisme neemt Cohen (1971) over van Martin (1961).
5. Spelvandalisme. Deze vorm van vandalisme komt voort uit de gevolgen van spelgedrag van jongeren. Vaak jonge kinderen vernielen wel eens wat in hun omgeving tijdens hun spelgedrag. Hoewel er soms wel sprake van opzet is, is het boosaardige element bij deze vorm van vandalisme vaak ver te zoeken (van Dijk & van Soomeren, 1981).
6. Kwaadaardig/frustratie vandalisme. Dit type vandalisme is een uiting van woede en frustratie. Vaak uit zich dit in de vernieling van publieke eigendommen, zoals bushokjes en parkbanken.

Typeringen helpen bij het vormen van een onderzoeksdefinitie. Op basis van de bovenstaande typeringen zal er verder in het onderzoek gewerkt worden met het begrip vandaal. Deze typeringen zullen ook worden gekoppeld aan in de literatuur beschreven, en hierna volgende theorieën.

2.3 Criminologische theorieën

Nu een duidelijker beeld geschetst is over wat er in dit onderzoek wordt bedoeld met vandalisme en de vandaal, is het mogelijk om de verklarende factoren van vandalisme te onderzoeken. Omdat vandalisme een probleem is dat al langere tijd bestaat, zijn er al verscheidene wetenschappers geweest die de achterliggende oorzaken van vandalisme onderzocht hebben. Deze onderzoekers hadden vaak verschillende achtergronden en vandalisme is dan ook onderzocht zowel vanuit een biologische, psychologische als sociologische invalshoek. De criminologische theorieën omtrent vandalisme die hier uit voortvloeiden, zullen worden aangehaald om zo de achtergronden en motieven van vandalisme te kunnen onderzoeken. Uiteindelijk zullen deze theorieën leiden tot een aantal hypotheses die in het praktijkonderzoek nader onderzocht zullen worden.

De motieven en achtergronden van de vandalen moeten gezocht worden in de structuur van het dagelijks leven van deze daders. Het leven van mensen kan grofweg ingedeeld worden in school, werk, vrienden, familie en vrije tijd. Deze vormen de kaders waarbinnen vandalistisch gedrag verklaard kan worden. Verschillende elementen spelen een rol bij de bovengenoemde indeling.

2.3.1 Het sociale element

Als men kijkt naar het sociale leven van vandalen is het allereerst van belang om te kijken naar de thuissituatie van de vandaal. Leven beide ouders nog, zijn de ouders nog bij elkaar of zijn zij gescheiden. Omdat in Nederland het aantal echtscheidingen is toegenomen is het interessant om te kijken wat voor invloed dit heeft op kinderen. Een groot Amerikaans metaonderzoek door Amato en Keith (1991) laat de gevolgen zien van echtscheidingen voor kinderen. Eén van de gevolgen voor deze kinderen is dat zij meer gedragsproblemen vertonen dan kinderen van ouders die nog bij elkaar zijn. Ook presteren zij minder goed op school en kunnen deze kinderen moeilijker sociale relaties aangaan. Er is geen verschil te ontdekken tussen meisjes en jongens en ook de leeftijd van de kinderen waarop de ouders uit elkaar gingen heeft geen invloed op de gevolgen van de echtscheiding.

In een recente studie van Tamar Fisher (2004) stelt zij dat het conflict wat vooraf gaat aan de scheiding van grotere invloed is op de gedragsproblemen van een kind dan de scheiding zelf. Vaak lukt het de ouders om voor de scheiding het kind buiten het conflict te houden. Na de scheiding wordt dit een stuk moeilijker voor de ouders en zijn de effecten van het conflict voor het kind door de scheiding sterker. Eén van de effecten is dat de gedragsproblemen van kinderen toenemen. De gedragsproblemen van deze kinderen kunnen leiden tot vandalistisch gedrag.

Zoals al uit het beschrijvende hoofdstuk over de regio Zuid-Holland Zuid bleek, ligt het scheidingscijfer van de regio rond de 21% (zie tabel 3). Binnen deze groep is volgens de bovenstaande onderzoeken dus een hoger vandalismecijfer te verwachten. De volgende hypothese kan hieruit opgemaakt worden:

1. In de regio Zuid-Holland Zuid is het vandalismecijfer onder jongeren met gescheiden ouders hoger dan bij jongeren van niet-gescheiden ouders.

Wat al eerder uit de definitie van de vandaal naar voren kwam, is dat vandalistisch gedrag vaak in groepen gepleegd wordt. Volgens een onderzoek in Engeland door Stainforth (1980) wordt vandalisme in 90% van de gevallen door groepen gepleegd. Dus lijkt het zeker raadzaam om nader op dit groeps-element in te gaan. Shaw en McKay (1929) waren één van de eersten die de vriendengroep als belangrijke factor van jeugddelinquentie benadrukten. Deze twee onderzoekers baseerden hun onderzoek op het zogenaamde *Chicago-school* model. De *Chicago-school* bestond uit een groep onderzoekers, waar Park en Burgess (1924) het meest bekend van waren. Zij kozen de stad Chicago als onderzoeksobject voor hun studie naar delinquent gedrag. In het kort komt het erop neer dat de stad onder te verdelen is in een aantal zones: de *Central Business District*, de *Transitional Zone*, de *Working Class Zone*, de *Residential Zone* en de *Commuter Zone* (Park en Burgess, 1924). Tussen deze zones wordt als het ware een concurrentieslag gestreden. In de eerste zone, het centrum van de stad, bevinden zich de grootste bedrijven en belangrijkste commerciële instellingen. De zone die hiernaast ligt, is de zone waar de allerarmste bewoners wonen. In deze zone is er een zeer snelle doorstroming van nieuwe immigranten en dus zeer weinig sociale cohesie. In de derde zone wonen de arbeiders. Dit zijn vaak tweede generatie immigranten die uit de *Transitional Zone* komen. In de laatste twee zones wonen de middenklasse en de rijkere bevolking. Elke zone heeft zijn eigen sociaal-cultureel klimaat, die de bewoners van deze zones beïnvloedt (van Dijk & van Soomeren, 1981). De *Chicago-school* theorie is getest in veel verschillende steden en in de meeste gevallen kwam naar voren dat de *Transitional Zone* de zone is waar de meeste armoede en criminaliteit voor kwamen.

Shaw en McKay (1929) interviewden een grote groep jeugddelinquenten uit de *Transitional Zone* en uit deze interviews kwam naar voren dat het sociale systeem waarin zij leven zodanig verstoord is dat alleen nog via school contact is met de traditionele normen en waarden. De jongeren hebben echter niet zulke sterke banden met school, maar eerder met hun vriendengroep. De normen en waarden over goed en slecht worden

binnen deze groep gevormd en wijken sterk af van de normen en waarden van de ouders en scholen. In de buurten waar deze jongeren leven zijn veel mogelijkheden om vandalisme te plegen. De ontspanningsmogelijkheden worden niet gezocht in de officiële speelmogelijkheden, maar eerder op plekken als vervallen gebouwen, op afgetrapte veldjes en verlaten pleintjes. Deze vorm van vandalisme is dus te koppelen aan het eerder genoemde spelvandalisme van Cohen (1971, 1974). Naast sociale desorganisatie speelt het gebrek aan controle door de ouders ook een belangrijke rol binnen deze theorie (van Dijk & van Soomeren, 1981). Volgens Ray Jeffery (1971) en Oscar Newman (1973) zijn de zichtbaarheid en betrokkenheid van invloed op vandalistisch gedrag. Met zichtbaarheid bedoelen zij de sociale controle die bewoners van een bepaalde wijk kunnen uitoefenen op hun omgeving. Met betrokkenheid bedoelen Jeffery en Newman het gevoel dat bewoners ervaren in hun eigen wijk. Als een bewoner bijvoorbeeld het bankje in het park ziet als haar 'eigen' bankje, omdat de bewoner betrokken is bij haar buurt, zal diegene sneller reageren indien er iets met dit bankje gebeurt. Ook in preventieve zin, richting de dader, hebben zichtbaarheid en betrokkenheid hun uitwerking. Een potentiële vandaal pleegt zijn daad liever niet op een locatie waar de zichtbaarheid en de betrokkenheid van de omwoners hoog is (van Dijk & van Soomeren, 1981). Van der Voordt en van Wegen (1990) stellen ook dat de aanwezigheid van omstanders de kans dat jongeren vernielen aanzienlijk doet afnemen. De omstanders moeten zich dan wel betrokken voelen bij de omgeving en hierop een goed zicht hebben (Van der Voordt & van Wegen, 1990).

Deze theorie gaat er dus vanuit dat de vandaal toeslaat op afgelegen plekken. Ook de regio Zuid-Holland Zuid kent genoeg afgelegen locaties, zoals bouwplekken en rangeerterreinen. Maar ook scholen kunnen doelwit zijn, omdat die na schooltijd en in het weekend een verlaten indruk wekken, wat vandalistisch gedrag kan uitlokken. De verwachting is dat op deze afgelegen locaties meer vandalisme plaatsvindt dan op locaties die druk worden bezocht.

Zuid-Holland Zuid kent enkele middelgrote steden, waarvan Dordrecht de grootste is met ongeveer 118 duizend inwoners (CBS, 2007). Oud-Beijerland en Gorinchem vervullen beiden een centrumfunctie voor het landelijk gebied. Deze steden kennen, wellicht in

minder sterke mate dan de grote steden, het probleem van sociale desorganisatie. In bepaalde wijken is er een gebrek aan sociale controle wat kan leiden tot vandalisme. Over het algemeen wordt de sociale controle in de wijken van Zuid-Holland Zuid door bewoners als voldoende ervaren (zie tabel 4). De regio Zuid-Holland Zuid kent slecht één formele probleemwijk, Wielwijk/Crabbehof in Dordrecht (Ministerie van VROM, 2007). Dit is een wijk die kampt met meerdere problemen, waarvan een gebrek aan sociale controle er één van is. Maar ook andere wijken in de regio Zuid-Holland Zuid kunnen in meer of mindere mate een gebrek aan sociale controle ervaren. In deze wijken zou volgens de theorie meer vandalisme moeten plaatsvinden dan in andere wijken.

Mijn volgende hypothese luidt dan ook:

2. In de regio Zuid-Holland Zuid zal er meer vandalisme plaatsvinden als er weinig sociale controle is.

Een theorie gebaseerd op de *Chicago-school* gedachte van Shaw en McKay is de *Differential Association* theorie van Sutherland. Deze theorie probeert deviant gedrag te verklaren door te kijken naar de individuele sociale relaties tussen mensen. Het gaat uit van een aantal aannames. Allereerst is crimineel gedrag aangeleerd gedrag. De deterministische gedachte van aangeboren gedrag wordt daarmee door Sutherland aan de kant geschoven. Bovendien wordt het criminele gedrag aangeleerd in interactie met andere personen (Hollin, 2002). Het gaat hierbij dus niet om gedrag dat wordt aangeleerd via films en televisie, maar om gedrag dat door middel van communicatie met andere personen wordt aangeleerd. Een verklaring voor vandalisme zou in deze theorie gezocht kunnen worden in het aanleren van gedrag in groepen. Als een jongere in aanraking komt met een groep die veel vandalisme pleegt, zou dit gedrag snel overgenomen kunnen worden. Een kanttekening die bij deze theorie gemaakt moet worden, is dat het niet kan verklaren hoe vandalisme in eerste instantie tot stand komt. Anders gezegd: hoe leert de eerste persoon vandalistisch gedrag? Maar toont die persoon eenmaal vandalistisch gedrag, dan wordt het deviante gedrag altijd doorgegeven.

Mark Warr (2002) stelt dat de invloed van leeftijdsgenoten als een van de belangrijkste elementen moet worden gezien van crimineel gedrag. Maar hij maakt ook duidelijk dat

criminaliteit meerdere oorzaken kent en dus ook andere elementen, bijvoorbeeld familie conflicten, van invloed zijn. Deze andere elementen beïnvloeden de mate van contact met leeftijdsgenoten en groepsgedrag is dus als het ware de uitkomst van veel verschillende elementen.

De interactie die plaatsvindt tussen groepsgenoten is dus erg belangrijk voor het uiteindelijke gedrag van jongeren. Dit geldt ook voor vandalistisch gedrag.

De regio Zuid-Holland Zuid kent veel verschillende groepen jongeren. De politie van Zuid-Holland Zuid maakt, zoals eerder genoemd, gebruik van het Jeugd Informatie Systeem (JIS). In dit systeem staan de groepen jongeren uit de regio die overlast veroorzaken geregistreerd. In de regio zijn dit er ongeveer 175. Maar ook de niet geregistreerde jongeren doen vaak bezigheden in groepsverband. Zo gaan veel jongeren uit en dit is een bezigheid die veelal in groepsvorm voor komt. De regio Zuid-Holland Zuid kent een aantal grote uitgaansgelegenheden en steden die een centrumfunctie voor de omliggende dorpen vormen. Voor de regio Zuid-Holland Zuid is een verband te verwachten tussen deze groepsvorming en vandalisme. Wederom kan een hypothese opgesteld worden:

3. De kans op vandalisme in de regio Zuid-Holland Zuid is groter wanneer zich binnen de vriendengroep personen bevinden die crimineel gedrag vertonen.

Ook Matza (1962) haakt in op het idee van de groep als belangrijk element om jeugddelinquentie te verklaren. Hij stelt dat ieder kind op een gegeven moment in de levensfase komt tussen kind zijn en volwassen worden. Dit wordt de puberteit genoemd en deze fase levert spanningen op. Vaak komt bij jongens de onzekerheid om de hoek kijken over hun mannelijkheid. Binnen een vriendengroep proberen deze jongens hun onzekerheid te overwinnen door zich harder en mannelijker te gedragen en door op zoek te gaan naar spanning en avontuur. Vandalisme is vanuit deze theorie te verklaren als een soort prestigestrijd binnen de vriendengroep die zich voornamelijk in de puberteit afspeelt (van Dijk & van Soomeren, 1981). Het vandalisme dat Matza (1962) hier beschrijft valt onder het verdedigingsvandalisme (Martin, 1961; Cohen, 1971).

Een andere verklaring voor het feit dat mannen meer criminaliteit plegen dan vrouwen wordt gevonden in de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Feministen leggen de nadruk op dit feit door te stellen dat emancipatie van de vrouw ook een verhoging van criminaliteit gepleegd door vrouwen met zich meebrengt. Recente criminaliteitscijfers geven echter nog steeds een verhoogd beeld weer van mannen die criminaliteit plegen (Kristine Hansen, 2006). Dit onderzoek gaat dan ook uit van de vooronderstelling dat mannen meer criminaliteit plegen dan vrouwen.

De regio Zuid-Holland Zuid kent ongeveer 70.000 jongeren. De verwachting is dus dat binnen deze groep meer vandalisme wordt gepleegd dan in andere leeftijdscategorieën. Bovendien zullen de jongens binnen deze 70.000 personen meer vandalistisch gedrag vertonen dan de meisjes. Twee hypothesen op grond van het bovenstaande zijn:

4. In de regio Zuid-Holland Zuid is de kans op vandalisme groter bij personen in de puberteit (tussen de 16 en 24 jaar).
5. Jongens plegen meer vandalistisch gedrag dan meisjes in de regio Zuid-Holland Zuid.

2.3.2 Het frustratie element

Kenmerkend voor jongeren in de puberteit is dat zij vaak onzeker zijn over hun eigen identiteit en daarbij hun visie over wat goed en slecht is, niet strookt met de visie van ouders en leraren. Maar ook onder leeftijdgenoten kunnen er spanningen ontstaan, waardoor verschillende groepen worden gevormd. In de criminologie worden die verschillende groepen omschreven als subculturen. Albert Cohen was de eerste die aan de term subcultuur binnen de criminologie uitdrukking gaf (Cohen, 1955). Ook de eerder genoemde theorie van Matza behoort tot de subculturele theorieën. Een kernelement van de subculturele theorieën is dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen de zogenaamde *lower class* en *middle class*. Ieder mens streeft naar bepaalde doelen en bereikt deze door bepaalde middelen aan te wenden. De *lower class* lukt het niet om de gestelde doelen te

bereiken met legitieme middelen. Dit idee is ontleend aan het begrip *strain* van Merton. Hoe groter het onvermogen om met legitieme middelen succesvol te zijn, hoe groter de frustratie die ontstaat (Merton, 1938). De *lower class* bestaat uit de groep mensen die een zeer laag inkomen hebben en dus eigenlijk tot de onderste sociale laag van een bevolking van een land behoren. De *middle class* bestaat uit mensen die gemiddeld een hoger inkomen genieten dan de *lower class*, vaak beter onderwijs volgen en daardoor een hogere sociale status hebben (van Dijk & van Soomeren, 1981).

Albert Cohen stelt in zijn *status frustration* theorie dat jongeren beoordeeld worden op basis van normen en waarden van de *middle class*. Deze normen zijn: mondelinge uitdrukingsvaardigheid, academische intelligentie, prestatiedwang en goede manieren (van Dijk & van Soomeren, 1981). De *middle class* geniet vaak een betere opvoeding waardoor het voor hen makkelijker is om aan de bovenstaande normen te voldoen. Voor de *lower class* is het een stuk moeilijker om aan deze normen te voldoen en zo ontstaat er dus een statusstrijd. In deze strijd gaat status frustratie een rol spelen en worden de normen en waarden van de *middle class*, bijvoorbeeld het respect voor andermans eigendom, door de *lower class* aan de kant gezet. Cohen noemt het proces wat hierna ontstaat *reaction formation*. De *lower class* vormt haar eigen deviante normen en waarden en vormt hierdoor een subcultuur (McLaughlin & Muncie, 2001). Vandalisme behoort in deze theorie tot één van deze deviante normen en waarden. Volgens de eerder opgestelde typering van verschillende vormen van vandalisme zou deze vorm van vandalisme vallen onder het verdedigingsvandalisme (Martin, 1961; Cohen, 1971) en het kwaadaardig/frustratie vandalisme (Cohen, 1971). Deze theorie wordt door critici gezien als te extreem, omdat het lijkt alsof jongeren uit de *lower class* die de verkeerde weg zijn ingeslagen nooit meer op het juiste pad kunnen komen. De waarschuwing voor het risico van een al te deterministische visie is hier wel op zijn plaats.

Desondanks durf ik te stellen dat in de Nederlandse samenleving, en meer specifiek in de regio Zuid-Holland Zuid, wel degelijk spanningen en frustraties zijn te ontdekken tussen bepaalde jongerengroepen. Uit een onderzoek van het CBS blijkt dat 16% van de jongeren in 2003 aangeeft wel eens als dader betrokken te zijn geweest bij een geweldsdelict (CBS, 2003). Deze geweldsdelicten kunnen ontstaan bijvoorbeeld door

ruzie bij het uitgaan en worden vaak in groepsverband gepleegd. Aan de hand van het bovengenoemde kan de volgende hypothese worden opgesteld:

6. De kans op vandalisme neemt toe wanneer er spanningen ontstaan tussen de verschillende groepen jongeren die zich bevinden in de regio Zuid-Holland Zuid.

Ook Cloward en Ohlin (1961) spreken over het deviante gedrag van de *lower class*. Zij zien echter niet het streven van de *lower class* naar de normen en waarden van de *middle class* als een frustratie element, maar zoeken dit meer in de normen en waarden van de *lower class* zelf. Om toch de door de maatschappij gestelde doelen te bereiken, moeten sommigen zich beroepen op niet-legitieme middelen. Dit gedrag moet, net als legitiem gedrag, aangeleerd worden. Hoe beter de mogelijkheden in een bepaalde buurt zijn om deviant gedrag aan te leren hoe sneller iemand bepaalde doelen kan bereiken op een niet-legitieme manier (McLaughlin & Muncie, 2001). Een buurt waar de deviante middelen goed georganiseerd zijn, wordt door Cloward en Ohlin (1961) de criminele subcultuur genoemd. De frustratie ontstaat pas in wijken waar zowel de legitieme middelen als de niet-legitieme middelen afwezig zijn. In deze zogenoemde conflict subcultuur ontstaat deviant gedrag bij jongeren om toch een bepaalde sociale status te kunnen bemachtigen (van Dijk & van Soomeren, 1981). Geweld gaat gepaard met vernielingen en deze vorm van vernielingen is in verband te brengen met het kwaadaardig/frustratie vandalisme van Cohen (1971).

De personen in de *lower class* zijn vaak laag opgeleid. Een recente studie van Blom et al (2005) toont aan dat jongeren met een laag opleidingsniveau 2,9 keer zoveel criminaliteit plegen als jongeren met een hoog opleidingsniveau. Dit gegeven steunt het idee dat jongeren met een laag opleidingsniveau meer vandalisme plegen dan jongeren met een hoger opleidingsniveau.

Ook in de gemeenten van de regio Zuid-Holland Zuid bevinden zich bewonersgroepen die voldoen aan de definitie van de *lower class*. In deze woonwijken kan de oorzaak van vandalistisch gedrag gevonden worden in de frustratie die de jongeren uit de *lower class* ervaren. In Dordrecht is het percentage personen dat een inkomen heeft dat rond of onder

het sociaal minimum ligt het hoogst, 11%. Voor de andere gemeenten ligt dit percentage gemiddeld rond de 7% (zie tabel 2). Deze personen zijn vaak laag opgeleid. De verhouding Vmbo, Havo en Vwo leerlingen is al getoond in grafiek 1. De verwachting is dus dat binnen de groep laag opgeleiden meer vandalisme wordt gepleegd. Een volgende hypothese kan hierbij worden opgesteld:

7. In de regio Zuid-Holland Zuid is bij jongeren met een laag opleidingsniveau (Vmbo) de kans op vandalisme groter dan bij jongeren met een hoger opleidingsniveau (Havo, Vwo).

Het frustratie element kan ook ruimer worden geïnterpreteerd, waarbij de *lower class* en *middle class* minder van belang zijn. Een theorie die zich hierop richt is de *Equity-Control Theory* van DeMore et al (1988). Zij stellen dat het achterliggende motief van vandalistisch gedrag gezocht moet worden in de waarneembare ongelijkheid die daders ervaren en dat zij vandalistisch gedrag vertonen om deze ongelijkheid te herstellen. Bovendien spreken de schrijvers ook over een waarneembare controle van de dader. Deze controle is niet de controle van buitenaf, maar de interne remmingen die een persoon heeft om zijn gedrag te kunnen begrenzen. Vandalisme vindt volgens deze theorie plaats als de dader een laag waarneembare gelijkheid ervaart en beschikt over een lage interne controle. Namelijk, als die persoon wel over een sterke interne controle beschikt, is de kans groter dat die persoon de ongelijkheid probeert te herstellen met geaccepteerde middelen. Deze theorie is te koppelen aan de zes dadermotivaties van Stanley Cohen (1971, 1974). Als de gelijkheid en de interne controle zwak zijn, zullen de meer expressieve vormen van vandalisme uiting vinden. Volgens Cohen (1971, 1974) zijn dit verdedigings- en kwaadaardig vandalisme. Neemt de interne controle iets toe, dan zullen de meer instrumentele vormen van vandalisme plaatsvinden. Dit zijn tactisch, ideologisch en roversvandalisme (Cohen, 1971, 1974). De volgende hypothese luidt:

8. De kans op vandalisme is groter wanneer de interne controle van jongeren laag is.

2.3.3 Het plezier element

Plezier is een belangrijke factor in het leven van mensen. Iedere generatie zoekt haar plezier in andere activiteiten. In de *Enjoyment Theory* stellen Csikszentmihalyi en Larsen (1978) dat mensen een activiteit pas als plezierig ervaren, als hun eigen capaciteiten net voldoende zijn om aan de uitdaging van de activiteit te voldoen. Gebeurt dit niet en levert een activiteit dus geen uitdaging op, dan raken mensen al snel verveeld en zoeken zij een andere activiteit. Voor de jongeren is één van de normale activiteiten van hun dagelijks leven school. Dus zodra school door de jongeren niet meer wordt gezien als een activiteit waarin uitdaging is te vinden, zullen zij andere activiteiten zoeken. Vandalisme is dan een uitweg, een activiteit waarin wel uitdaging, dus plezier, is te vinden. Csikszentmihalyi en Larsen (1978) proberen hiermee de toename van vandalisme op scholen te verklaren (Goldstein, 1996). Deze gedachtengang kan doorgezet worden als men kijkt naar andere dagelijkse activiteiten van jongeren, zoals uitgaan en op straat hangen met vrienden. Als deze activiteiten weinig uitdaging geven, zullen jongeren eerder overgaan op vandalistisch gedrag. Als we de criteria van Stanley Cohen (1971, 1974) volgen, valt deze vorm van vandalisme onder spelvandalisme. Martin (1959, 1961) zou spreken over vervelingsvandalisme. De hypothese die hieruit opgemaakt kan worden is:

9. De kans op vandalisme neemt toe als jongeren geen uitdaging meer ervaren bij hun dagelijkse activiteiten.

Het element plezier speelt ook een belangrijke rol in de *Aesthetic Theory* (Allen en Greenberger, 1978). Hierin gaat het niet zozeer om de vervanging van schoolse activiteiten voor vandalistische activiteiten, maar meer om de verklaring waarom vandalisme plezier oplevert. In de *Aesthetic Theory* (Allen en Greenberger, 1978) gaat het om de esthetische waarde die wordt toegekend door de toeschouwer van een bepaald object. Er wordt vaak gelet op de complexiteit, voorspelbaarheid, nieuwigheid, intensiteit en organisatie van een object. De creatie van een object wordt gewaardeerd aan de hand van deze factoren, maar ook de destructie. Het verwachte beeld dat de dader heeft van

een bepaald object voordat hij het object vernielt, kan een reden zijn om het object wel of niet te vernielen. Er zijn volgens Allen en Greenberger (1978) bij vandalistisch gedrag drie fasen te onderscheiden waarin plezier wordt gezocht. De eerste fase is het moment waarop de dader voor het object staat en probeert in te schatten hoe het object eruit zou zien als hij het zou vernielen. Als de dader verwacht dat het object er interessanter en plezieriger uit gaat zien, is er een grote kans dat een vernieling zal plaatsvinden.

De tweede fase is het moment waarop de dader daadwerkelijk met de vernieling bezig is. De zintuiglijke prikkelingen, zoals het gehoor en het gevoel van het vernielen, geven de dader het plezier.

In de derde en laatste fase kijkt de dader neer op zijn 'prestatie' en haalt hij zijn plezier uit de esthetische waarde die hij kan toekennen aan het vernielde object (Goldstein, 1996). Ook deze vorm van vandalisme kan onder het spelvandalisme van Stanley Cohen (1971, 1974) worden geschoven. Jongeren worden dus geprikkeld tijdens het vernielen van objecten en halen daar plezier uit. Een hypothese die op basis van de *Aesthetic Theory* kan worden opgesteld is:

10. De kans op vandalisme is groot als de te verwachten prikkelingen tijdens het vernielen van objecten groot zijn.

2.3.4 Het intoxicatie element

Er zijn verschillende middelen die van invloed zijn op het gedrag van mensen. De belangrijkste en meest voorkomende middelen zijn alcohol en drugs. Tijdens de puberteit ontdekken jongeren de effecten van alcohol. Vernielingen lijken hun piek te hebben in de nacht van vrijdag op zaterdag en de nacht van zaterdag op zondag. Dit zijn de tijden waarop jongeren uitgaan en waarbij vaak veel alcohol wordt genuttigd. Een verband tussen alcohol en vandalisme is binnen de criminologie geen nieuwe bevinding. Lombroso (1911) legde al een verband tussen alcohol en criminaliteit. Het verloop van deviant gedrag en het gebruik van alcohol lijken parallel te lopen. Beide bereiken een piek tijdens de adolescentie. Bovendien wordt bij de meerderheid van de geweldsdelicten alcohol gevonden in het bloed van de dader. Toch moet worden opgepast bij het te snel

vaststellen van een causaal verband tussen alcohol en criminaliteit. Oorzaak en gevolg zijn soms niet zo eenvoudig van elkaar te onderscheiden. Het kan ook zijn dat het overmatig gebruik van alcohol juist een gevolg is van de criminele problemen (McMurrin & Hollin, 1989). Als iemand bijvoorbeeld door zijn criminele gedrag in de gevangenis belandt of moet scheiden, bestaat de kans dat deze persoon zijn problemen gaat 'wegdrinken'.

Misschien is het beter om te stellen dat alcohol niet een noodzakelijk middel is om criminaliteit te plegen, maar dat alcohol op zijn minst een effect heeft op criminaliteit (Raistrick et al, 1999; Collins, 1981). Deehan (1999) stelt dat alcohol van invloed is op de sociale en cognitieve processen en daardoor agressief gedrag kan bevorderen. Ook Fagan (1990) legt een verband tussen de vergiftigende werking van alcohol en de cognitieve vaardigheden. Wel stelt hij dat de context waarin alcohol wordt genoten van invloed is op het agressieve gedrag. Sociale en culturele achtergronden, de setting waarin alcohol wordt gedronken en de aanwezigheid van formele en informele controle zijn van invloed op het vertoonde gedrag. Ook door Fagan (1990) wordt het streven naar status gezien als een belangrijke drijfveer van agressieve jeugd. Het gebruik van alcohol kan een statusverhogende werking hebben, omdat het agressieve gedrag dat met het drinken van alcohol gepaard gaat, de drinker een bepaalde status geeft (Fagan & Wilkinson, 1998). Leigh (1987) voegt hier nog aan toe dat deze combinatie van het streven naar status en het drinken van alcohol extra gewelddadige situaties kan opleveren in een periode waarin het cognitief functioneren gelimiteerd is, namelijk in de adolescentie.

Parker (1993) spreekt ook over het sociale en culturele element van het effect van alcohol. Mensen gedragen zich in bepaalde situaties volgens de normen die zij hebben geïnternaliseerd. Normen die het minst zijn geïnstitutionaliseerd zijn vaak de normen die geschonden worden bij het nuttigen van alcohol. Dit komt omdat alcohol het remmende effect van deze normen neutraliseert (Parker & Rebhun, 1995). Deze theorie is gebaseerd op een onderzoek naar het verband tussen het nuttigen van alcohol en moord, maar het idee dat alcohol bepaalde normen neutraliseert kan ook van invloed zijn op vandalistisch gedrag.

Ook een recente studie naar *binge drinking* (het drinken van grote hoeveelheden alcohol in korte tijd) en crimineel gedrag toont een significant verband tussen het nuttigen van

alcohol en criminaliteit. Ook indien andere elementen worden meegenomen en *binge drinking* wordt gereduceerd tot normaal alcoholgebruik, blijkt alcohol een significante invloed te hebben op crimineel gedrag (Richardson & Budd, 2003).

Het typeren van de invloed van alcohol is een stuk lastiger. Maar de typering van vandalisme die het best past bij het bovenstaande is het vervelingsvandalisme van Martin (1959, 1961). Door het nuttigen van alcohol worden de jongeren baldadig en vernielen zij bepaalde objecten.

In de regio Zuid-Holland Zuid zijn er bepaalde hanggroepen die alcohol nuttigen op straat. Deze groepen zorgen voor overlast voor winkeliers en omwoners en dit gaat vaak gepaard met vandalistisch gedrag. Ook wordt er vandalistisch gedrag gepleegd op de uitgaansavonden. Op deze avonden wordt er ook alcohol gedronken. Volgens bovenstaande onderzoeken is er een verband tussen het nuttigen van alcohol en vandalistisch gedrag. De volgende hypothese is dus interessant om te onderzoeken:

11. In de regio Zuid-Holland Zuid is de kans op vandalistisch gedrag groter als er alcohol is genuttigd dan wanneer er geen alcohol is genuttigd.

Het verband tussen drugs en agressief gedrag is veel moeilijker te concluderen. Bijna geen enkel onderzoek naar dit verband toont een significante bevinding aan. Cocaine is eigenlijk de enige drug die in bepaalde situaties agressief gedrag kan veroorzaken. Maar ook hier toont onderzoek aan dat het meer de sociale situatie is waarin de drug wordt genomen die het agressieve gedrag veroorzaakt, dan het farmacologische effect. Een duidelijk verband tussen geweld en het gebruik van amfetamine, ketamine en heroïne is nooit gevonden (Parker & Auerhahn, 1998).

White en Gorman (2000) verdiepten zich ook in het verband tussen drugs en criminaliteit. Uit dit onderzoek kwam ook naar voren dat andere elementen die samengaan met drugsgebruik vaak een belangrijkere rol spelen bij crimineel gedrag dan het effect van de drugs zelf. Ook zij stellen dat van alle drugs alleen alcoholgebruik een significant verband met criminaliteit oplevert.

Wel is de bezorgdheid omtrent het gebruik van drugs sterk toegenomen, vooral in de Verenigde Staten waarin de *War on Drugs* nog steeds in volle hevigheid wordt gevoerd. Ook in Nederland is er recentelijk weer een discussie opgelaaid over het drugsbeleid. Omdat er in de wetenschap geen eenduidig verband bestaat tussen het gebruik van drugs en vandalisme volgt hier geen hypothese uit.

2.3.5 Het omgevingselement

In het voorgaande zijn vooral kenmerken van de daders van vandalisme besproken. Maar ook de omgeving kan sterk van invloed zijn op vandalistisch gedrag. Een verlaten schoolgebouw, een afgetrapt veldje of een vervallen bankje in het park zijn meer aantrekkelijke plekken om te vernielen dan bijvoorbeeld een drukke winkelstraat met veel toezicht. De *Broken Windows* theorie gaat ook uit van deze aanname. In deze theorie wordt gesproken over de achteruitgang van bepaalde wijken als er geen of nauwelijks onderhoud plaatsvindt. Bij gebrek aan onderhoud moet men denken aan het niet vervangen van kapotte ramen, het laten staan van vuilnis of graffiti op de muren. Als dit kleine onderhoud wordt nagelaten, geeft het een bepaald signaal af aan de inwoners van de wijk. Men interpreteert dit al gauw als desinteresse van overheidsinstanties in hoe het er in de wijk aan toe gaat. Het gevolg is verdere disorde. Allereerst zal de lichte criminaliteit, zoals vandalisme, toenemen en ontstaat er een soort kettingreactie. De buurtveiligheid zal verder afnemen en uiteindelijk zal de zwaardere criminaliteit, zoals de aanwezigheid van drugdealers en straatprostitutie, de kop op steken (Kelling & Coles, 1996). Soekhlal (2007) ziet ook een opleving van de *Broken Windows* theorie in de Rotterdamse wijk Hoogvliet. Zij stelt dat de *Broken Windows* theorie geschikt is voor overlast georiënteerd beleid. Voor een zo effectief mogelijke uitwerking van deze theorie moet de theorie wel aangepast worden aan de specifieke stedelijke en effectieve problematiek (Soekhlal, 2007).

Voor de gemeenten in Zuid-Holland Zuid geldt dit omgevingselement dus evenzeer. Ook zij zullen er op toe moeten zien dat dit onderhoud in de verschillende wijken plaatsvindt. Het herstel van kapotgemaakte objecten en verwijderen van graffiti moeten volgens

bovenstaande theorie prioriteit krijgen in de regio Zuid-Holland Zuid. De volgende hypothese luidt dan ook:

12. De kans op vandalisme neemt toe als het onderhoud van wijken in de regio Zuid-Holland Zuid verwaarloosd wordt.

De twaalf hierboven genoemde hypothesen zullen in hoofdstuk 4 en hoofdstuk 8 nader besproken worden.

3. Methoden van onderzoek

In dit hoofdstuk zullen de verschillende methoden die voor dit onderzoek gebruikt zijn, besproken worden.

3.1 Dossieranalyse

Allereerst heb ik 307 politiedossiers over de periode 1 april 2007 tot 31 oktober 2007 geanalyseerd. Deze dossiers kon ik opvragen met het programma 'Bedrijfs Processen Systeem' (BPS). De meeste politieregio's gebruiken BPS om meldingen, aangiftes en mutaties te archiveren. Via dit systeem was het mogelijk om over een bepaalde periode de verdachten van vernielingsdelicten op te vragen. Aan het dossier van dit soort delicten was een proces-verbaal van het verhoor van de verdachte toegevoegd. Deze verhoren heb ik gebruikt voor mijn dossieranalyse. Tijdens mijn zoektocht binnen BPS heb ik de volgende incidentcodes gebruikt:

- 261: vernieling auto
- 262: vernieling openbaar vervoer
- 263: vernieling openbare gebouwen
- 264: vandalisme/baldadigheid
- 266: graffiti
- 269: overige vernielingen/beschadigingen
- 326: openlijke geweldpleging goederen

Daarnaast heb ik de gevonden personen uit BPS naast de informatie uit het Jeugd Informatie Systeem (JIS) gelegd.

Door het aanmaken van een aantal variabelen kon ik een structurering in de dossiers aanbrenen. Per verdachte heb ik aan de hand van deze variabelen een profiel opgesteld. Deze variabelen zijn:

Variabelen	Missing value	Variabelen	Missing value
Geslacht	0	Hobby's	78
Leeftijd	0	Recidive	89
Woonplaats	0	Alcoholgebruik	61
Incident	0	Drugsgebruik	289
Plaats delict	0	Horeca	1
Datum delict	0	Aantal personen	1
Tijdstip delict	0	Strafbaarheid	14
Opleiding	93	Spijt	64
Thuisituatie	82	Motief	154
Inkomsten	127	Melding in het JIS	0

Uiteindelijk heb ik de variabelen gecodeerd in Microsoft Excel en de gegevens geanalyseerd met zowel Microsoft Excel als het data analyse programma SPSS (versie 15.0). De politiedossiers zijn gebruikt om de daderprofielen op te stellen en om beleidsaanbevelingen op te stellen. In bijlage 1 is de gehele checklist waarin de variabelen gedetailleerd zijn uitgewerkt, terug te vinden.

Het is belangrijk om hier een kanttekening te maken bij het gebruik van politiedossiers. Allereerst is er een hoog *dark number* van vernielingen die niet worden aangegeven. De reden hiervoor kan zijn dat het gaat om vernielingen van objecten waarvoor een sterk eigendomsgevoel ontbreekt. Het kan dan gaan om vernielingen van verlaten panden, graffiti op afgelegen plekken of vernieling van gemeentelijke objecten die niet gemeld worden. Ten tweede zijn er een zeer hoog aantal meldingen van vernielingen in BPS te ontdekken waar geen verdachte bij gehoord is. De meldingen verschillen van een kras op een auto tot het bushokje dat geen ruiten meer bezit. Dus de omvang van de gepleegde delicten kan sterk verschillen.

Maar ook de kenmerken van de dader van vernielingen die niet wordt opgepakt, kunnen sterk verschillen van de daders uit dit onderzoek. Misschien zijn de daders die niet worden opgepakt wel slimmer dan, de doelgroep van dit onderzoek. Het gegeven van een *dark number* van onbekende daders moet dus in het achterhoofd worden gehouden bij het lezen van dit onderzoek.

3.2 Interviews met deskundigen

Naast de dossieranalyse heb ik een 13-tal deskundigen op het gebied van vernielingen geïnterviewd. Deze personen vervullen allen een functie bij de politie, justitie of de gemeente. De deskundigen die ik voor dit onderzoek heb geïnterviewd zijn:

Nr	Naam deskundige	Functie	Instantie	Werkgebied	Datum
1	Dineke Mekel	regionaal adviseur jeugd	Politie	Zuid-Holland Zuid	22-11-2007
2	Joeri Schouten	wijkagent	Politie	Alblasserdam	14-12-2007
3	Jan Kleijer	wijkagent	Politie	Zwijndrecht	28-12-2007
4	Betty Wolt	beleidsmedewerker Openbare Orde en Veiligheid	Gemeente	Dordrecht	27-11-2007
5	Lieke Masselink	beleidsmedewerker Openbare Orde en Veiligheid	Gemeente	Oud-Beijerland	10-12-2007
6	Monique van der Harg	beleidsmedewerker Openbare Orde en Veiligheid	Gemeente	Oud-Beijerland	10-12-2007
7	Gert Lems	beleidsmedewerker Openbare Orde en Veiligheid	Gemeente	Gorinchem	04-02-2008
8	Ron Ringlever	beleidsmedewerker op vernielingsgebied gespecialiseerd in graffiti	Gemeente	Gorinchem	04-02-2008
9	Victor Molkenboer	burgemeester	Gemeente	Leerdam	17-01-2008
10	Paul Vermeulen	coördinator	Bureau Halt	Zuid-Holland Zuid	28-11-2007
11	Paul van de Beek	hoofdofficier van Justitie	Justitie	Zuid-Holland Zuid	30-12-2007
12	Eveline van Veen	parketsecretaris jeugd	Justitie	Zuid-Holland Zuid	26-12-2007
13	Drieska Roks	beleidsmedewerker jeugd	Justitie	Zuid-Holland Zuid	26-12-2007

Alle interviews kenmerken zich door een semi-gestructureerd karakter. Aan de hand van een topiclijst die per geïnterviewd persoon apart door mij werd opgesteld, zijn de verschillende deskundigen geïnterviewd (zie bijlage 2). De interviews met de twee wijkagenten hadden een ander karakter. Beide wijkagenten heb ik op twee verschillende vrijdagavonden opgezocht terwijl zij dienst hadden. Tijdens deze avonden heb ik de wijkagenten op het bureau kunnen spreken en ben ik met hen de wijk ingegaan. Eén keer op de fiets en de andere keer maakten we gebruik van scooters. Tijdens deze rondes door de wijk zijn we bij verschillende groepen jongeren die zich ophielden op straat, langsgegaan.

De interviews met de deskundigen zijn vooral gebruikt bij het opstellen van de beleidsaanbevelingen.

3.3 Interviews met daders

Mijn laatste methode van onderzoek is het interviewen van daders van vernielingen. Ik heb verschillende manieren gezocht om contact te zoeken met de daders van vernielingen. Maar uiteindelijk bleek het Jeugd Preventie Team (JPT) voor mij het meest effectief. Alle jongeren tot 18 jaar die thuis of op school problemen hebben, kunnen door de politie of een instantie aangesloten bij de politie, zoals Bureau Halt of Leerplicht, aangemeld worden bij het JPT. Het JPT zoekt dan samen met de jongere uit wat de beste aanpak van de gesignaleerde problemen is. Via het JPT kon ik in contact komen met een 8-tal jongeren die vernielingen hebben gepleegd. Deze jongeren heb ik thuis opgezocht om tijdens een meer informeel gesprek te proberen achtergronden en motieven van het gepleegde delict te achterhalen. Ook deze interviews waren semi-gestructureerd aan de hand van een topiclijst (zie bijlage 3). De jongeren zullen net als de daders uit de verschillende dossiers anoniem besproken worden in dit onderzoek. Bij enkele interviews probeerde een ouder zich bij het gesprek te voegen. Dit heb ik zoveel mogelijk proberen te voorkomen, omdat dit van invloed kon zijn op de antwoorden die de dader zou geven.

Als ander middel om wat dichterbij de daderpersoon te komen, heb ik twee OM zittingen bijgewoond. Bij beide zittingen ging het om jeugdige daders, één was 12 jaar oud en de ander was 14. Hier was ik niet in de gelegenheid om vragen te stellen, maar omdat ook

hier vragen omtrent de motieven werden gesteld, waren deze zittingen nuttig voor mijn onderzoek.

De interviews met de daders zullen vooral gebruikt worden om de motieven van de daders om vernielingen te plegen, te beschrijven. Een lijst van geïnterviewde daders:

Nr	Gepleegd delict	Leeftijd	Datum interview
14	Vernielen brievenbussen, plantenbakken	17	16-01-2008
15	Vernielen met vuurwerk	13	16-01-2008
16	Graffiti	15	17-01-2008
17	Vernielen deur	17	14-12-2007
18	Vernielen met vuurwerk	16	22-01-2008
19	Vernielen op bouwplaats	14	12-02-2008
20	Vernielen van een verlaten pand	12	12-02-2008
21	Graffiti	17	23-01-2007

4. Beschrijvende analyse: daderkenmerken

In dit hoofdstuk zullen de onderzoeksresultaten besproken worden. De politiedossiers zullen hier de voornaamste rol vervullen. De interviews met de deskundigen zijn hier slechts een aanvulling. In het volgende hoofdstuk is daar een grotere rol voor weggelegd. Aan de hand van de verschillende daderkenmerken (de hierboven genoemde variabelen) die verzameld zijn van de daders over de periode 1 april 2007 tot 31 oktober 2007, zal er geprobeerd worden om een beeld van de vernielers te creëren.

In hoofdstuk 6 zullen de daderkenmerken worden samengevoegd en worden er daderprofielen opgesteld.

Ook zullen de eerder opgestelde hypothesen uit het hoofdstuk Criminologische theorieën worden aangehaald. Deze worden in het onderliggende hoofdstuk nader onderzocht en vervolgens in hoofdstuk 8 stuk voor stuk besproken.

4.1 Delicten

Het is allereerst interessant om te bekijken om wat voor soort vernielingen het precies gaat in de regio Zuid-Holland Zuid en hoe vaak deze in mijn dossiers voor kwamen. Hierbij refereer ik naar de onderverdeling die ik heb gemaakt in soorten vernielingen (zie paragraaf 3.1).

Ten eerste gaat het over vernieling van auto's. Hierbij kan men denken aan het kapot schoppen/slaan van autospiegels. Ook valt hieronder het lopen over auto's, waardoor deukschade ontstaat. Enkele incidentele autoschades die ik tegen ben gekomen, zijn het inslaan van een autoruit en het bekrassen van de lak.

Ten tweede zijn er de vernielingen aan fietsen, brommers en scooters. Veel voorkomende delicten waren het gooien met of in elkaar schoppen van fietsen, of het afbreken van bepaalde onderdelen van fietsen.

Vervolgens zijn er vernielingen van goederen van het openbaar vervoer. Het gaat hierbij voornamelijk om het vernielen van zogeheten abri's, bushokjes. Het inschoppen van de ruiten van de abri's wordt ervaren als een groot probleem in de regio. Ook het vernielen

van objecten in de vervoersmiddelen (zoals het vernielen van zitplaatsen in bussen), valt hieronder.

Bij vernieling van winkels moet men denken aan het ingooien van winkelruiten, maar ook het stiften op de muren en ruiten van winkels en het vernielen van uithangborden.

Als vijfde onderscheiden delict, is er de vernieling van woningen en/of tuinen. Dit betreft het kapot gooien van plantenbakken, het springen in heggen van tuinen, het gooien met klei/stenen/eieren tegen huizen, het ingooien van ruiten van woningen en het molesteren van planten in de tuinen.

Bij vernieling van scholen was het ingooien van schoolruiten met stenen het meest voorkomende delict. Maar ook kan men denken aan het stiften of spuiten op muren en ruiten van scholen en het kapot maken van speelobjecten op de schoolpleinen.

Vernieling van openbare gebouwen en objecten houdt in het vernielen van prullenbakken, bankjes en bloembakken, maar ook het inslaan van pinautomaten en het ingooien van ruiten van bijvoorbeeld het gebouw van het Leger des Heils. Ook het incidenteel omgooien van mobiele toiletten, zogeheten dixi's, valt hieronder.

Bij de vernieling van uitgaansgelegenheden moet men denken aan het slopen van barkrukken, het vernielen van geluidsapparatuur en het inschoppen van deuren van de uitgaansgelegenheid. Vernieling van persoonsgoederen ben ik niet veel tegengekomen, maar het gaat hier om vernielingen van spullen die mensen zelf bij zich dragen, zoals een jas of mobiele telefoon.

Als laatste delict heb ik graffiti onderzocht. Dit delict wijkt enigszins af van de andere delicten, omdat de daders van graffiti hun gedrag niet altijd zien als een vernieling. Maar hierover later meer. Bij graffiti gaat het om het stiften en spuiten op objecten. Er zijn eigenlijk drie vormen van graffiti te onderscheiden. Allereerst het incidentele krabbeltje op een muur of ruit. Ten tweede het plaatsen van een handtekening, een zogeheten 'tag', op vele objecten. Dit kan oplopen tot het plaatsen van honderd of meer 'tags'. En als laatste zijn de 'muurschilderingen' te onderscheiden. Dit zijn de vaak grotere, wat meer als kunst uitzijnde graffiti. Omdat deze graffiti meer tijd vereist om te zetten, zijn deze vaak te ontdekken op afgelegen locaties, zoals langs spoorlijnen en op treinwagons op een rangeerterrein.

Omdat er in sommige dossiers vernielingen werden gepleegd die onder meerdere categorieën vielen, is het aantal delicten hoger dan het aantal onderzochte dossiers. Bijvoorbeeld in één dossier werden er plantenbakken uit een tuin op straat kapot gegooid (vernieling woning/tuin), werd een bushokje vernield (vernieling goederen openbaar vervoer) en werd er over auto's gelopen (vernieling auto). Bovendien zeggen deze cijfers niets over het aantal vernielingen in de regio, maar laten zij een onderscheiding zien in het door mij onderzochte dossierbestand. Schematisch weergegeven ziet de verdeling van de delicten er als volgt uit:

Tabel 6 Onderverdeling van de delicten aan de hand van de verschillende soorten vernielingen in de regio Zuid-Holland Zuid.

Soort vernieling	Aantal
Vernieling auto	67
Vernieling fiets/brommer	37
Vernieling goederen openbaar vervoer	26
Vernieling winkel	7
Vernieling woning/tuin	55
Vernieling school	28
Vernieling openbaar gebouw/object	89
Vernieling uitgaansgelegenheid	10
Vernieling persoonsgoederen	8
Graffiti	35
Totaal	362

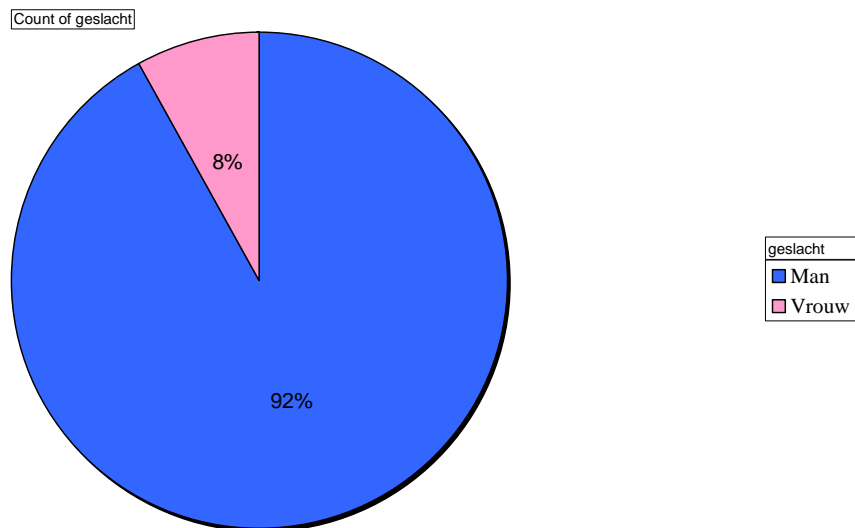
Vernieling van openbare gebouwen en objecten is het meest voorkomende delict. Dit komt voornamelijk door het hoge aantal vernielingen van openbare objecten zoals prullenbakken en bloembakken en niet zozeer vanwege de vernielingen aan openbare gebouwen. Bovendien moet rekening gehouden worden met de hoge aangiftebereidheid van de gemeenten.

Bij het lage aantal vernielingen aan winkels moet een kanttekening worden geplaatst. Veel winkeliers in de regio klagen namelijk over graffiti op hun winkel, terwijl in de door mij onderzochte dossiers over graffiti niet altijd duidelijk was waar deze gezet waren. Het kan dus zijn dat het aantal vernielingen van winkels in de door mij onderzochte dossiers in werkelijkheid hoger ligt door deze graffiti op winkels.

4.2 Geslacht

Het eerste daderkenmerk dat in dit onderzoek is onderzocht, is geslacht. Matza (1962) stelde al dat de kans op vernielingen onder mannen groter is dan onder vrouwen. Ook mijn onderzoek bevestigt dit gegeven. Onderstaande tabel laat zien dat de meerderheid van de vernielers man is:

Grafiek 2 Percentage van mannen en vrouwen die vernielingen plegen.

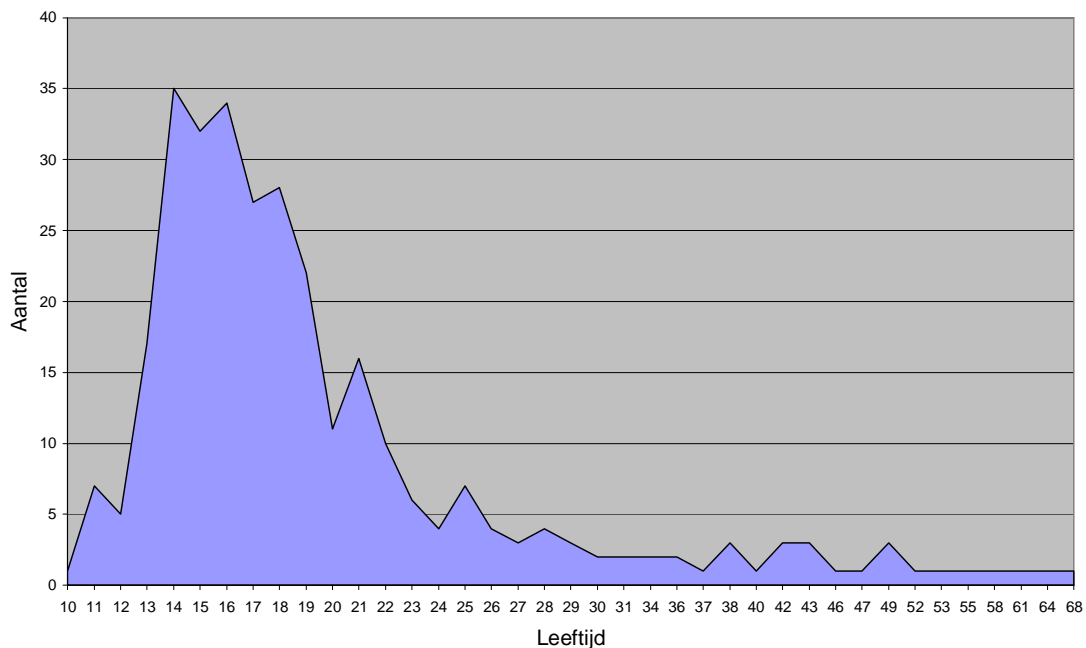

Er zijn geen opvallende verschillen te ontdekken in het soort vernielingen dat mannen en vrouwen plegen. Zowel bij mannen als bij vrouwen is er een verhoogd aantal vernielingen van woning en tuin en vernieling van openbare gebouwen en objecten te onderscheiden. Wat wel opvalt is dat mannen relatief gezien aanzienlijk meer schade aan auto's, fietsen en brommers toebrengen. Maar door het zeer lage aantal vrouwelijke daders zijn dit geen harde bevindingen.

4.3 Leeftijd

Vervolgens is het interessant te onderzoeken of de eerder opgestelde hypothese, dat personen tussen de 16 en 24 jaar meer vernielingen plegen dan personen uit andere leeftijdscategorieën, overeenkomt met mijn onderzoeksgegevens. Ook uit dit onderzoek blijkt dat de daders voornamelijk tot deze leeftijdscategorie behoren, maar toch is er ook een duidelijk verschil te ontdekken. In dit onderzoek ligt het begin van de piek niet bij 16 jaar, maar bij 14 jaar. Ook het relatief hoge aantal vernielingen door 13-jarigen is opvallend. Bovendien neemt het aantal vernielingen in mijn onderzoek bij de 20-jarige leeftijd gestaag af en is het aantal vernielingen gepleegd door 23- en 24-jarigen relatief laag. Schematisch weergegeven ziet de verdeling naar leeftijd van de daders van vernielingen er als volgt uit:

Grafiek 3 Daders van vernielingen ingedeeld naar leeftijd.

Hoewel dus geconcludeerd kan worden dat vernielingen vooral door jongeren worden gepleegd, lijkt het alsof er een verschuiving plaatsvindt. De dader van vernielingen wordt steeds jonger. Terwijl in het onderzoek van Matza (1962) de piek nog bij 16-jarigen lag, is die in dit onderzoek te vinden bij 14-jarigen. Als men overigens een onderscheid maakt

tussen mannen en vrouwen valt op dat bij de vernielingen gepleegd door vrouwen, de piek bij 15 en 16 jaar ligt. Na het 17^e levensjaar neemt het aantal vernielingen onder vrouwen af en na die leeftijd is er geen duidelijk patroon meer te ontdekken bij vrouwen. Bij mannen ligt de piek tussen de 14 en 19 jaar en neemt het aantal vernielingen na het 20^e levensjaar af. Toch ligt bij mannen tot eind 20 het aantal vernielingen relatief hoger dan bij een oudere leeftijd. Dit zou kunnen komen doordat mannen tot eind 20 meer uitgaan dan oudere mannen. Op vernielingen gerelateerd aan uitgaan wordt nog later in dit hoofdstuk ingegaan. Paul Vermeulen, coördinator Bureau Halt, over de leeftijd van vernielers:

“Nou ja, wat de leeftijd aangaat zien we een hele sterke piek bij 13, 14, 15 jaar. Het is wel zo dat door de jaren heen, en dat is wel een beetje zorgelijke ontwikkeling, de jongeren onder de 12 toch wel aan het toenemen zijn. Vernielingen onder de 12 komt ook wel voor, maar ik denk niet dat dit heel schokkend is. Dan gaat het meer om schoolruiten, ook van jongeren die hun eigen basisschool ingooien, gek genoeg. De piek ligt echt bij de 13, 14, 15.”

(Respondent 10, coördinator bureau Halt, 28 november 2007)

Ook Jan Kleier, wijkagent van de wijk Heer Oudelands Ambacht in Zwijndrecht constateert dat de daders van vernielingen steeds jonger worden:

“De groepen die zich in de wijk ophouden zijn rond de 16, 17, 18 jaar oud, maar ik heb ook een nieuwe groep geconstateerd van jongens rond de 13, 14 jaar.”

(Respondent 3, wijkagent, 28 december 2007)

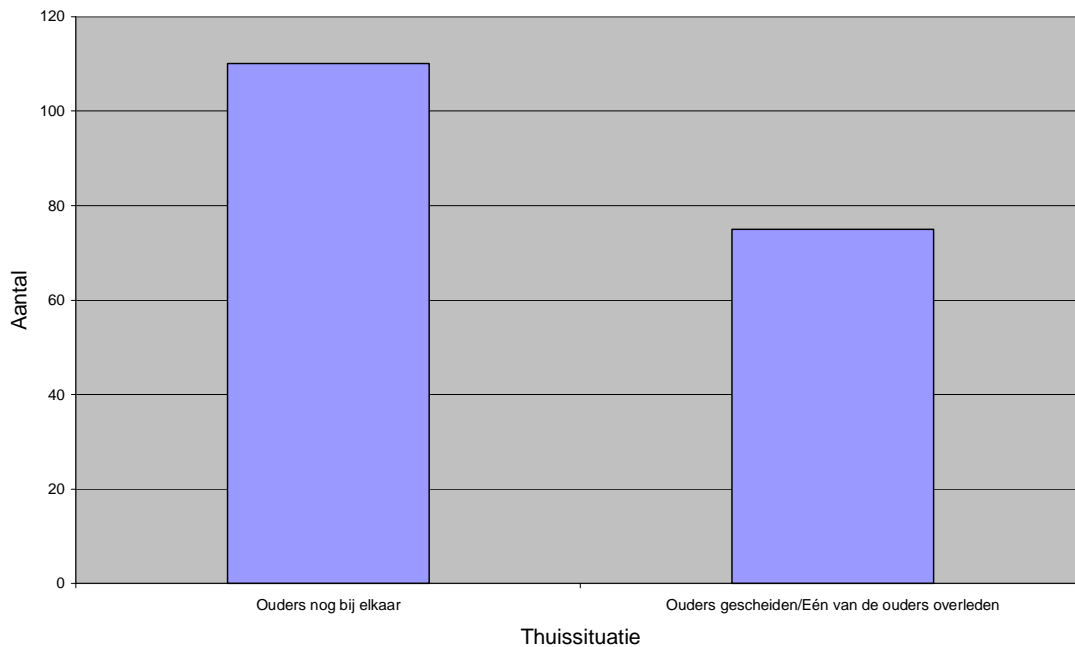
4.4 Thuissituatie

Nu we weten dat het vooral jongeren zijn die vernielingen plegen, is het mogelijk om wat nader in te gaan op het leven van deze jongeren. Allereerst is het interessant om de thuissituatie van de verschillende daders te bekijken. Over de thuissituatie waren in 87 van de 307 dossiers geen gegevens beschikbaar. Het duidelijkste verschil wat gemaakt

kan worden is het verschil tussen daders waarvan de ouders nog bij elkaar zijn en daders waarvan de ouders gescheiden zijn of dat één van de ouders is overleden. In 40 dossiers betrof het een andere thuissituatie, zoals het wonen op zichzelf, het wonen in een opvangtehuis of gevangenis, het wonen bij andere familie of vrienden, en het samenwonen met een partner.

De indeling van daders met ouders die nog bij elkaar zijn en daders waarvan de ouders gescheiden zijn of één van de ouders overleden is, ziet er als volgt uit:

Grafiek 4 De thuissituatie ingedeeld naar daders waarvan de ouders nog bij elkaar zijn en daders waarvan de ouders gescheiden zijn of waarvan één van de ouders overleden is.

Voordat er conclusies uit deze gegevens kunnen worden getrokken, moet er een correctie gemaakt worden met CBS gegevens over het aantal gezinnen met gescheiden ouders. Tabel 3 uit het hoofdstuk over de regiobeschrijving van Zuid-Holland Zuid toont het scheidingscijfer van de regio Zuid-Holland Zuid.

21% Van de personen in de regio Zuid-Holland Zuid is gescheiden of verweduwd. Dit in tegenstelling tot de 41% uit mijn dossierbestand. Het verschil is aanzienlijk. Het cijfer van gescheiden ouders of één van de ouders overleden, wordt voornamelijk gevormd door het aantal gescheiden ouders. Het overlijden van één van de ouders speelt hier dus een minder grote rol.

Of het hebben van gescheiden ouders van invloed is op het plegen van vernielingen is een moeilijke te beantwoorden vraag. In relatief weinig dossiers van daders met gescheiden ouders komt naar voren dat de thuissituatie zeer slecht te noemen is. Een voorbeeld uit één van de dossiers:

“Mijn ouders zijn gescheiden. Ik woon doordeweeks bij mijn moeder. Samen met mijn jongere broertje en zus. In het weekend ben ik bij mijn vader. Alles gaat goed thuis...”

(Dader uit één van de 307 onderzochte politiedossiers)

Een enkele keer wordt de thuissituatie als slecht beschreven. Een voorbeeld uit één van de dossiers:

“Ik woon bij mijn moeder thuis. Mijn ouders zijn namelijk gescheiden. Mijn vader zie ik nooit meer. Ik heb vaak ruzie thuis met mijn moeder over stomme dingen, zoals huiswerk...”

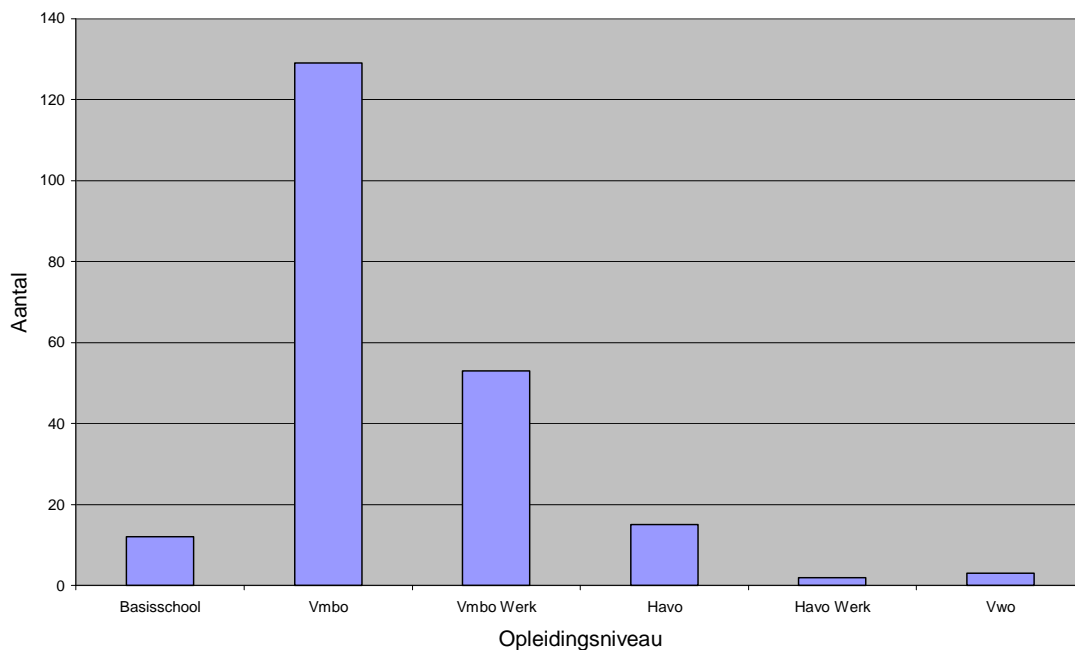
(Daders uit één van de 307 onderzochte politiedossiers)

Belangrijk om hierbij op te merken is dat het hier gaat om politieverhoren en niet om diepgaande analyses van bijvoorbeeld jeugdhulporganisaties, zoals het Jeugd Preventie Team, Bureau Jeugdzorg of de Raad van de Kinderbescherming. Verder ook zitten daders in de situatie waarbij zij de persoon tegenover hen, de politieagent, niet als een vriendschappelijke partij zien. Vaak hebben daders geen zin om mee te werken aan hun eigen onderzoek en is het antwoord ‘alles gaat goed thuis’ een gemakkelijk antwoord om de vraag van de agent te omzeilen. Het kan dus zijn dat de situatie thuis niet zo goed is als de dader zegt dat die is. Scheiding van ouders kan voor kinderen grote gevolgen hebben zoals blijkt uit de studie van Amato en Keith (1991). Eén van de gevolgen is dat kinderen van gescheiden ouders meer gedragsproblemen vertonen. Het kan dus wel degelijk zijn dat het hebben van gescheiden ouders van invloed is op het vernielingsgedrag van hun kinderen.

4.5 Opleidingsniveau

Naast de thuissituatie is het van belang om te kijken naar het opleidingsniveau van de daders van vernielingen. In dit onderzoek is een onderverdeling gemaakt in Vmbo, Havo en Vwo. Hieraan heb ik tevens de daders die nog op de basisschool zitten toegevoegd. Een deel van de daders zit niet meer op school. Hier zijn verschillende redenen voor: de dader heeft de opleiding afgerond en is al werkzaam, de dader heeft de opleiding afgerond en doet een vervolgopleiding of de dader heeft de opleiding niet afgerond. Van de daders die al werkzaam zijn en dus al een opleiding hebben afgerond, heb ik gekeken naar de functie die zij uitoefenden op de arbeidsmarkt. Deze functies heb ik weer onderverdeeld in arbeid waarvoor een Vmbo-opleiding vereist is (bijvoorbeeld opleiding tot magazijnmedewerker, lasser, timmerman, schilder of enzovoort of werkzaam in één van deze beroepen), arbeid waarvoor een Havo-opleiding vereist is en arbeid waarvoor een Vwo-opleiding vereist is. Schematisch ziet het dader overzicht er als volgt uit:

Grafiek 5 Opleidingsniveau van de daders van vernielingen.

Net als met het aantal echtscheidingen moet ook het opleidingsniveau gecorrigeerd worden met CBS gegevens. Deze cijfers zijn al getoond in het hoofdstuk over de

regiobeschrijving van Zuid-Holland Zuid en zijn terug te vinden in grafiek 1. In beide grafieken valt het grote aantal personen met een Vmbo-opleiding op. Maar dit is eigenlijk de enige overeenkomst die te ontdekken is tussen de gegevens uit de politiedossiers en de CBS gegevens. De verhouding van de gegevens uit de politiedossiers is Vmbo (90%), Havo (8%) en Vwo (2%). De verhouding van de CBS gegevens is Vmbo (47%), Havo (26%) en Vwo (27%). Wat geldt voor de thuissituatie geldt ook voor het opleidingsniveau. Het is moeilijk om vast te stellen hoeveel invloed het opleidingsniveau heeft op vernielingen. Paul Vermeulen, coördinator van bureau Halt van de regio Zuid-Holland Zuid, beaamt wel het verband tussen opleidingsniveau en vernielingen:

“...wat mij wel opviel als je een keer voorlichting op een Havo-Vwo school geeft er een heel enkel keertje iemand in de klas zit waarvan je denkt, die ken ik, die heb ik op gesprek gehad. Maar op een Vmbo-school, dan sta je voor de klas, en dan zie je gewoon in elke klas 2 of 3 kinderen die je kent. Dat is gewoon echt opvallend... Ik denk toch wel dat er een oververtegenwoordiging is. Er is op zich geen reden om aan te nemen dat Vmbo'ers vaker aangehouden worden dan anderen. De pakkans is sowieso niet zo groot, dus ik ga er dan toch vanuit dat zij toch meer vernielingen plegen.”

(Respondent 10, coördinator bureau Halt, 28 november 2007)

Een verklaring voor het gegeven dat personen met een Vmbo-opleiding meer vernielingen plegen, kan gezocht worden in de criminologische theorieën. Omdat er een verband is tussen het opleidingsniveau en het later verdiende inkomen, zou men kunnen spreken van zogenaamde *classes*, een term die gebruikt wordt in de subculturele theorieën van de criminologie. Hoewel dit in de werkelijkheid niet zo scherp gesteld is, kan men zeggen dat *lower class* voor een groot deel wordt vertegenwoordigd door Vmbo-opgeleiden. Dit is puur een sociaal-economisch begrip.

Dat er in de regio Zuid-Holland Zuid wel degelijk een *lower class* is te ontdekken geeft tabel 2 uit het hoofdstuk over de regio Zuid-Holland Zuid aan. De daders uit dit onderzoek vertonen duidelijk overeenkomsten met de *lower class*. Er kan echter niet met zekerheid gesteld worden dat dit de achterliggende oorzaak van vandalistisch gedrag is. Meerdere oorzaken kunnen een rol spelen. Bijvoorbeeld het aanleren van deviant gedrag,

dat door jongeren wordt aangeleerd in groepsverband. Dit is het volgende kenmerk wat besproken wordt.

4.6 Groepsgedrag

Sutherland (1939) stelt in zijn *Differential Association* theorie dat deviant gedrag aangeleerd wordt in interactie met andere personen. Net zoals geaccepteerd gedrag aangeleerd wordt, wordt ook deviant gedrag aangeleerd. In de regio Zuid-Holland Zuid zijn veel jeugdgroepen. Veel van die groepen hangen 's middags en 's avonds op straat rond of in het park. De jongeren nemen elkaars gedrag vaak snel over.

“[verdachte 2] pakte een bloembak uit die tuin en begon die over te gooien. Ja, op een gegeven moment valt ie dan toch kapot. [Verdachte 3] sprong toen voor de gein in de heg en dat vonden wij allemaal wel leuk. Dus ben ik ook in die heg gesprongen. Was wel leuk, want de afdruk van ons stond toen in die heg.”

(Respondent 14, dader vernielingen, 16 januari 2008)

De jeugdcultuur bevat zowel positieve als negatieve elementen. De positieve elementen zijn terug te vinden in het ontwikkelen van een eigen mening en het leren aangaan van sociale relaties. Er zijn helaas ook negatieve elementen aan dit groepsgedrag verbonden. Verveling onder de jongeren en elkaar opstoken om bepaald gedrag te vertonen zijn enkele van deze elementen. Dit leidt vaak tot overlast en uiteindelijk soms tot daadwerkelijk crimineel gedrag. Omwoners klagen vaak over de geluidsoverlast en de rommel die de jongeren achterlaten. Doordat de politie probeert de jongeren in het gareel te houden, leidt dat soms juist tot confronterende situaties.

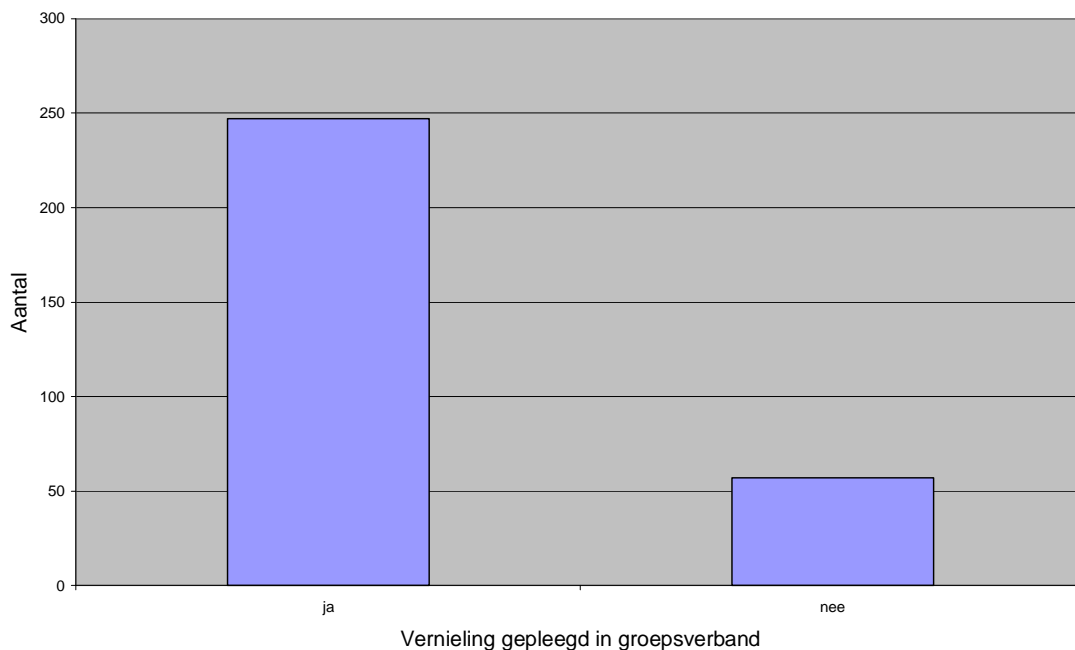
“...en die [jongeren] noemen dan ook nog specifiek erbij dat ze het geneens leuk vinden als ze daarna niet kunnen ‘sporten’. Zo noemen ze dat. Met de politie. Dus zij drinken echt om te gaan vernielen en de politie achter zich aan te krijgen.”

(Respondent 6, beleidsmedewerker Openbare Orde en Veiligheid, 10 december 2007)

Veel van die jongerengroepen zijn inmiddels opgenomen in het Jeugd Informatie Systeem (JIS). Dit systeem is ontwikkeld voor het intern gebruik van de politie om de openbare orde goed te kunnen handhaven. Doordat de politie de jongeren van naam kent, kunnen de jongeren op straat persoonlijk worden aangesproken.

In dit onderzoek is onderzocht of vernielingsgedrag voortkomt uit groepsgedrag. In dit onderzoek worden 2 of meer personen als groep aangezien. Daarbij dient te worden opgemerkt dat als twee personen in een confrontatie met elkaar zijn, dit niet als groepsgedrag wordt gezien. Ik zal dit uitleggen aan de hand van een voorbeeld. Als twee jongens ruzie krijgen buiten een café en de ene jongen vernielt daarbij een fiets van een derde, dan wordt dit niet genoteerd als groepsgedrag. De twee jongeren hebben namelijk geen relatie tot elkaar, behalve dat zij ruzie hadden. Het zou mijn inziens te ver gaan om dit als groepsgedrag te kwalificeren. Met het bovenstaande gezegd is het nu interessant om het onderzochte groepsgedrag cijfermatig in kaart te brengen. Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Grafiek 6 Vernielingen gepleegd in groepsverband.

In drie dossiers waren de gegevens onvoldoende om uit te kunnen sluiten of het om groepsgedrag ging of niet. In 81% van de gevallen werd de vernieling gepleegd door 2 of meer personen. Daarmee is het groeps-element duidelijk aanwijsbaar bij vernielingen.

“...ook de invloed van groepsgedrag is bijzonder hoog te noemen. Ik vermoed dat rond de 90% van de zaken van Halt groepszaken zijn. En als het om een eenling gaat is het vaak zo dat zijn vriendjes niet zijn aangehouden of dat er net niet voldoende bewijs was, maar het gebeurt toch echt zelden dat ze alleen bij Halt komen. Bij winkeldiefstal zie je nog wel eens vaker dat het om een eenling gaat, maar vernielingen is bij uitstek een groepsdelict.”

(Respondent 10, coördinator bureau Halt, 28 november 2007)

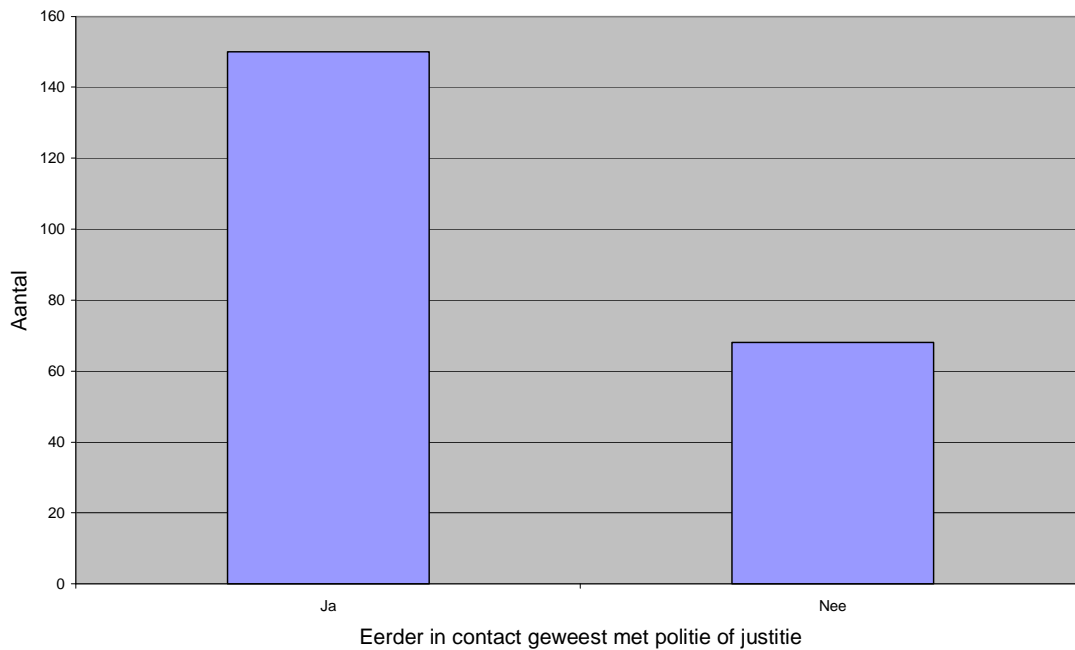
38 Daders kunnen worden teruggevonden in het JIS, waarvan 23 daders behoren tot een hinderlijke jeugdgroep, 6 tot een overlastgevende jeugdgroep en 4 tot een straatbende of criminele groep. Van 5 JIS-genoteerden was het onbekend tot welk soort groep zij behoorden. Wat dus opvallend is dat 269 van de 307 daders, dat is dus 88%, niet behoort tot een door de politie genoteerde jeugdgroep. Het JIS is nog steeds in ontwikkeling en er worden nog steeds jongeren opgenomen in het systeem, maar dit aanzienlijke aantal betekent dus dat er een groot aantal groepen jongeren zijn die niet bij de politie als zodanig bekend staan.

Concluderend kan gesteld worden dat vernielingen voor het overgrote deel in groepsverband worden gepleegd. Het aanleren van dit deviante gedrag speelt daarbij een minder grote rol. Het is meer een automatisch proces wat zich tussen de jongeren ongezien afspeelt. Het opjatten van elkaar om bepaald gedrag te vertonen is wel duidelijker waar te nemen, maar dit aspect zal in het hoofdstuk over motieven nader worden toegelicht.

4.7 Recidive

Interessant voor daderprofilering, maar ook om de effectiviteit van politie en justitie interventies te onderzoeken, is de recidive van de dader van vernielingen. Onder recidive wordt in dit onderzoek verstaan: het eerder in aanraking geweest zijn met politie en justitie en als gevolg van dit contact een straf of maatregel opgelegd hebben gekregen. Uit mijn onderzoek zien de recidivegegevens er als volgt uit:

Grafiek 7 Daders van vernielingen die eerder in aanraking zijn geweest met politie of justitie en voor dit feit een straf of maatregel opgelegd hebben gekregen.

Van 89 daders waren geen gegevens bekend over eerder gepleegde delicten. 150 Daders (69%) waren eerder in contact geweest met politie of justitie en zijn daarvoor vervolgd. Voor 68 daders (31%) was het de eerste keer dat zij in contact waren met politie en justitie. Het recidivecijfer ligt dus hoog. Binnen de categorie, daders die eerder in contact zijn geweest met politie of justitie, kan een nadere onderverdeling worden gemaakt.

Tabel 7 Onderverdeling van daders die eerder in aanraking zijn geweest met politie of justitie en voor dit feit een straf of maatregel opgelegd hebben gekregen.

Strafbare feit	Aantal
Vernielingen	52
Ander delict	61
Vernielingen en ander delict	11
Onbekend welk delict	26
Totaal	150

Uit tabel 7 blijkt dat 63 daders eerder zijn aangehouden voor het plegen van vernielingen en hiervoor een straf of maatregel hebben opgelegd gekregen.

Het aantal *first offenders* is relatief laag wat dus betekent dat het bij vernielingen hoofdzakelijk gaat om daders die vaker strafbare feiten plegen. Uit deze cijfers blijkt dus dat de repressieve maatregelen niet altijd even effectief blijken te zijn. Dit is ook één van de redenen geweest voor het starten van dit onderzoek. In het hoofdstuk beleidsaanbevelingen zal hier verder op worden in gegaan.

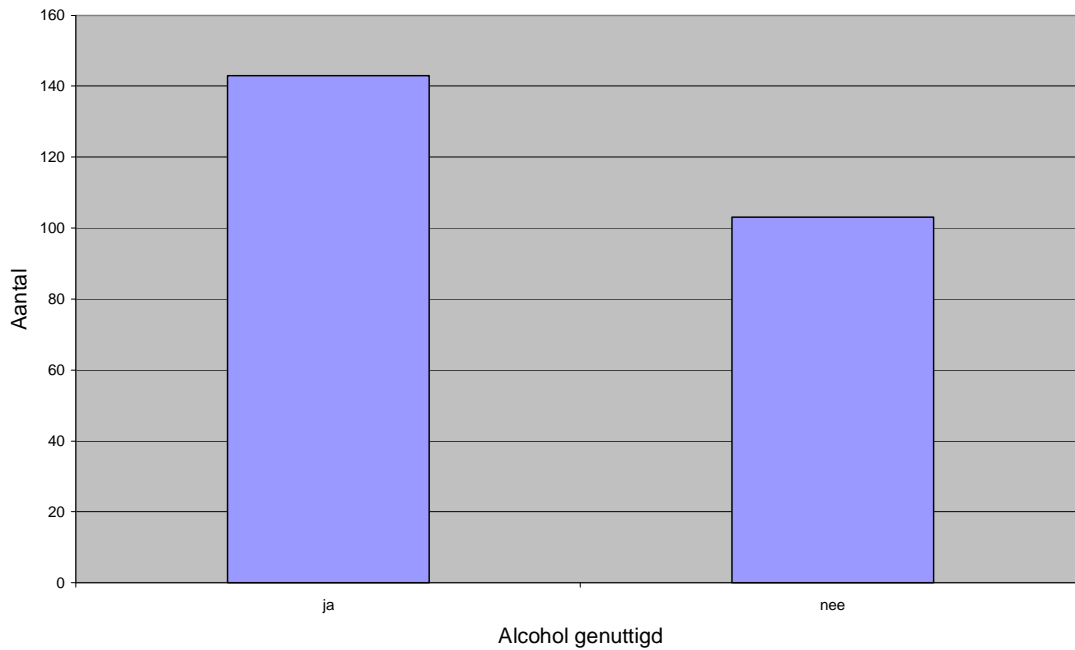
4.8 Alcohol

In veel onderzoek wordt overlast in verband gebracht met het nuttigen van alcohol. Ook in de media wordt dit verband vaak snel gelegd. Als tevens de politiek deze geluiden overneemt, is het niet verwonderlijk dat die de laatste tijd scherp haar focus richt op alcoholgebruik onder jongeren. Ook in dit onderzoek is gekeken naar het verband tussen alcohol en vernielingen. Parker en Rebhun (1995) stellen dat alcohol het remmende effect van de geïnternaliseerde normen neutraliseert. En dat hierdoor vandalistisch gedrag ontstaat. Fagan (1990) ziet het vergiftigende effect van alcohol, waardoor de cognitieve vaardigheden van de drinker afnemen, als de belangrijkste reden voor vandalistisch gedrag.

In dit onderzoek gaat het erom of er alcohol is genuttigd vóór of tijdens het plegen van het delict. Tevens is er een onderscheid gemaakt tussen het nuttigen van alcohol in een horecagelegenheid, zoals een café, discotheek of sportclub, en het nuttigen van alcohol op een andere locatie. De locaties die onder de tweede categorie vallen, zijn: buiten op straat (hier valt ook onder: in het park, in een winkelcentrum enzovoort) of thuis (ook feestjes thuis vallen hieronder). Dit onderscheid is gemaakt, omdat in het hoofdstuk waarin de daderprofielen worden samengesteld, dit een rol gaat spelen. Het verband tussen vernielingen en het nuttigen van alcohol ziet er als volgt uit:

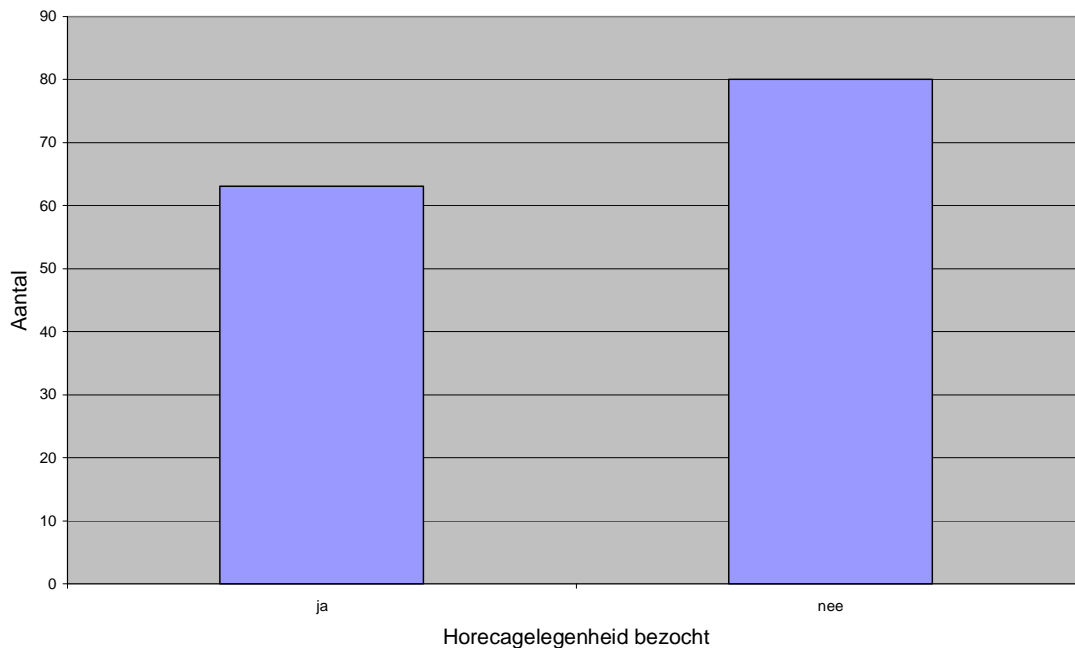

Grafiek 8 Vernielingen gepleegd waarbij alcohol is genuttigd.

Van de 61 daders was niet bekend of zij alcohol hadden gedronken vóór of tijdens het plegen van het delict. In 143 gevallen, dus 58%, was er alcohol in het spel. Als de 13- en 14-jarigen niet worden meegerekend, dan ligt dit aantal nog veel hoger, namelijk 74%. Tussen de 21 en 30 jaar ligt het percentage zelfs op 85%! Alcohol speelt dus wel degelijk een grote rol bij vernielingsdelicten. In de volgende grafiek is het onderscheid gemaakt tussen het nuttigen van alcohol in een horecagelegenheid of op een andere locatie:

Grafiek 9 Onderscheid tussen vernielingen waarbij alcohol is gedronken in een horecagelegenheid en vernielingen waarbij alcohol op een andere locatie is genuttigd.

Grafiek 9 laat zien dat 63 van de 143 daders, dus 44%, die vernielingen hebben gepleegd onder invloed van alcohol, de alcohol genuttigd hebben in een horecagelegenheid. Daartegenover staat dat 80 van de 143 daders, dus 56%, de alcohol ergens anders hebben genuttigd. Deze categorie bestaat voor het grootste deel uit daders die de drank op straat nuttigden.

Volgens de gegevens die voor dit onderzoek gebruikt zijn, blijkt dus dat de daders van vernielingen eerder op straat of thuis alcoholische dranken nuttigen, dan in de kroeg. De percentages liggen heel dicht bij elkaar, maar het blijft natuurlijk opvallend dat de plekken waar het niet vanzelfsprekend is om alcohol te nuttigen, zoals op straat of in het park, een hoger percentage aangeschoten daders kent als de locaties waar het wel als gewoon wordt beschouwd, zoals kroegen en discotheken. Een verklaring voor het feit dat jongeren thuis of op straat drinken, is terug te vinden in de leeftijd van deze daders. Vaak zijn zij te jong voor de uitgaansgelegenheden, maar willen zij wel alcohol drinken. Dit doen zij dan thuis of op straat.

“...toen is de kwaliteitskring opgericht, daarin zitten stappers, horecaondernemers, politie, gemeente en bewoners. En toen is eigenlijk al heel snel gebleken, dat de overlast niet veroorzaakt wordt door diegenen die stappen. Dan praat ik over 2003 ongeveer. Toen is het idee ontstaan van, diegenen die uitgaan zijn niet zozeer diegenen die de raddraaiers zijn...

Vanuit de ouders horen we inderdaad dat jongeren drinken. Toen heeft de nieuwe burgemeester de groep die zich ophoudt in het Laningpark, dat is een van de meest overlastgevende plekken hier, aangesproken. De jongerenwerkers zijn met de politie op pad gegaan en hebben ze hier uitgenodigd voor een gesprek. Dan zit je gewoon met een stuk of 20 jongens en meisjes en dan geven ze gewoon toe dat dát het is. En als je hun vraagt wat willen jullie? Dan zeggen ze: We willen drinken, we willen zitten en drinken. Helderder dan dat kun je het niet krijgen.”

(Respondent 6, beleidsmedewerker Openbare Orde en Veiligheid, 10 december 2007)

In gesprekken met de buurtagenten lijkt dit beeld bevestigd te worden. Jan Kleier, wijkagent in Zwijndrecht van de wijk waar de Blue Lagoon (discotheek) is gevestigd, stelt dat hij meer last heeft van dronken jongeren die uit de discotheek naar huis gaan. Maar Joeri Schouten, wijkagent in Alblasterdam stelt dat hij veel last heeft van hangjongeren die in dronken of aangeschoten toestand vernielingen plegen. Deze jongeren plegen volgens hem 60 tot 70% van de vernielingen in de wijk.

4.9 Drugs

Het verband tussen drugsgebruik en het plegen van vernielingen was in dit onderzoek moeilijk te onderzoeken. In de verhoren wordt hier niet vaak naar gevraagd waardoor de gebruikte cijfers dus zeer onbetrouwbaar zijn. In 18 gevallen, dus 6%, bleek wel drugs te zijn gebruikt. Blowen van hasj of marihuana vormt hiervan het grootste gedeelte, maar ook het gebruik van antidepressiva valt hieronder. Van de andere 289 daders was niet bekend of zij drugs vóór of tijdens het delict hadden gebruikt. Uit de andere data die voor dit onderzoek gebruikt zijn (de interviews met de deskundigen en de interviews met de daders), komt echter niet naar voren dat drugsgebruik als oorzaak van vernielingen wordt

gezien. Geen van de daders die ik heb gesproken was onder invloed van drugs tijdens het plegen van het delict en ook als ik vroeg naar het drugsgebruik onder vrienden werd mij verteld dat er af en toe geblowd werd, maar zeker niet in overmatige hoeveelheden. Geen enkele gegevensbron lijkt te wijzen op een significant verband tussen drugsgebruik en vernielingen. Dus ondanks dat de gegevens over drugsgebruik niet heel betrouwbaar zijn, acht ik drugsgebruik niet van grote invloed op het plegen van vernielingen.

4.10 Afstand woonlocatie-plaats delict

Nu duidelijker is om wat voor daders het bij vernielingsdelicten gaat, is het interessant om te onderzoeken wat de afstand is tussen de woonlocatie van de dader en de locatie van het delict. Gegevens van de politie over de gemeente Dordrecht in een tabel weergegeven, laat het volgende beeld zien:

Tabel 8 Aantal daders gesorteerd naar woonwijk afgezet tegen delictwijk in de regio Dordrecht.

Aantal daders Woonwijk-Delictwijk	Delictwijk	Woonwijk									
		Binnenstad	Crabbehof/Zuidhoven	Dubbeldam	Krispijn	Noordflank	Reeland	Staart	Stadspolders	Sterrenburg	Wielwijk/Wieldrecht
Binnenstad		12	2	0	14	4	5	0	3	0	2
Crabbehof/Zuidhoven		3	17	1	3	1	3	1	0	2	1
Dubbeldam		7	1	9	6	6	4	0	1	1	3
Krispijn		8	5	0	52	4	6	10	0	5	3
Noordflank		6	1	0	9	12	3	0	1	2	1
Reeland		20	1	0	6	13	30	1	2	0	1
Staart		4	2	1	1	3	1	9	0	2	0
Stadspolders		21	3	5	2	7	6	2	35	3	1
Sterrenburg		8	3	2	5	0	3	1	1	41	3
Wielwijk/Wieldrecht		8	3	0	7	3	1	0	0	1	25

Bron: BPS politie

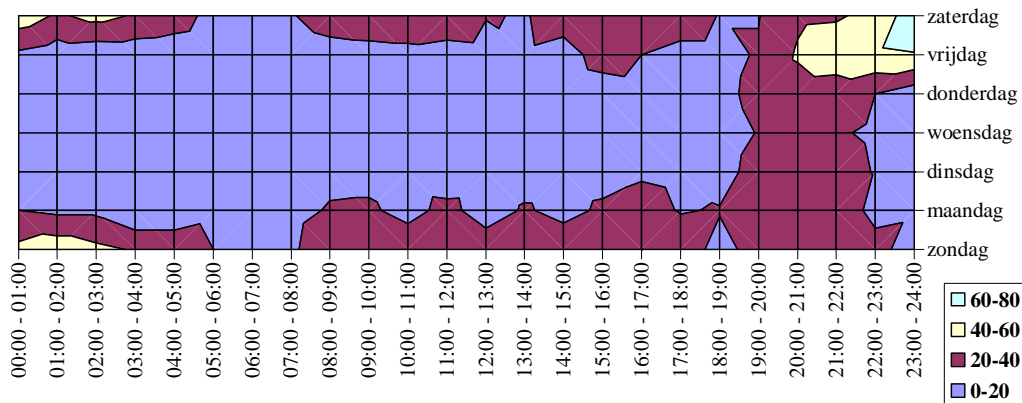
Gekozen is voor de gegevens van Dordrecht, omdat dit een grote stad is met woonwijken. Van Dordrecht heeft de politie, in tegenstelling tot andere steden in de regio Zuid-Holland Zuid, gegevens per wijkgebied en daarmee het meest gedetailleerde beeld.

Twee elementen vallen op in tabel 8. Ten eerste plegen veel daders vernielingsdelicten in dezelfde wijk als waar zij wonen. Dit komt overeen met de bevindingen van Bernasco en Nieuwbeerta (2003) die een onderzoek deden naar de pleegbuurt van inbraak en de woonbuurt van de dader. Ook hier bleek dat hoe dichterbij de pleegbuurt bij de woonbuurt van de dader hoe groter de kans op inbraak (Bernasco & Nieuwbeerta, 2003). De afstand tussen de woonlocatie en plaats delict is dus ook bij de vernielingsdelicten relatief kort. Delicten worden niet zo snel in een andere wijk dan in de woonwijk gepleegd. Maar één wijk vormt hierop een uitzondering, de binnenstad. Dat is meteen het tweede punt dat opvalt. Veel vernielingsdelicten worden gepleegd in de binnenstad van Dordrecht, terwijl de daders van deze delicten in een andere wijk wonen. Dit valt te verklaren door het feit dat het uitgaansleven van Dordrecht is geconcentreerd in de binnenstad en dus veel jongeren zich hier in hun vrije tijd ophouden. Daders van vernielingen lijken dus zowel in hun eigen wijk als in het uitgaansgebied vernielingen te plegen.

4.11 Tijdstip delict

Een ander interessant gegeven om te onderzoeken is het pleegtijdstip van de vernielingsdelicten. In de regio is dit in kaart gebracht door de politie. Hieronder volgt een grafische weergave:

Grafiek 10 Tijdstip van vernielingen in de regio Zuid-Holland Zuid in de periode 2007.

Bron: BPS politie

Bovenstaande grafiek bevat een aantal opvallende punten. Allereerst worden er doordeweeks minder vernielingen gepleegd dan in het weekend. Ten tweede worden er 's avonds meer vernielingen gepleegd dan overdag. En ten derde worden er meer vernielingen gepleegd tijdens de vrijdag- en zaterdagavond. Deze drie opvallende punten kunnen verklaard worden aan de hand van de weekindeling van jongeren. Dat er doordeweeks minder delicten worden gepleegd dan in het weekend kan door het feit komen dat jongeren dan vaak op school zitten of aan het werk zijn en dus niet de mogelijkheid hebben om vernielingen te plegen. Het tweede gegeven ondersteunt deze verklaring, omdat er 's avonds meer vernielingen worden gepleegd dan overdag. De jongeren zijn in de avonduren vrij en hangen wat vaker op straat rond dan overdag. Dat er op de vrijdag- en zaterdagavond aanzienlijk meer vernielingen gepleegd worden dan op andere tijdstippen kan verklaard worden door het feit dat die nachten bij uitstek uitgaansnachten zijn. Het aantal vernielingen op deze avonden blijft tot een uur of vier 's nachts hoog en neemt dan af.

In dit hoofdstuk zijn de verschillende kenmerken van de daders van vernielingen stuk voor stuk besproken. In het volgende hoofdstuk zal dieper in worden gegaan op de vraag waarom daders vernielingen plegen.

5. Beschrijvende analyse: motieven van de daders

De motieven van de daders zijn het interessant om te onderzoeken, maar zijn ook het moeilijkst qua onderzoek. Het is niet altijd even duidelijk wat de dader bewoog om tot bepaalde daden over te gaan. Toch heb ik geprobeerd, aan de hand van de politiedossiers en gesprekken met daders, uit te vinden wat de verschillende beweegredenen van daders van vernielingen kunnen zijn.

5.1 De daderinterviews

Dit onderzoek staat in het teken van de dader van vernielingen. Omdat het voor mij bijzonder was om met enkele van deze daders te kunnen spreken vind ik het belangrijk om iets meer over deze interviews uit te weiden. Alle daders heb ik thuis opgezocht. Omdat de meeste daders nog relatief jong waren, was er ook vaak een ouder in het huis aanwezig. Toch kon ik de jongeren over het algemeen alleen spreken. Wat mij opviel was dat de daders enthousiast vertelden over de gepleegde vernielingen en dat zij het geen moeilijk onderwerp vonden om te bespreken. Sommigen praatten redelijk laconiek over hun daden en hadden niet het gevoel dat zij zich crimineel hadden gedragen. De meesten noemden het 'stom' wat ze hadden gedaan en wilden niet nog weer met politie of justitie in aanraking komen. Eén jongen vertelde mij dat hij het wel overdreven vond hoe de politie hem en zijn vrienden had behandeld omdat, zoals hij zei, 'het maar om een vernieling ging'. Het bleek in dat specifieke geval, dat zij na een beetje gedronken te hebben op straat verschillende vernielingen in de wijk hadden gepleegd waarop een buurtbewoner de politie had gewaarschuwd. Een politieachtervolging van zeven kilometer door de wijk was uiteindelijk nodig om de jongens op te pakken. Toen de jongens werden opgepakt, moesten zij een nacht op het politiebureau doorbrengen.

Een dader van graffiti vertelde mij dat hij een 'tag' in de wijk had zien staan van jongens uit een nabijgelegen wijk. Als wraak had hij met een vriend een eigen 'tag' over de eerdere 'tag' gespoten. Hij vertelde mij dat het zetten van 'tags' in andere wijken wel vaker gebeurde en dat het een spel was om zo lang mogelijk een 'tag' te kunnen laten staan.

Tijdens één van mijn gesprekken met de wijkagenten, kwam een jongen langs om te getuigen tegen een leeftijdgenoot die graffiti in de wijk spoot. Hij vertelde mij dat hij zelf ook vernielingen had gepleegd in de wijk. Eén van de vernielingen was het intrappen van een ruit van een slooppand. Hij dacht dat dit wel mocht, omdat het pand binnenkort toch gesloopt werd. De wijkagent vertelde hem toen dat het gevaarlijk was en dat het pand niet van hem was. Dat begreep de jongen wel. Hij vond dat er gewoon te weinig te doen was in de wijk waar hij woonde. Daarom ging hij vaak drinken met vrienden op straat en waarna er wel eens wat werd vernield.

Over het algemeen vonden de daders een taakstraf gecombineerd met een schadevergoeding de meest effectieve straf. Een vereiste voor deze taakstraf was wel dat het werk niet leuk mocht zijn. Eén dader moest een paar uurtjes werken in het park op een zonnige dag. Toen bleek dat een vriendje van hem toevallig ook moest werken, bleek de taakstraf opeens helemaal niet zo erg meer te zijn. Tijdens deze vier uur durende taakstraf had hij ook nog een half uur pauze. Voor een tweede delict moest de jongen twaalf uur afwassen in een bejaardentehuis en tijdens dit werk was er veel meer toezicht. Dit was een stuk minder leuk. Weer een andere dader vertelde mij over het werk in het bejaardentehuis en ook hij vond dat dit een effectieve straf was.

Hoewel er uiteraard uit de daderinterviews geen totaalbeeld valt op te maken van de daders van vernielingen in de regio Zuid-Holland Zuid, vormen zij wel een zeer interessante verdieping van mijn onderzoek. Terwijl de politiedossiers een globaal beeld geven van de motieven, zorgen de daderinterviews voor de extra inkleuring. De combinatie van deze twee onderzoeksbronnen heeft mij de mogelijkheid gegeven om een daderbeeld te kunnen vormen.

5.2 Dadermotivering

In het hoofdstuk over het theoretisch kader zijn de motiveringen die in de literatuur staan beschreven al genoemd. Martin (1959, 1961) noemt drie dadertyperingen die in de literatuur genoemd worden. Nog even hier herhaald: roervandalisme, verdedigingsvandalisme en vervelingsvandalisme. Stanley Cohen (1971, 1974) voegt hier nog tactisch vandalisme, ideologisch vandalisme, spelvandalisme en

kwaadaardig/frustratie vandalisme aan toe. Deze typeringen komen ook in zekere mate terug in dit onderzoek, zij het met kleine verschillen. In dit hoofdstuk zal ik de motieven die ik gevonden heb typeren en zal ik daarna een link proberen te leggen met de eerder besproken typeringen van Cohen. Een opvallende overeenkomst tussen de verschillende vernielingen is dat het bijna in alle gevallen ging om een impulsieve reactie van de dader. In een zeer kort tijdsbestek wordt de overweging gemaakt door de dader om een vernieling te plegen. Het is dus als het ware een momentopname. Alleen bij graffiti wordt er vaak met voorbedachte rade gehandeld. Dit blijkt uit het kopen en meenemen van de materialen (zoals spuitbussen en stiften) en het zoeken van een juiste plek om graffiti te zetten. De daders van de andere soort vernielingen maken veel minder een keuze over op welke plek en welk object zij zullen vernielen.

Nu volgt eerst het onderscheid dat ik gemaakt heb in motieven. (N.B. De daderprofielen zullen in het volgende hoofdstuk in samenhang met de motieven worden besproken.)

1. Vernielen uit woede/frustratie. Deze woede kan verschillende oorzaken hebben, zoals relatieproblematiek, ruzies tussen verschillende jongeren, ruzies tussen jongeren en hun ouders en burenruzies. In veel gevallen had de dader net onenigheid gehad met zijn vriendin, waarna hij in een woedende bui een vernieling pleegde.

“Ze had mij ’s avonds gebeld en we hadden ruzie gekregen aan de telefoon... ..ik liep met mijn vrienden naar buiten en had wel wat op... ..de rest was op de fiets, maar ik moest wachten op de bus. [naam vriendin] had mij nog een boze sms gestuurd en die las ik daar toen bij die halte. Toen werd ik weer boos en schopte tegen die ruit aan. Was echt niet zo hard hoor, maar die ruit viel zo naar beneden.”

(Dader uit één van de 307 onderzochte politiedossiers)

Ruzies tussen verschillende jongeren na het bezoek van een horecagelegenheid kwam ik het meest tegen. Als de jongeren dan weer buiten op straat waren, liep het soms uit de hand, waarop fietsen en verkeersborden het moesten ontgelden.

Moeilijker zijn de ruzies tussen jongeren en hun ouders, waarbij de ouders de jongeren niet meer kunnen en/of willen controleren. In veel van deze gevallen liepen de jongeren weg van huis en werd er onderweg iets vernield. De burenruzies komen meer bij de oudere ouders voor, waarbij vaak objecten uit de tuin werden vernield of auto's werden bekrast. Er speelden ook complexere vormen van frustratie een rol, zoals ouders die boos zijn op zichzelf of boos zijn 'op het leven'. Bijvoorbeeld een zwerver die boos is op het Leger des Heils en een ruit van het opvanggebouw ingooit. Het woede/frustratie motief ben ik het meest tegen gekomen; dit sluit het best aan bij het woede/frustratie vandalisme van Cohen (1971, 1974). De ruzies tussen de verschillende jongeren, waarbij objecten vernield worden, sluit ook goed aan bij het verdedigingsvandalisme (Martin, 1961; Cohen, 1971).

2. Vernielen uit verveling. Het gebrek aan vermaak wordt door de ouders vaak als reden gegeven voor deze vorm van vernieling. Vooral de jongere ouders zien dit als de reden van hun daden. De verveling uit zich vaak eerst in kattenkwaad, maar loopt uiteindelijk uit de hand waarbij objecten op schoolpleinen of objecten op andere locaties waar de jongeren aan het hangen zijn, worden vernield. Het gaat hier dus vooral om de (zeer) jonge ouders en de hangjongeren.

“We verveelden ons wat op het plein. [verdachte 2] begon met aarde tegen de schoolmuur aan te gooien. Opeens hoorde ik een tik en zag ik dat [verdachte 2] met kleine steentjes tegen één van de ruiten van de school aan het gooien was. Ik pakte ook een steen en gooide die ook tegen de ruit. Ik had niet gedacht dat die ruit kapot zou gaan.”

(Dader uit één van de 307 onderzochte politiedossiers)

Ook vindt deze vorm van vernieling vaak plaats op afgelegen locaties zoals bouwlocaties. Bouwmateriaal wordt dan gesloopt of ruitjes worden ingegooid met klei en stenen.

*“Ik was samen met een vriend op een plek waar gebouwd wordt. Eerst probeerde die vriend een ruit in te trappen, maar dat lukte niet. Toen probeerde ik het en ging de ruit kapot. Het pand wordt toch gesloopt dus wat maakt het uit...
...in Alblasserdam heb ik al lange tijd niets meer vernield. Vroeger wel, er is niets te doen in Alblasserdam en dan gaan we ons vervelen, drinken we en dan wordt er wel eens iets gesloopt, ja.”*

(Respondent 17, dader vernielingen, 14 december 2007)

Het hiervoor genoemde motief om te vernielen, heeft dus ook een aspect van vermaak in zich. Het gebrek aan vermaak dat wordt ervaren in de legitieme spelelementen, wordt gecompenseerd met het vermaak uit niet-legitiem gedrag, zoals vernielen. Vernielen uit verveling kan dus ook wel omschreven worden als vernielen voor de lol. De *Enjoyment Theory* van Csikszentmihalyi en Larsen (1978) sluit hierbij aan. Zij stellen dat mensen plezier halen uit hun handelingen. Lukt het niet om dit uit legitieme middelen te halen, dan zullen niet-legitieme middelen moeten worden aangewend. Dit kan onder jongeren leiden tot vandalistisch gedrag. Het vervelingsvandalisme dat Martin (1959, 1961) omschreef, sluit hier het best bij aan.

3. Vernielen als kick. Dit motief kent twee verschillende soorten daders. De eerste soort daders is de groep die een kick krijgt bij het vernielen van objecten. Hierbij moet men denken aan het kapot trappen van de ruiten van een bushokje of het slopen van bepaalde objecten tijdens het rennen door een park of wijk.

“Eerst gaan we wat drinken in het park... ...alles is rustig, totdat de politie arriveert. Eén begint dan te rennen en dan gaat de hele groep. Door de drank en de spanning worden er dan wel wat prullenbakken omgetrapt. Dat is gewoon heftig.”

(Dader uit één van de 307 onderzochte politiedossiers)

De tweede groep daders zijn de jongeren die graffiti zetten op verschillende locaties in de stad en daar een kick van krijgen. De kick kan gehaald worden uit het zetten van een graffiti op een spannende locatie, bijvoorbeeld omdat deze locatie moeilijk bereikbaar is. Of de kick wordt gehaald uit het feit dat door de gehele wijk of stad een 'tag' is geplaatst. Dit is als het ware de handtekening van de graffitijspuiter en geeft dus een bepaalde status weer.

“Ik krijg er een kick van om een goede tag te zetten. Ik vind het ook verschrikkelijk spannend om dat te doen. Ik zie een tag soms wel als een persoonlijke handtekening van iemand, maar die tag die ik vanmorgen plaatste is dat zeker niet.”

(Dader uit één van de 307 onderzochte politiedossiers)

4. Vernielen als kunst. Ook dit motief past bij de dader die graffiti plaatst. Bij deze daders is er geen acceptatie van de strafbaarheid van hun daad. Hiermee bedoel ik dat zij het vernielingsaspect van hun daad niet inzien. De graffiti wordt dan niet gezien als een vernieling, maar als een object der kunsten. Waar anderen graffiti zien als het onaantrekkelijk maken van een object, zien de graffitijsputters de graffiti als het aanbrengen van een verbetering aan het object. De *Aesthetic Theory* van Allen en Greenberger (1978) is al eerder besproken. Zij stellen dat objecten door toeschouwers gewaardeerd worden op hun esthetische waarde. Daders van vernielingen waarderen het vernielde object ook op de esthetische waarde. Allen en Greenberger (1978) hebben het voornamelijk over vernieling waarbij daadwerkelijk objecten gesloopt worden. Zij spreken namelijk over de zintuiglijke prikkelingen, zoals het gehoor en het gevoel van het vernielen. In mijn onderzoek is er echter alleen een bevestiging van de *Aesthetic Theory* gevonden bij de graffitijsputters, voor andere vernielingsdelicten vindt de *Aesthetic Theory* in mijn onderzoek minder bijval. Door de graffitijsputters wordt er met een waarderende blik naar objecten gekeken. De lege, kale muur wordt als lelijk ervaren. Na een behandeling van de muur door de dader, wordt de muur ervaren als een kunstzinnig en mooi object.

“Ik vind een graffiti geen vernieling, bovendien, bij dat viaduct komen niet veel mensen en dat ding bestaat alleen maar uit grijs beton. Lelijker wordt hij er toch niet op... ..Ik ben er wel trots op wat ik maak. Die op het viaduct was niet zo’n eenvoudige tag. Nee, hier hadden we meer moeite ingestopt. Deze was gewoon mooi.”

(Respondent 16, dader vernielingen, 17 januari 2008)

5.3 Groepsgedrag en alcohol

Twee elementen spelen een versterkende rol in de bovengenoemde motiveringen. Het ene element is groepsgedrag en het andere element is het nuttigen van alcohol. Hoewel dit geen echte motiveringen van vandalistisch gedrag zijn, werden beide elementen door de jongeren genoemd in de interviews en dossiers. Beide elementen zorgen ervoor dat de daders gedrag vertonen, dat zij misschien zonder de invloed van deze elementen nooit zouden vertonen. Het handelen binnen een groep geeft aan de ene kant een vorm van anonimiteit, omdat het gedrag van de dader op kan gaan in dat van de groep. Aan de andere kant voelt de dader zich binnen een groep sterker en stoerder dan als hij alleen is. Dit zorgt ervoor dat de dader de grenzen, die hij geïnternaliseerd heeft, durft te overschrijden. Bovendien willen jongeren niet afgaan binnen de groep en willen zij voldoen aan de eisen die gesteld worden binnen deze groep. Voor die eisen wordt daarbij binnen jongensgroepen de mannelijkheid vaak als uitgangspunt genomen.

“We fietsten met z’n allen door van die gangetjes achter huizen. Op een gegeven moment konden we niet verder, omdat er van dat puinafval lag. [Verdachte 2] en [verdachte 3] zeiden toen dat ik een steen moest pakken en moest gooien. Eerst zei ik nog ‘rot op’, maar toen zeiden ze dat ik een mietje was. Ik werd toen boos en heb een steen gepakt en naar dat huis gegooid.”

(Dader uit één van de 307 onderzochte politiedossiers)

Het andere element is alcohol. Dit drogerende middel zorgt ervoor dat mensen gedrag gaan vertonen dat zij normaal gesproken niet zo snel zullen vertonen. Ook hier worden de geïnternaliseerde grenzen overschreden. Een bevestiging van de theorie van Parker & Rebhun (1995) lijkt hier dus wel aanwezig. Parker (1993) stelt dat de normen die het minst zijn geïnstitutionaliseerd vaak de normen zijn die geschonden worden bij het nuttigen van alcohol. Dit komt omdat alcohol het remmende effect van deze normen neutraliseert (Parker & Rebhun, 1995). Dit kan voor grappige situaties zorgen op feestjes, maar kan ook de destructieve geest bij mensen wakker maken. Alcohol doet dit nog meer dan groepsgedrag. Ook kan alcohol ervoor zorgen dat een moment van verstandsverbijstering ontstaat, een soort van black-out, waardoor de dader totaal niet meer weet waar hij mee bezig is. Dit kan gevaarlijke situaties opleveren. Alcohol in combinatie met woede of groepsgedrag, is de perfecte mix voor destructief gedrag. Dat alcohol ook door daders van vernielingen als oorzakelijk element van vernielingen wordt ervaren blijkt wel uit de dossiers. Dit is een citaat uit één van de dossiers waarbij alcohol in het spel was.

“Ik kan mij echt niets meer herinneren... ..Ik heb er echt spijt van nu ik hoor wat ik allemaal gedaan heb. Ik wist wel dat ik agressief werd van alcohol, maar dit gaat te ver. Van die drank wordt ik helemaal para... ..Ik wil wel stoppen met drinken ja.”

(Dader uit één van de 307 onderzochte politiedossiers)

5.4 Conclusie

Samenvattend kan gesteld worden dat vanuit de verschillende dossiers en interviews met de daders van vernielingen enigszins bevestiging van de eerder beschreven motiveringen van Martin (1959, 1961) en Cohen (1971, 1974) terug te vinden is. Toch ben ik enkele door hen beschreven motiveringen niet tegengekomen. Dit zijn roversvandalisme en tactisch vandalisme. Een verklaring voor het niet tegenkomen van roversvandalisme is te vinden in het ontbreken van materieel gewin in mijn onderzoeksdefinitie van vandalisme. Hierdoor zijn de vernielingen, die bijvoorbeeld gepaard gaan met een inbraak, niet onderzocht. Een voorbeeld van ideologisch vandalisme ben ik één keer tegengekomen.

Het ging toen om een jongen die hakenkruizen in auto's kraste. En dit deed hij niet, omdat hij het een mooi teken vond, maar omdat hij er wel degelijk racistische gedachtes op nahield.

Ook ben ik enkele motiveringen van vernielingen tegengekomen die niet door de eerder genoemde schrijvers in die zin zijn omschreven. Dit zijn vernielen als kick en vernielen als kunst. Hoewel vernielen als kick overeenkomsten vertoont met het spelvandalisme van Cohen (1971, 1974) zijn er toch enkele verschillen waar te nemen. Spelvandalisme en vernielen als kick komt voor bij jongeren die zich vervelen tijdens hun legitiem handelen. Maar spelvandalisme gaat meer over jonge kinderen die spelen op straat en tijdens hun spelgedrag vernielingen plegen. Vernielen als kick speelt vooral een rol bij de wat oudere groep jongeren die zich ook wel verveelt, maar uiteindelijk een kick krijgt van het vernielen en van het spel dat met de politie wordt gespeeld. Dit is in het spelvandalisme van Cohen (1971, 1974) niet terug te vinden.

Vernielen als kick en vernielen als kunst spelen beiden een aanzienlijke rol in de door mij onderzochte vernielingszaken en ik zou deze dan ook als een aanvulling op de literatuur willen zien.

6. De daderprofielen

Nu de onderzoeksresultaten zijn besproken, is het mogelijk om nader in te gaan op de profilering van de daders. Allereerst is het interessant om te vermelden wat daderprofilering precies inhoudt.

6.1 Daderprofilering

Hoewel er binnen de politie, vooral binnen de opsporing, veel gebruik wordt gemaakt van daderprofielen, is er weinig consensus over hoe deze moeten worden opgesteld. Ainsworth (2001) beschrijft in zijn boek de kenmerken van daderprofielen. Door te kijken naar zowel de karakteristieken van daders van een bepaald delict als naar de karakteristieken van de daden zelf is het mogelijk om een daderprofiel op te maken. Er zijn eigenlijk twee soorten daderprofielen. Allereerst zijn er profielen die worden gebruikt om nog niet aangehouden daders op basis van eerder gepleegde daden op te sporen. Vooral bij moord en verkrachtingszaken worden deze profielen gebruikt. De angst voor deze delicten is groot en het is noodzakelijk om deze daders zo snel mogelijk aan te houden. Bij deze daders wordt ook verwacht dat de persoonlijkheid en motivering duidelijk worden aan de hand van de karakteristieken van de gepleegde delicten. Profilering kan dan dus zeer effectief zijn.

Ten tweede worden daderprofielen opgesteld die juist op basis van een grote hoeveelheid daders de overeenkomsten tussen daders beschrijven. De karakteristieken van zeer veel daders en hun gepleegde daden worden geanalyseerd. Op basis van deze gegevens kan *grouping* van data plaatsvinden en kunnen de profielen worden opgesteld. Ook deze profielen kunnen gebruikt worden voor de opsporing van daders, maar zijn vooral bedoeld om een effectief criminaliteitsbeleid op te kunnen stellen (Ainsworth, 2001). In dit onderzoek wordt er gebruik gemaakt van de laatstgenoemde methode.

Op basis van alle verzamelde gegevens heb ik een beeld kunnen vormen van de verschillende categorieën daders. Deze categorieën zijn niet strikt en in de praktijk zal een overlapping plaatsvinden tussen de verschillende profielen. Het gaat hier dus om

zogenoemde ideaaltypingen. Deze typingen kunnen gebruikt worden door de verschillende spelers op het gebied van vernielingen. Met deze spelers bedoel ik politie, justitie, gemeente, jongerenwerk en elke andere instantie die in aanraking komt met vernielingszaken. Zowel in repressieve als preventieve zin kunnen deze profielen van dienst zijn. Uit repressief oogpunt kunnen de daderprofielen gebruikt worden bij de opsporing van daders van vernielingen. Vanuit de preventieve hoek bekeken zijn de daderprofielen vooral zeer nuttig om op basis van wetenschappelijke gegevens een aanpak te bedenken die het plegen van vernielingen kan voorkomen. De verschillende instanties kunnen bij het opstellen van nieuw beleid, rekening houden met deze daderprofielen.

Uit de bovenstaande onderzoeksresultaten ben ik tot de conclusie gekomen dat het bij vernielingszaken in de regio Zuid-Holland Zuid gaat om een viertal categorieën van daders. Binnen deze categorieën bevinden zich uiteraard daders met allen hun eigen individuele kenmerken. Deze kenmerken kunnen enorm van elkaar verschillen, maar omdat het bij daderprofilering juist gaat om het vaststellen van de overeenkomsten tussen daders, zijn deze individuele kenmerken van ondergeschikt belang. Veel van de in vorige hoofdstukken genoemde onderzoeksresultaten gelden voor alle daderprofielen en zullen in dit hoofdstuk dan ook niet nader aan de orde komen. Vooral de onderscheidende kenmerken van de verschillende profielen zullen besproken worden. Omdat uit mijn gegevens bleek dat alcohol een aanzienlijke invloed had op vernielingen, is alcoholgebruik één van de belangrijkste onderscheidende factoren van mijn daderprofielen. De verschillende daderprofielen komen nu aan bod.

6.2 Daderprofiel 1: de *Try-outs*

Daderprofiel 1 dat hier beschreven wordt is de groep van (zeer) jonge vernielers. De leeftijd van de daders ligt tussen de 10 en 15 jaar oud. De piek van deze vernielers ligt bij de 14-jarigen. Deze leeftijdscategorie is bepaald door de variabele 'leeftijd' te koppelen aan de variabelen: 'incident' en 'alcohol' (zie bijlage 4, grafiek 1). Uit deze koppeling blijkt dat de vernielingen gepleegd door deze groep haast nooit alcohol-gerelateerd zijn.

Deze jongeren zitten vaak nog op school en bevinden zich ook na schooltijd vaak nog rond scholen. Schoolpleinen worden door deze jongeren gebruikt als sociale ontmoetingsplaats en als speelterrein. Dit is ook te zien aan de delicten die zij plegen. Deze groep is namelijk hoofdzakelijk verantwoordelijk voor het grote aantal vernielingen aan schoolgebouwen. Door de variabele 'incident' uit te splitsen naar type incident, kwam naar voren dat deze daders vooral verantwoordelijk zijn voor deze soort vernielingen (zie bijlage 4, grafiek 2). Het ingooien van ruiten van schoolgebouwen wordt vooral door deze groep gedaan. Ook andere delicten worden door deze groep gepleegd, maar geen enkel ander daderprofiel kent zoveel vernielingen aan scholen. Wat tevens opvalt, is dat de vernielingen aan de schoolgebouwen regelmatig gepleegd worden door daders die er zelf ook leerling zijn. De daders van 10 tot 12 jaar zijn basisschoolleerlingen, terwijl de groep van 12 tot 15 jaar oud middelbare scholieren zijn. Het overgrote deel van deze middelbare scholieren zijn Vmbo leerlingen. Vanaf 14 jaar neemt het aantal vernielingen aan scholen af en zijn vooral de publieke objecten het slachtoffer van deze daders. Door de variabele 'incident' te koppelen aan 'leeftijd' valt dus op dat vooral de jongste daders in deze leeftijdscategorie verantwoordelijk zijn voor de schoolvernielingen en de oudste daders uit deze leeftijdscategorie meer verantwoordelijk zijn voor de vernielingen aan publieke objecten (zie bijlage 4, grafiek 2). Door de variabele 'groepsverband' te koppelen aan de leeftijdscategorie kwam naar voren dat, een uitzondering daargelaten, alle vernielingen door deze daders worden gepleegd in groepsverband (zie bijlage 4, grafiek 3). De levensfase waarin deze jongeren zich bevinden is de puberteit. Vooral van belang voor deze daders is de invloed van de groep. Het leren 'nee' zeggen wordt door veel van deze jongeren als heel moeilijk ervaren en is voor hen dan ook vaak geen optie. De angst voor de consequenties van het 'nee' zeggen, zoals als lafaard bestempeld worden of zelfs in het extreme geval verstoten worden uit de groep, is voor veel daders reden genoeg om een vernieling te plegen. Dit kwam vooral naar voren in de analyse van de politiedossiers en uit het interview met de coördinator van Bureau Halt. Opvallend gegeven is dat in individuele gesprekken met deze daders zij toegeven het achteraf vaak heel stom te vinden wat zij gedaan hebben en daarvoor de schuld meestal bij de groep leggen. Indien verder op de motivering van deze daders wordt ingaan, lijkt deze groep vooral vernielingen te plegen uit verveling of voor

de lol. Uit de politiedossiers en de interviews met de daders kwam naar voren dat dit de voornaamste motieven zijn. Vaak geeft het legitieme spelgedrag te weinig vermaak en wordt dit vermaak gezocht in een andere bezigheid. Het plegen van vernielingen is vaak het eindresultaat van deze zoektocht.

Van belang is dat het bij dit daderprofiel niet gaat om de alcohol drinkende daders. Binnen deze leeftijdscategorie bevinden zich dan ook relatief weinig alcohol-gerelateerde delicten (zie bijlage 4, grafiek 4).

Omdat deze groep vernielers voor het eerst in aanraking komt met vernielingen en het gedrag van deze jongeren als het ware de grenzen van wat mag en van wat niet mag aftast, noem ik deze groep de *Try-outs*.

6.3 Daderprofiel 2: de *Hang-outs*

Daderprofiel 2 kenmerkt zich door het drankgebruik op straat. Deze groep bestaat voornamelijk uit daders tussen de 14 en 19 jaar oud. Binnen deze groep ligt de piek bij 16-jarigen. Deze leeftijdscategorie is bepaald door de variabele 'leeftijd' te koppelen aan alcoholgebruik op een andere locatie dan een horecagelegenheid (zie bijlage 4, grafiek 5). Dus alcoholgebruik thuis of op straat. Het betreft hier de zogeheten hangjongeren. Deze jongeren bevinden zich een groot deel van hun vrije tijd op straat of in parken. Niet de scholen zijn nu de sociale ontmoetingsplaats voor deze jongeren, maar publieke plekken, zoals winkelcentra, bankjes in het park enzovoort. Ook dit wordt weerspiegeld in de gepleegde delicten. Deze groep daders pleegt namelijk veel vernielingen van openbare objecten. Vooral prullenbakken en parkbankjes moeten het ontgelden. Ook het grote aantal vernielingen aan auto's is voor rekening van deze groep. Hierbij moet vooral gedacht worden aan het kapot schoppen van autospiegels en het lopen over auto's. Door de variabele 'incident' te koppelen aan de leeftijdscategorie met bijbehorende variabelen 'alcohol' en 'horecagelegenheid' kwam naar voren dat deze daders verantwoordelijk zijn voor deze delicten (zie bijlage 4, grafiek 6).

Behalve dat zij veel vernielingen plegen, geven zij ook veel overlast. Uit de interviews met de deskundigen kwam naar voren dat bewoners en winkeliers klagen over de jongeren die rond winkelcentra en in parken hangen. Vaak laten zij afval op de plek

achter tot grote ergernis van de eerder genoemde bewoners en winkeliers. Ook deze groep vernielers plegen hun daden hoofdzakelijk in groepsverband. Dit kwam naar voren door de eerder genoemde variabelen te koppelen aan de variabele 'groepsverband' (zie bijlage 4, grafiek 7). Maar bij deze groep, en dan vooral bij de daders vanaf 15 jaar, is nog een andere belangrijke factor van belang. Dit is het nuttigen van alcoholische dranken. Dit gebeurt niet zozeer in horecagelegenheden, zoals cafés en discotheken, maar thuis of op straat. Een deel van deze daders heeft nog geen toegang tot de horecagelegenheden omdat zij te jong zijn, en is daarom 'genoodzaakt' om de alcoholhoudende dranken ergens anders te nuttigen. Feit is dat het voor jongeren onder de 16 jaar nog steeds heel gemakkelijk is om aan alcohol te komen. Vaak bevindt zich binnen de groep jongeren wel een oudere leeftijdgenoot die de mogelijkheid benut om voor de jongere daders alcohol te kopen. Bovendien kwam uit de interviews met de beleidsmedewerkers Openbare Orde en Veiligheid naar voren dat niet alle winkeliers even scherp letten op de minimum leeftijd die volgens de wet is gesteld aan alcoholverkoop.

Bovendien ziet een groot deel van de ouders van deze jongeren het gebruik van alcohol door hun kinderen niet als een probleem. Daarom hebben deze jongeren de mogelijkheid om thuis alcohol te drinken. Hoewel dit minder kwalijk lijkt dan het drinken van alcohol op straat, levert dit toch problemen op omdat de jongeren vaak na het thuis drinken alsnog de straat op gaan. De jongeren geven ook zelf regelmatig aan dat het drankgebruik leidt tot onbeheerst gedrag. Dit blijkt ook uit eerder genoemde citaten. Naast alcohol is ook het groepsgegedrag van grote invloed op de jongeren. Het samen hangen op straat leidt vaak tot opstokend gedrag, wat weer kan leiden tot het plegen van vernielingen.

Kenmerkend voor deze groep is de motivering van vernielen als kick en vernielen uit verveling. Tijdens het hangen en drinken op straat worden de jongeren vaak balorig. Deze balorigheid leidt regelmatig tot het plegen van vernielingen. Uit de interviews met de daders kwam overigens naar voren dat het voor veel jongeren niet altijd even duidelijk is dat het gemak waarmee het plegen van een vernieling gepaard gaat niet in verhouding staat tot de som geld en moeite om herstel te plegen.

Omdat deze groep vernielers vooral bestaat uit jongeren die hangen in parken, op straat, rond openbare plekken of thuis, noem ik deze groep de *Hang-outs*.

6.4 Daderprofiel 3: de *Black-outs*

De vernielingen die worden gepleegd door daders die vallen onder daderprofiel 3 zijn gerelateerd aan uitgaan. Deze groep bestaat uit daders tussen de 18 en 25 jaar. Binnen deze groep ligt de piek bij de 18-jarigen. Deze leeftijdscategorie is bepaald door de variabele 'leeftijd' te koppelen aan de variabelen 'alcohol' en 'horecagelegenheid' (zie bijlage 4, grafiek 8). Deze jongeren hebben de leeftijd bereikt dat zij horecagelegenheden gaan bezoeken. Een deel van deze jongeren zit nog op school, een ander deel is al werkzaam. Beiden gaan vaak op de vrijdag- en zaterdagavond uit. Het gaat hier met name om het bezoek aan cafés en discotheken. De vernielingsdelicten vinden plaats na het bezoek aan deze gelegenheden. Dit blijkt uit de tijdstippen van de vernielingen, vermeld in de politiedossiers. Tijdens deze bezoeken wordt er door de daders vaak veel alcohol gedronken. Dit leidt tot onbegrensd gedrag. Daders gaven dit regelmatig aan in de politiedossiers. In enkele gevallen leidde dit gedrag tot vernielingen binnen de horecagelegenheid. Hierbij moet gedacht worden aan het vernielen van barkrukken, geluidsapparatuur of drankglazen. Maar het overgrote deel van de gepleegde vernielingen vindt plaats tijdens de terugtocht van de horecagelegenheid naar huis. Door bovengenoemde variabelen te koppelen aan 'groepsverband' en 'incident' kwam een aantal opvallende waarnemingen naar voren. De daders zijn vaak te voet of op de fiets en gaan in groepsverband over straat (zie bijlage 4, grafiek 9). Vooral deze groep is verantwoordelijk voor de vernielingen van bushokjes. Ook auto's en fietsen zijn vaak het mikpunt van deze daders (zie bijlage 4, grafiek 10). De jongeren laten vaak op de zogeheten uitgaansroute een spoor van vernielingen achter. Geconcludeerd kan worden dat alle objecten die zich bevinden op de route tussen de uitgaansgelegenheid en thuis potentieel onderwerp zijn van een vernielingsdelict.

Bij deze groep, nog meer dan bij daderprofiel 2, kan gesteld worden dat er een sterk verband is tussen het alcoholgebruik en de gepleegde vernielingen (zie bijlage 4 grafiek 11). Tijdens de bezoeken aan de horecagelegenheden laten de daders zich vaak letterlijk vollopen. Eenmaal buiten levert dit de nodige vernielingen op. Uit de dossiers en de gesprekken met de daders blijkt dat vaak de daders zelf niet meer goed wisten wat zij deden. Daders schuiven graag de schuld af op het alcoholgebruik. Hoewel alcohol

inderdaad vaak leidt tot onbeheerst gedrag, kiezen de jongeren desondanks zelf voor het overmatige gebruik. De schuld ligt dus nog steeds bij de dader en niet bij de alcohol.

De motivering van deze daden is niet altijd even duidelijk. In enkele gevallen is de dader om welke reden dan ook boos of gefrustreerd. Dit gevoel in combinatie met alcohol leidt vaak tot een vernieling. In andere gevallen leidt het gedrag in de groep in combinatie met het alcoholgebruik en het zoeken naar vertier tijdens de route terug naar huis tot vernielingen. In beide gevallen gaat het vaak om een momentopname, een impulsief moment. Er is geen duidelijke gedachtengang van de dader zichtbaar voorafgaand aan het delict. Uit de politiedossiers blijkt dat de daders dit zelf vaak ook zo ervaren en dat is een van de redenen waarom het moeilijk is om de motivering om vernielingen te plegen weg te nemen.

Omdat deze groep vernielers haar daden vaak pleegt in een door alcohol beïnvloede toestand gelijk aan een verstandsverbijstering, noem ik deze groep de *Black-outs*.

6.5 Daderprofiel 4: de *Print-outs*

Daderprofiel 4 richt zich uitsluitend op één soort delict, namelijk graffiti. Mijns inziens onderscheidt dit delict zich op vele fronten van de andere vernielingen. De daders van graffiti plegen vaak geen andere vernielingsdelicten. Bovendien verschilt de motivering van deze graffiti-daders aanzienlijk ten opzichte van de daders van andere vernielingen. Extreem gesteld vallen graffiti-sputters niet onder het stereotype vernielingsdader. Alleen omdat de wet ervan uitgaat dat graffiti onder vernielingen valt, horen deze daders thuis in een onderzoek naar vernielingen. Het eerste opvallende verschil is dat graffiti het enige delict is, waarbij een object geen breukschade oploopt. Hiermee bedoel ik dat het niet zo is dat na het spuiten van graffiti een object niet meer gebruikt zou kunnen worden voor datgene waarvoor het is ontwikkeld. Een bankje kan nog steeds als zitplaats dienen als er een graffiti op staat. Een deur functioneert nog steeds als toegang, ook al staat er graffiti op. Graffiti levert alleen breukschade op als het op een object gespoten wordt waardoor de boodschap die erop stond niet meer leesbaar wordt, zoals reclame- en verkeersborden. De overeenkomst tussen graffiti en de andere vernielingen moet dan ook niet gezocht worden in de breukschade, maar in de waardevermindering van een object. Graffiti wordt

door veel mensen als een vernieling ervaren, omdat het de waarde van een object naar beneden haalt. Na deze korte uiteenzetting zal ik nu verder ingaan op het profiel van de graffitispuiters.

De leeftijd van deze daders ligt tussen de 14 en 22 jaar oud. De piek van de daders ligt rond de 17 jaar. De leeftijdscategorie van dit profiel is gebaseerd op de uitkomsten van de koppeling tussen de variabele 'leeftijd' en het 'incident' graffiti (zie bijlage 4, grafiek 12). Uit dit onderzoek blijkt dat graffitispuiters voor het overgrote deel man zijn. Zeer opvallend is dat de daders van graffiti relatief minder vaak in groepen opereren dan de daders van andere vernielingen. Dit blijkt uit de koppeling tussen bovengenoemde variabelen en de variabele 'groepsverband' (zie bijlage 4, grafiek 13). Ook de invloed van alcohol tijdens het plegen van het delict onder deze groep daders ligt een stuk lager dan bij de andere vernielingen. Uit de variabele 'alcohol' en het 'incident' graffiti blijkt dat in dit onderzoek er maar enkele graffitispuiters waren die iets gedronken hadden (zie bijlage 4, grafiek 14). Bovendien was dit alcoholgebruik niet aanzienlijk, waardoor het verband tussen alcoholgebruik en graffiti niet erg sterk lijkt. De twee factoren die bij de andere daderprofielen van aanzienlijke invloed zijn op het vernielingsgedrag, groepsdruk en alcoholgebruik, spelen bij graffitispuiters dus een veel minder duidelijke rol.

Graffitispuiters kennen ook een andere motivering dan de andere vernielingsdaders. Deze groep onderscheidt zich van alle andere daderprofielen, omdat de dader bij deze delicten eerder de voor- en nadelen van zijn gedrag tegen elkaar afweegt. Het gaat hier dus om rationele daders. Het bewijs hiervoor is simpel: immers de daders moeten de hulpmiddelen (bijvoorbeeld de spuitbussen met verf) van tevoren kopen en alvorens meenemen voordat zij op stap gaan.

In veel gevallen zien de graffitispuiters hun gedrag als een uiting van kunst. Het gaat hier vooral om de graffitispuiters die de meer grotere 'muurschilderingen' plaatsen. Zij menen dat zij de objecten waarop zij hun graffiti zetten alleen maar verfraaien en niet lelijker maken. Graffitispuiters zijn ook eigenlijk de enige groep vernielers die hun eigen gedrag niet als deviant ervaren. De andere motivering die bij deze groep naar voren komt is het krijgen van een kick bij het zetten van een graffiti. Deze motivering past zowel bij de graffitispuiters die de meer ingewikkelde 'muurschilderingen' maken, als bij diegenen

die de wat eenvoudiger 'tags' tekenen. Deze laatste vorm van graffiti, een soort van handtekening van de dader, komt vaak in vele getale voor. De daders krijgen bij het zien van hun 'tag' vaak een kick en zien het zetten van nieuwe 'tags' vaak als uitbreiding van hun eigen territorium.

Een ander opvallend verschil tussen de graffitijsputers en de andere daders van vernielingsdelicten is het recidivecijfer. Dit ligt zeer hoog, namelijk op 83%. Sommige daders spreken in de dossiers van een verslaving die zij hebben voor het zetten van graffiti. Hierdoor vinden zij het moeilijk om te stoppen, ook al zijn zij al eens eerder aangehouden voor graffiti en hebben zij hiervoor een straf gehad. Dit kan een verklaring zijn voor het hoge recidivecijfer van graffitijsputers.

Omdat deze groep vernielers dorpen en steden probeert te 'verfraaien' met het nodige stift en spuit werk, noem ik deze groep de *Print-outs*.

6.6 Restcategorie

De oplettende lezer heeft waarschijnlijk wel opgemerkt dat er een groep daders overblijft die niet valt onder één van de bovengenoemde daderprofielen. Deze groep noem ik de restcategorie. Het moeilijke aan deze groep is dat de verschillende daders erg van elkaar verschillen en er daarom geen eenduidig profiel van hen opgemaakt kan worden. De enige overeenkomst is dat de daders van deze categorie allen ouder dan 25 jaar zijn. Binnen deze groep bevinden zich daders die tijdens een burenruzie een ruit ingooien of uit woede jegens de overlastgevende discotheek de boel kort en klein slaan. Ook bevinden zich binnen deze groep de wat oudere cafégangsters die bijvoorbeeld tijdens een dronken bui de gokautomaat kapot slaan. Binnen deze restcategorie zijn er dus weinig overeenkomsten te ontdekken. Wat wel opvalt, is dat ook bij deze groep het alcoholgebruik een rol speelt. De meeste delicten die door deze groep worden gepleegd, zijn onder invloed van alcohol.

Deze groep vormt maar een klein percentage van de vernielers (zie grafiek 11) en is dus minder interessant dan de daders uit de vier daderprofielen.

6.7 Conclusie

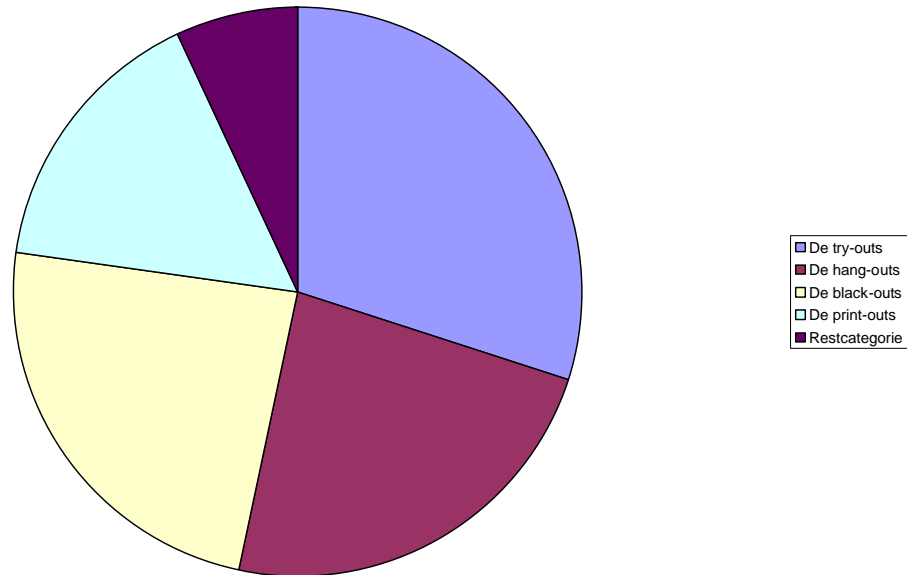
In dit onderzoek zijn er vier daderprofielen opgesteld. Alhoewel het hier dus gaat om ideaaltyperingen, geven zij mijns inziens helder inzicht in om welk soort daders het bij vernielingen precies gaat. Voor het overzicht heb ik de verschillende kenmerken van de daderprofielen in een schema gezet.

Tabel 9 Schematische verdeling van de kenmerken van de vier opgestelde daderprofielen.

Kenmerk	De Try-outs	De Hang-outs	De Black-outs	De Print-outs
Leeftijd	10-15 jaar	14-18 jaar	16-25 jaar	14-22 jaar
Leeftijd piek	14 jarigen	16 jarigen	18 jaar	17 jarigen
Leefsituatie	Scholieren	Scholieren en werkenden	Vooral werkenden	Scholieren en werkenden
Kenmerkende vernieling	Vernieling aan scholen	Vernieling openbare objecten	Vernielen van bushokjes en autospiegels	Graffiti
Invloed van de groep	Zeer groot	Groot	Groot	Laag
Invloed van alcohol	Zeer laag	Groot	Zeer Groot	Laag
Strafbaarheid	Ja	Ja	Ja	Nee
Spijt	Ja	Soms	Ja	Soms
Voornaamste motivering	Vernielen uit verveling	Vernielen als kick en vernielen uit verveling	Vernielen uit woede/frustratie en vernielen voor de lol	Vernielen als kunst en vernielen als kick
Recidive	60%	69%	63 %	83%

Ook interessant om te laten zien is hoe deze dadercategorieën zich kwantitatief tot elkaar verhouden in mijn onderzoek. Schematisch ziet de verdeling er als volgt uit:

Grafiek 11 Kwantitatieve verdeling van de opgestelde daderprofielen.

Uit grafiek 11 kan opgemaakt worden dat de *Try-outs* de grootste categorie (30%) vormen. De twee daderprofielen waarbij alcohol een oorzakelijke rol speelt (*Hang-outs* en de *Black-outs*), vormen samen bijna de helft van de vernielingsdelicten (samen 47%). Als de restcategorie hierbij wordt gerekend is dit zelfs 54%. Het zijn deze 3 categorieën daders die in hoofdzaak vernielingen plegen in de regio Zuid-Holland Zuid. Een aanpak van de daders met deze daderprofielen is dan ook van even groot belang.

In het volgende hoofdstuk zullen de beleidsaanbevelingen per daderprofiel besproken worden.

7. Beleidsaanbevelingen

In de vorige hoofdstukken is geprobeerd een beeld te vormen van het vernielingsprobleem in de regio Zuid-Holland Zuid. Nu duidelijk is welke daderprofielen passen bij de daders van vernielingen, kunnen er beleidsaanbevelingen worden opgesteld die hier op inspelen.

Duidelijk mag zijn dat het bij vernielingsdelicten, behalve bij graffiti, vaak gaat om momentopnames. Het gaat dan om een impulsieve reactie van de dader waarbij in zeer korte tijd de afweging wordt gemaakt om een vernieling te plegen. Dit verschilt met delicten, waarbij de dader eerder de voor en nadelen van zijn daad afweegt zoals bij inbraak. Alhoewel het bij criminaliteit over het algemeen niet altijd even duidelijk is of het om rationele daders gaat, mag het voor vernielingsdelicten duidelijk zijn dat we voornamelijk te maken hebben met irrationele daders. Alleen de graffiti-sputters lijken een meer rationele afweging te maken tussen de voor en nadelen van hun daad. Het rationele aspect is terug te vinden in het kopen en meenemen van de materialen om graffiti te spuiten. Het irrationele aspect bij de daders van de andere vernielingen is terug te vinden in het feit dat zij geen tijd nemen om een echte keuze maken over op welke locatie en welk object zij gaan vernielen. Op basis van deze inzichten zijn de volgende beleidsaanbevelingen beschreven.

7.1.1 Beleidsaanbevelingen voor de *Try-outs*: uitbreiden scholenfunctie

Uit het vorige hoofdstuk kwam naar voren dat een groot aantal vernielingen gepleegd wordt door (zeer) jonge daders. Deze daders zijn in hoofdzaak verantwoordelijk voor de vernielingen aan scholen. Het is mijn ogen dan ook van belang dat de beleidsaanbevelingen voor deze groep zich richten op de specifieke locatie waar de vernielingen plaatsvinden.

Scholen hebben het onderwijs geven aan jongeren als functie. Dit gebeurt op vastgestelde tijden en tijdens deze uren zijn het schoolgebouw en de schoolpleinen druk bezochte plaatsen. Onder schooltijd worden nauwelijks vernielingen gepleegd (zie grafiek 10).

Maar zodra de scholen uitgaan, veranderen deze in verlaten locaties. Vooral in de avonduren en tijdens de weekenden zijn de schoolpleinen uitgestorven. Het zijn precies de momenten waarop kinderen en jongvolwassenen vrij zijn. Schoolpleinen gelden voor deze groep jongeren als een sociale ontmoetingsplaats waar wordt gespeeld en rond gehangen. Een relatief kleine groep jongeren maakt dan buiten schooltijd gebruik van een groot schoolplein met een aantal kwetsbare elementen, bijvoorbeeld schoolramen en speeltoestellen. Dit wordt nog eens versterkt door het gegeven dat de sociale controle ontbreekt, die wel onder schooltijd aanwezig is en er leraren aanwezig zijn.

Ik zie hier een mogelijkheid om het vernielingsprobleem van de scholen aan te pakken. In plaats van dat de scholen slechts een tijdelijke functie vervullen als onderwijsinstelling moet de functie van scholen en hun locaties breder worden ingevuld. Het idee van naschoolse opvang moet worden doorgetrokken en worden uitgebreid. Nu kunnen kinderen waarvan de ouders werken langer op school doorbrengen totdat zij naar huis kunnen. Maar na uiterlijk 18.00 uur is er niemand meer aanwezig in en rond de schoolgebouwen. Hier zal verandering in moeten komen. Scholen en schoolpleinen moeten juist ook buiten schooltijd druk bezochte locaties worden. Er moet meer gebruik worden gemaakt van de schoolterreinen als publieke ruimte. Dan moet er ook toezicht aanwezig zijn. Ik acht het niet wijselijk om hier te spreken van politietoezicht of particulier toezicht, maar meer informeel toezicht, zoals leraren, ouders en jongerenwerkers. De nadruk zal vooral moeten liggen op ouders en jongerenwerkers, omdat de leraren de toezichtfunctie al tijdens de uren vervullen. Ouders moeten zich vrijwillig kunnen opgeven voor deze functie. Jongerenwerkers moeten hun werk vanaf scholen kunnen vervullen. Van de politie verwacht ik vooral positieve effecten via wijkagenten. Deze moeten de scholen in hun buitenronde opnemen om zo contact te kunnen onderhouden met de plaatselijke jeugd. Indien nodig kunnen zij in bepaalde situaties assistentie bij het toezicht verlenen, maar het primaire toezicht ligt bij de ouders en jongerenwerkers. Kinderen moeten kunnen sporten, spelen, maar ook 'niets doen' op de schoolpleinen. Dit moet in alle vrijheid kunnen gebeuren. Toezicht moet dus over het algemeen passief worden uitgevoerd en pas in noodsituaties actief. De aanwezigheid van de toezichthouders moet in principe voldoende zijn om problemen te voorkomen.

Tevens moet de verantwoordelijkheid bij de kinderen zelf worden gelegd. De aanwezige jeugd moet zelf hun rommel opruimen en hiervoor kan een soort van taakverdeling worden opgesteld. Ook moeten de kinderen betrokken worden bij nieuwe ideeën en veranderingen. Er moet dus ook gekeken worden waar de jongeren wel en geen behoefte aan hebben. Dus de verschillende partijen (kinderen, ouders, jongerenwerkers en wijkagenten) moeten goed met elkaar communiceren en plannen overleggen en iedereen moet zijn eigen verantwoordelijkheid dragen. Hierdoor kunnen de beschikbare middelen zo effectief mogelijk worden ingezet.

De schoolpleinen van de basisscholen moeten tot 20.00 of 21.00 uur onder toezicht staan. Na die tijd moeten de meeste kinderen van die leeftijd thuis zijn. Voor middelbare scholen kan de sluitingstijd iets later zijn, tot 22.00 uur, daarna moeten de schoolpleinen afgesloten kunnen worden voor het publiek. In de avonduren moet er goede verlichting op de scholen en schoolpleinen aanwezig zijn. Dit schept een 'open' sfeer en maakt toezicht makkelijker. Bij goed weer kunnen de kinderen op de schoolpleinen spelen. Indien het slecht weer is, moeten de kinderen ook binnen kunnen spelen. Gymlokalen zijn dan de aangewezen locaties. Spel en sport mogelijkheden moeten op de schoolpleinen worden uitgebreid. Zo wordt het aantrekkelijker voor kinderen om de schoolpleinen te bezoeken.

Er zit een aantal voordelen aan deze nieuwe functie van scholen. Allereerst verwacht ik een daling van het aantal vernielingen aan scholen. Omdat de schoollocaties druk bezochte plekken worden, neemt de sociale controle toe en wordt het minder gemakkelijk voor jongeren om vernielingen te plegen. Uit de gesprekken met de ouders van vernielingen bleek dat zij wel behoefte hadden aan dit soort plekken om niet te gaan zwerven door de wijken. Een ander voordeel is het contact tussen de jongerenwerkers en de jongeren die zo op informele wijze tot stand komt. Hierdoor kan er een betere band tussen jongeren en jongerenwerkers worden opgebouwd. Bovendien, als kinderen het als leuk ervaren om op de schoolpleinen te spelen en rond te hangen zullen zij hierdoor minder in de rest van de wijk rondhangen, waardoor de kans op andere vernielingen door deze groep afneemt. Dit is een positief neveneffect van deze scholenaanpak.

Er ligt hier een grote taak voor de gemeenten weggelegd. Zij zullen het initiatief moeten nemen om deze alternatieve aanpak op te starten. Het geld en de middelen zullen door de

gemeenten ter beschikking moeten worden gesteld. Politie en justitie zullen een meer toezichthoudende taak krijgen en vooral op de achtergrond een belangrijke rol spelen.

Deze aanpak heeft grote consequenties voor de scholen. Het bestuur van de scholen moet hier daarom ook nauw bij betrokken worden. Er moeten afspraken gemaakt worden over wanneer de verantwoordelijkheid bij de scholen en wanneer deze bij de gemeente ligt. Deze verantwoordelijkheidsverdeling maakt het voor scholen eenvoudiger om de schoolpleinen naschool uit handen te geven aan jongerenwerkers en gemeenten. Leerlingen, jongerenwerkers en gemeenten dragen de verantwoordelijk tijdens de naschoolse uren en moeten er voor zorgen dat de scholen zelf zo min mogelijk hinder ondervinden van deze aanpak.

7.1.2 Straffen en belonen van de *Try-outs*

Indien er toch vernielingen door de *Try-outs* worden aangebracht, zal er straf moeten volgen. Allereerst zal de schade door de jongeren zelf vergoed moeten worden. Vaak zal deze last liggen op de schouders van de ouders. Toch moeten ouders gestimuleerd worden om hun kinderen mee te laten betalen. Ten tweede moet een leer- of werkstraf opgelegd worden. De leerstraf zal vooral moeten leiden tot een beter besef van andermans eigendom en de hoge kosten die gepaard gaan met de vernielingen. Ook het leren 'nee' zeggen tegen leeftijdsgenootjes moet vroeg aangeleerd worden. Dit gebeurt al bij de leerstraffen van bureau Halt en moet vooral worden doorgezet. Tijdens mijn onderzoek heb ik een gesprek gehad met Floor van der Velden, gedragspsychologe aan de universiteit Utrecht. Uit haar evaluatiestudie van het educatieprogramma EQUIP blijkt ook dat de morele ontwikkeling van belang is om toekomstig crimineel gedrag te voorkomen.

De werkstraf zal uitgevoerd moeten worden op de scholen. Hierbij kan gedacht worden aan het schoonmaken van de schoolpleinen, het aanharken van het groen rondom de scholen of het doen van klusjes in het schoolgebouw zelf. Ook het repareren van toegebrachte schade is een zeer goede maatregel tegen vernielende jeugd. Een zwaardere straf is het opleggen van een toegangsverbod tot de schoolpleinen. Omdat het zo moet

gaan worden dat het altijd leuk is om op de schoolpleinen te zijn en omdat vriendjes en vriendinnetjes er rondhangen, zal het voor kinderen als een straf voelen als de toegang tot de schoolpleinen ontzegd wordt. Deze straf moet niet te snel worden opgelegd, omdat juist de betrokkenheid van alle kinderen (ook die van potentiële daders) gewaarborgd moet worden.

Ook kunnen de kinderen beloond worden voor goed gedrag. Deze beloningen kunnen bestaan uit het geven van een bepaalde verantwoordelijkheid of privileges. De betrokkenheid van de kinderen met betrekking tot de scholen zal hierdoor verder toenemen.

7.2.1 Beleidsaanbevelingen voor de *Hang-outs*: alcoholverbod op de openbare plek

Deze groep vereist een andere benadering. Dit zijn de jongeren die vallen onder de zogeheten 'hangjeugd'. Omdat zij vaak op openbare locaties, zoals winkelcentra en parken, rondhangen, zullen de beleidsaanbevelingen zich hierop richten.

Allereerst moet duidelijk zijn dat het hangen op straat geen criminele gedraging is. De jongeren moeten ook niet als criminelen behandeld worden, op voorwaarde dat zij alleen hangen. Het hanggedrag mag niet gecriminaliseerd worden, hoogstens gedemotiveerd. Criminalisatie zal alleen maar leiden tot meer wrok jegens de toezichthouders en kan het averechtse effect hebben dat er meer overlast en vernielingen gepleegd zullen worden. Demotivatie van het hanggedrag kan wel, maar omdat jongeren het leuk vinden om op straat te zijn, hoeft dit hanggedrag niet perse problemen op te leveren. Als de jongeren kunnen hangen op plekken die door de gemeente zijn uitgekozen, kunnen problemen voorkomen worden. Maar dit kan ook negatieve effecten hebben, omdat jongeren het gevoel hebben dat zij ergens geplaagd worden en niet uit vrije wil kunnen kiezen voor de hangplek.

Een aantal belangrijke bijbehorende elementen van het hanggedrag moeten worden aangepakt. Mijns inziens het belangrijkste element is het drankgebruik op straat. Dit moet niet langer mogelijk zijn en er zal een verbod moeten komen op het nuttigen van alcoholische dranken op straat. De mogelijkheid hiertoe zal gezocht moeten worden in de

Algemene Plaatselijke Verordeningen (APV's) van de verschillende gemeenten in de regio Zuid-Holland Zuid. Het merendeel van de APV's van de gemeenten in de regio Zuid-Holland Zuid bevat een artikel genaamd 'hinderlijk drankgebruik'. Er kunnen wat kleine verschillen zitten in de formulering van dit artikel, maar in de basis luidt dit artikel als volgt:

“Het is verboden op de weg op hinderlijke wijze alcoholhoudende drank te nuttigen of aangebroken flessen, blikjes en dergelijke met alcoholhoudende drank bij zich te hebben.”

Tijdens mijn bezoek aan de wijkagenten kwam de APV over drankgebruik op straat ter sprake. Beide wijkagenten gaven aan dat deze wetgeving in de praktijk belemmeringen met zich meebrengt. Dit werd mij direct duidelijk gemaakt door een voorval bij één van de wijkagenten op diezelfde avond. Hij had een jongen aangehouden die openlijk op straat alcohol dronk. Omdat hij al eerder gewaarschuwd had, schreef hij een bon uit aan de jongen. Terug op het bureau vertelde hij mij dat hij de bon waarschijnlijk moest vernietigen, omdat deze in strijd was met de APV. Ook zou hij de beboete jongen hiervan op de hoogte moeten stellen, wat zijn geloofwaardigheid niet veel goed zou doen.

Het probleem van de bovenstaande APV bepaling zit in de woorden 'hinderlijke wijze'. De mogelijkheid om daadkrachtig op te treden tegen drankgebruik op straat wordt door deze twee woorden teniet gedaan. Bij de jongeren die op straat alcohol nuttigen is er vaak nog geen sprake van hinderlijk gedrag. De wijze waarop alcohol gedronken wordt is niet hinderlijk. De hinder en overlast ontstaan pas als de alcohol genuttigd is. Op dat moment worden de jongeren baldadig en worden de vernielingen gepleegd.

Een voorbeeld van een meer daadkrachtigere alcohol bepaling is terug te vinden in de APV van de gemeente Rotterdam. Hier luidt de bepaling over alcoholgebruik op straat als volgt:

1. Het is verboden op of aan de weg alcoholhoudende drank te nuttigen indien dit gepaard gaat met gedragingen die de openbare orde verstoren, het woon- en leefklimaat aantasten of anderszins overlast veroorzaken.

2. Het is verboden op de weg, die deel uit maakt van een door het college aangewezen gebied, alcoholhoudende drank te nuttigen of aangebroken flessen, blikjes en dergelijke met alcoholhoudende drank bij zich te hebben.

(artikel 2.4.5 APV Rotterdam)

Vooraf lid 2 is een effectief instrument om de problemen die gepaard gaan met alcoholgebruik op straat, tegen te gaan. Mijn aanbeveling richting de gemeenten van de regio Zuid-Holland Zuid is dan ook om de APV daadkrachtiger te maken. Dit zal moeten gebeuren door de bepaling over het openlijk drankgebruik aan te passen. Op 'hinderlijke wijze' moet vervangen worden door een krachtiger bepaling, bijvoorbeeld de bepaling van de gemeente Rotterdam. Tevens is het van belang dat iedere gemeente in de regio Zuid-Holland Zuid de bepaling aanpast, zodat er geen verplaatsingseffect plaatsvindt van jongeren die weten dat zij in een andere gemeente wel alcohol op straat kunnen nuttigen. Van de politie verwacht ik een consequente houding ten aanzien van het nuttigen van alcohol op straat. Dit mag niet langer getolereerd worden en moet dan ook consequent worden aangepakt.

Een tweede beleidsaanbeveling voor deze groep jongeren is het verhogen van de minimumleeftijd voor het kopen van alcoholische dranken van 16 naar 18 jaar. In veel landen in Europa is deze minimumleeftijd al verhoogd naar 18 jaar, maar in Nederland is het nog steeds mogelijk om op jongere leeftijd aan alcohol te komen. Omdat veel jongeren van 14 en 15 jaar omgaan met jongeren van 16 jaar is het voor hen gemakkelijk om aan alcohol te komen. Als de minimumleeftijd wordt verhoogd naar 18 jaar zal het een stuk moeilijker worden voor jongeren van 14 en 15 jaar om aan alcohol te komen. Er moet dan ook toezicht komen op de verkooppunten van alcohol om de legitimatie van klanten strenger te controleren op de juiste leeftijd.

Er zitten twee voordelen aan deze verandering in wetgeving. Allereerst is er de verwachting dat het aantal alcohol gerelateerde vernielingen van deze groep zal afnemen. Omdat nu het overgrote deel van de vernielingen, gepleegd door deze groep, alcohol gerelateerd zijn, verwacht ik dat dit effect zal hebben op het aantal vernielingen. Ten tweede zullen jongeren door deze maatregel pas op latere leeftijd in contact komen met

alcohol. Dit is positief voor zowel de geestelijke als lichamelijke ontwikkeling van jongeren. Tijdens dit onderzoek heb ik een lezing van de kinderarts Nico van der Lelij bijgewoond. Hij spreekt over een sterke toename van het aantal kinderen dat in het ziekenhuis moet worden opgenomen met een alcoholvergiftiging en dat alcohol een gevaar is voor de lichamelijke ontwikkeling van kinderen.

Ook zullen ouders gestimuleerd moeten worden om het alcoholgebruik onder jongeren te demotiveren. Ouders zijn het voorbeeld voor hun kinderen en zij zullen dus duidelijk moeten maken wat de gevaren van (overmatig) alcoholgebruik zijn. Duidelijk moet zijn dat alcoholgebruik niet geheel in de taboesfeer moet worden getrokken. Drinken moet vanaf 18 jaar kunnen, maar wel met mate. Ook landelijk wordt er veel gesproken over het drankgebruik onder jongeren. Zo wordt er op landelijk niveau ook al naar de APV's gekeken om daadkrachtiger tegen drankgebruik op straat op te kunnen treden. De Stichting Verantwoord Alcoholgebruik (STIVA) heeft vorig jaar een landelijke ouderavond georganiseerd over kinderen en alcohol. Na deze landelijke avond werden er door heel Nederland ouderavonden georganiseerd om ouders praktische tips te geven over hoe zij het alcoholgebruik door hun kinderen zo lang mogelijk kunnen uitstellen (STIVA, 2007). Tevens start het Trimbos-instituut in april dit jaar een campagne met als doel het alcoholgebruik onder jongeren tegengaan. Vooral het *binge drinking* komt hierbij aan de orde. Het organiseren van tegenkrachten in de omgeving (dit zijn voor het overgrote deel de ouders van de jongeren) van de toekomstige drinkers wordt binnen deze campagne als belangrijkste strategie gezien (Alcoholinfo.nl, 2008).

7.2.2 Straffen en belonen van de *Hang-outs*

Allereerst moet het drankgebruik op straat stevig worden aangepakt. De politie draagt hiervoor de verantwoordelijkheid. Consequente beboeting moet plaatsvinden om het drankgebruik tegen te gaan. Niet de hoogte van de boete is van belang. Belangrijker en effectiever is om bij de jongeren het gevoel te creëren dat als zij drinken op straat er een erg grote kans bestaat dat zij hiervoor worden beboet. Oftewel, de pakkans verhogen is belangrijker dan het verhogen van de straf.

Ook moeten de jongeren beloond worden voor positief gedrag. De jongeren moeten het gevoel krijgen dat er naar hun geluisterd wordt en dat er overleg met hen plaatsvindt. Eventueel kunnen de jongeren beloond worden met vernieuwingen en uitbreidingen van de hangplekken. Hiervoor is de gemeente verantwoordelijk. In overleg met de politie, die beter op de hoogte is hoe de jongeren zich op de hangplekken gedragen, moet de gemeente besluiten om de hangplekken te verbeteren. Deze verbeteringen kunnen op veel verschillende manieren worden doorgevoerd, maar als uitgangspunt geldt de wens van de jongeren. Communicatie met de jongeren zelf is hier dus ook van groot belang.

7.3.1 Beleidsaanbevelingen voor de *Black-outs*: afkoelen

Deze beleidsaanbevelingen richten zich op de jongeren die uitgaan. De leeftijd van deze groep jongeren ligt weer iets hoger en het aantal alcoholgerelateerde delicten is ook bij deze groep zeer hoog.

Het verhogen van de minimumleeftijd voor het kopen en nuttigen van alcoholische dranken naar 18 jaar, heeft ook gevolgen voor deze groep ouders. Het is voor 16- en 17-jarigen niet langer mogelijk om in horecagelegenheden alcohol te krijgen. Maar ook het alcoholgebruik vanaf 18 jaar moet gereguleerd worden. Allereerst moet er een grotere verantwoordelijkheid worden gelegd bij de eigenaren van de horecagelegenheden. Het moet niet mogelijk zijn om je volledig vol te laten lopen op deze plekken. Horeca-eigenaren mogen niet langer door blijven schenken als bepaalde personen een dronken indruk wekken. Waarschuwen en beboeten kunnen de eerste stap zijn om horeca-eigenaren hun verantwoordelijkheid in te laten zien. Het uiteindelijk afnemen van de horecavergunning is de uiterste maatregel die genomen kan worden als keer op keer wordt doorgeschonken.

Ook moeten horecagelegenheden meer bij het beleidsproces betrokken worden. Vaak weten de horecagelegenheden, vooral de kleinere, wel wie hun gasten zijn. Door een registratiesysteem in te voeren waarin de horecagelegenheden bijhouden wie hun gasten zijn, kunnen vernielingen die later op de avond gepleegd worden, makkelijker worden opgespoord. Ook kan hieraan een beloningssysteem gekoppeld worden. Jongeren die zich

goed gedragen, moeten de gelegenheid krijgen om te gast te zijn op speciale avonden. Relschoppers worden op deze avonden niet toegelaten. Deze avonden kunnen in het teken staan van een vernielingsvrij Zuid-Holland Zuid.

Tevens moeten de uitgaansroutes van en naar de uitgaansgelegenheden door de gemeente geschouwd worden. Vandalismegevoelige objecten moeten zo veel mogelijk van deze routes worden verwijderd. Ook het toezicht op deze routes moet op de uitgaansavonden worden verhoogd, zodat dit een preventieve uitstraling heeft op potentiële vandalen.

In dit kader noem ik het idee dat bij de uitgaansgelegenheden de Blue Lagoon is toegepast door wijkagent Jan Kleier. Hij heeft als het ware een afkoelroute gecreëerd voor de jongeren die uitgaan in de Blue Lagoon. Vroeger was het mogelijk om vanuit de Blue Lagoon, via het park, de woonwijk in te fietsen. Nu is dat niet langer meer mogelijk. Hekken zorgen ervoor dat op de uitgaansavonden het park afgesloten wordt en de jongeren nu om het park heen moeten fietsen voordat zij de wijk in kunnen. Omdat deze route een stuk langer is, koelen de jongeren als het ware af voordat zij de woonwijk inkomen. Hierdoor lijkt het aantal vernielingen op de uitgaansavonden af te nemen. Mijn beleidsaanbeveling is dan ook om bij uitgaansgelegenheden waarbij dat mogelijk is, dus uitgaansgelegenheden die buiten de woonwijken liggen, te proberen de route terug naar huis zodanig te verlengen dat de jongeren afgekoeld zijn voordat zij een woonwijk binnen gaan. Het doel van deze maatregel is om het aantal vernielingen aan geparkeerde auto's, woningen en tuinen te verminderen.

Ook voor deze groep geldt dat het alcoholgebruik van grote invloed is op de gepleegde vernielingen. Ouders zullen dan ook vanuit hun voorbeeldfunctie betrokken moeten worden bij de demotivering van jongeren voor overmatig alcoholgebruik.

7.3.2 Straffen en belonen van de *Black-outs*

Omdat de vernielingen door de uitgaansjongeren vaak gepleegd worden in zeer dronken toestand, moet de straf gericht zijn op het terugdringen van hun alcoholgebruik. Dit kan gedaan worden door de verantwoordelijkheid bij de jongeren zelf te leggen. Plegen

jongeren vernielingen na het uitgaan, dan moet de consequentie zijn dat zij een volgend weekend niet uit kunnen gaan. Het opleggen van de taakstraf kan hierbij een zeer handig instrument zijn. De taakstraf moet namelijk worden uitgevoerd op de uitgaansavonden. Hierdoor wordt de uitgaansmogelijkheid ontnomen en dit is voor de jongeren vervelender dan bijvoorbeeld 's middags in een bejaardentehuis werken.

Ook moeten de jongeren die zich wel goed gedragen en geen vernielingen plegen, beloond worden. Hierboven is al beschreven hoe dit beloningssysteem werkt. Het organiseren van speciale avonden in de uitgaansgelegenheden kan jongeren motiveren om zich beter te gedragen op de terugtocht richting huis. De Blue Lagoon organiseert speciale avonden voor verschillende leeftijden. Uit één van de gesprekken met de ouders kwam naar voren dat hij en zijn vrienden gingen hangen op straat, omdat de feesten die werden georganiseerd de laatste tijd niet leuk meer waren. Het organiseren van feesten gekoppeld aan een vernielingsvrij Zuid-Holland Zuid kunnen daarom een dubbele functie vervullen. Aan de ene kant worden jongeren van straat gehouden, aan de andere kant worden jongeren die zich goed gedragen op de uitgaansavonden beloond met een speciale avond.

7.4.1 Beleidsaanbevelingen voor de *Print-outs*: schoonmaken

We zijn nu aanbeland bij de graffiti-sputters. Deze groep is een stuk moeilijker om aan te pakken. Veel graffiti-sputters zien hun gedrag niet als deviant gedrag en zien het zetten van graffiti dus niet als vernieling. Dit levert moeilijkheden op als je een aanpak bedenkt die op de morele schade van hun gedrag inspeelt. Het creëren van een normverandering is bij deze jongeren nodig om de schade en strafbaarheid van hun eigen gedrag in te zien.

Dit is mogelijk door regiobreed uit te stralen dat graffiti door veel inwoners niet wordt gewaardeerd en dat de kosten van het verwijderen van deze graffiti hoog oplopen. Het verhalen van schade op de ouders acht ik voor alle vernielingsdelicten van groot belang. Maar voor ouders van graffiti kan het verhalen van schade nog eens extra positief effect hebben. Namelijk het creëren van normbesef bij deze ouders.

De legale graffiti-projecten zorgen er mijns inziens alleen maar voor dat er meer muren worden beklad dan nodig is. De graffiti-sputters halen spanning uit het illegaal spuiten en

niet uit het legaal spuiten. De legale spuitprojecten zullen daarom geen reductie van graffiti op andere plaatsen veroorzaken. Wel kan het voor de jongeren een uitlaatklep zijn om hun creatieve geest op legale wijze te uiten.

Een effectieve aanpak die al deels in Gorinchem wordt gevoerd is het snel verwijderen van de graffiti. Graffitispuiters krijgen een kick van het zien van hun 'tags' en muurschilderingen op de muren en ramen van gebouwen. Om deze kick weg te nemen zullen graffiti zeer snel na het zetten verwijderd moeten worden. Speciale schoonmaakteams (het liefst inclusief aangehouden daders van graffiti) zullen voor een lange periode iedere dag of twee dagen de stad moeten schouwen. Vooral de drukbezochte wijken, zoals binnensteden en woonwijken, moeten consequent ontdaan worden van graffiti. Dit zijn ook de wijken waar wijkbewoners en winkeliers de meeste ergernis over graffiti ervaren.

Het consequent verwijderen van graffiti heeft twee positieve effecten. Allereerst wordt het voor de graffitispuiters minder aantrekkelijk om een graffiti te plaatsen. Als zij weten dat hun graffiti binnen 24 uur weer verwijderd wordt, wordt het een intensieve en dure bezigheid om graffiti te plaatsen. Een jongerenwerker die ik in Papendrecht heb gesproken vertelde mij dat het voor graffitispuiters zeer onaantrekkelijk wordt om graffiti te spuiten op een plek die vaak wordt schoongemaakt. De materialen voor het zetten van graffiti zijn hiervoor te duur. Het tweede positieve effect van deze aanpak is dat de graffitispuiters niet langer een kick kunnen krijgen van hun vele geplaatste 'tags'. Deze speciale preventie zal het verslavingseffect van het zetten en zien van een eigen graffiti doen afnemen. Ook gaat er generale preventie uit van deze aanpak. Voor potentiële graffitispuiters wordt het stuk minder aanlokkelijk om te starten met het zetten van graffiti omdat de baten (het zetten en terugzien van graffiti) niet opwegen tegen de kosten (het keer op keer opnieuw moeten zetten van graffiti). Om zo effectief mogelijk te zijn moet deze aanpak consequent en over een lange periode gevoerd worden. De kosten van deze aanpak zijn dus hoog, maar de verwachting dat het aantal graffiti zal afnemen, zijn deze kosten dubbel en dwars waard.

7.4.2 Straffen en belonen van de *Print-outs*

Jongeren die worden opgepakt voor het zetten van graffiti, moeten geconfronteerd worden met de hoog oplopende kosten van het schoonmaken van de graffiti. Dit is mogelijk door hen op te nemen in de schoonmaakteams die dagelijks de stad ontdoen van graffiti. Tevens drukt dit de kosten van het verwijderen van de graffiti.

Het belonen van de graffiti-spuiter ligt iets moeilijker. Omdat het bij graffiti, zeker bij de muurschilderingen, vaak gaat om de wat meer kunstzinnige jongeren, kunnen de mogelijkheden om dit gedrag op legale wijze te uiten in de gemeenten worden uitgebreid. Maar omdat graffiti juist door zijn illegaliteit interessant wordt, moet van de legale projecten niet te veel winst worden verwacht.

7.5 Algemene opmerkingen en kanttekeningen

Mochten de beleidsaanbevelingen leiden tot een nieuwe aanpak van vernielingen dan zullen alle betrokken partijen moeten worden ingelicht. Samenwerking zal de effectiviteit en efficiëntie bevorderen. Het is raadzaam om enkele vaste contactpersonen aan te stellen bij de gemeenten, politie en justitie. Communicatie zal hierdoor sneller en soepeler verlopen en bovendien kan dubbel werk worden voorkomen. Ook moeten de jongeren zelf worden ingelicht over de nieuwe aanpak van Zuid-Holland Zuid. Dit kan in de vorm van een regionale campagne waarin duidelijk de nieuwe aanpak wordt overgebracht. Ook dit zal de resultaten van de aanpak alleen maar bevorderen, omdat de jongeren weten waar zij aan toe zijn.

Voor alle daders van vernielingen geldt dat de schade verhaald moet worden. Dit kan middels het standaardiseren van de procedure van schadeverhalen. Deze procedure kan gestroomlijnd worden door het creëren van een standaard schadeformulier. De aangever van de vernieling moet het schadebedrag duidelijk maken, politie en justitie moeten dit schadebedrag voegen bij de processtukken.

Drie kanttekeningen moeten gemaakt worden bij deze beleidsaanbevelingen. Allereerst zijn deze beleidsaanbevelingen gebaseerd op de resultaten van dit onderzoek en zullen zij

in de praktijk getest moeten worden op hun effectiviteit. Dit kan middels het draaien van pilots in een aantal gemeenten.

Ten tweede mag duidelijk zijn dat het in mijn ogen onmogelijk is om het vernielingsprobleem voor 100% terug te dringen. Deze beleidsaanbevelingen gelden niet als zaligmakend, maar kunnen een middel zijn om het vernielingsprobleem te reduceren. Als laatste moet opgemerkt worden dat het misschien ook mogelijk is om andere beleidsaanbevelingen te doen op basis van deze daderprofielen. De opgestelde daderprofielen zijn dan ook een nuttig hulpmiddel voor toekomstig beleid.

8. Conclusies

Nu de onderzoeksresultaten (hoofdstuk 4 en 5), de daderprofielen (hoofdstuk 6) en de beleidsaanbevelingen (hoofdstuk 7) besproken zijn is het interessant om een terugblik te werpen op dit onderzoek. In dit laatste hoofdstuk zullen zowel de wetenschappelijke als maatschappelijke conclusies aan de orde komen.

8.1 Wetenschappelijke conclusie

De wetenschappelijke conclusie zal bestaan uit het bespreken van de in hoofdstuk 2 opgestelde hypothesen. Hieronder zal iedere hypothese kort toegelicht worden aan de hand van de onderzoeksresultaten uit dit onderzoek.

1. In de regio Zuid-Holland Zuid is het vandalismecijfer onder jongeren met gescheiden ouders hoger dan bij jongeren van niet-gescheiden ouders.

Uit de onderzochte politiedossiers blijkt dat 41% van de daders ouders heeft die gescheiden of verweuwd zijn (zie grafiek 4). Voor heel de regio ligt dit percentage op 21%. Het lijkt dus alsof jongeren met gescheiden ouders vaker vandalisme plegen dan jongeren van niet-gescheiden ouders. Het verband hiertussen kan echter niet al te gemakkelijk vastgesteld worden. Andere verschijnselen die gepaard gaan met de scheiding, bijvoorbeeld het conflict tussen de ouders, kunnen de werkelijke oorzaak zijn voor de gedragsproblemen van de jongeren. Conflict kan ook voorkomen bij ouders die nog bij elkaar zijn en daarom is het verband tussen het hebben van gescheiden ouders en het plegen van vernielingen een discutabel verband.

2. In de regio Zuid-Holland Zuid zal er meer vandalisme plaatsvinden als er weinig sociale controle is.

Als men kijkt naar de locaties waar de vernielingen gepleegd worden, lijkt deze hypothese bevestiging te vinden. Uitgestorven bouwlocaties, verlaten schoolpleinen, en

parken zijn veelvuldig genoemd in de politiedossiers en interviews. Uit de gesprekken met de deskundigen blijkt ook dat de vernielingen vaak worden gepleegd op plekken waar weinig toezicht is. Als alleen naar overlast gekeken wordt, is deze hypothese iets moeilijker te onderschrijven. Bewoners en winkeliers hebben vaak juist wel zicht op de plekken waar overlast is, maar ergeren zich ook daaraan. De vernielingen worden vaak gepleegd als het informele toezicht van bewoners en winkeliers wegvalt. Bijvoorbeeld als een winkelcentrum gesloten is en er weinig sociale controle is.

3. De kans op vandalisme in de regio Zuid-Holland Zuid is groter wanneer zich binnen de vriendengroep personen bevinden die crimineel gedrag vertonen.

Uit dit onderzoek blijkt dat vernielingen voor het overgrote deel worden gepleegd in groepsverband, namelijk 81% (zie grafiek 6). Daarmee is het groepsverband wel aangetoond bij vernielingen. Moeilijker ligt het bij de vraag of het dan gaat om de invloed van personen die crimineel gedrag vertonen. Dit is namelijk niet altijd het geval. Vooral bij de jongere daders is het meer het ophitsen binnen de groep dat leidt tot vernielingsgedrag. Het niet durven 'nee' zeggen omdat dat niet stoer is, lijkt meer van invloed te zijn. In enkele dossiers van de wat oudere daders kwam soms wel naar voren dat er één persoon was die wel vaker deviant gedrag vertoont en de rest van de groep meenam in zijn gedrag. Maar dit kwam niet heel vaak voor. Er is vaak wel een aanstichter binnen de groep aan te wijzen, maar of deze persoon dan in eerste instantie crimineel gedrag vertoont, is niet zo duidelijk te concluderen.

4. In de regio Zuid-Holland Zuid is de kans op vandalisme groter bij personen in de puberteit (tussen de 16 en 24 jaar).

In dit onderzoek is de leeftijd van de daders onderzocht. Er is inderdaad sprake van een enorme piek bij personen die zich in de puberteit bevinden. In de literatuur werd vaak gesproken van personen tussen de 16 en 24 jaar. Uit mijn onderzoeksresultaten blijkt dat het bij de daders van vernielingen in de regio Zuid-Holland Zuid vooral gaat om personen tussen de 14 en 19 jaar (zie grafiek 3). Daarna neemt het aantal vernielingen gestaag af.

Door personen tot 24 jaar worden er relatief nog wel vaker vernielingen gepleegd dan door personen met een oudere leeftijd.

5. Jongens plegen meer vandalistisch gedrag in de regio Zuid-Holland Zuid dan meisjes.

Deze hypothese kan gemakkelijk bevestigd worden. Uit mijn onderzoek blijkt dat 92% van de gepleegde vernielingen wordt gepleegd door jongens (zie grafiek 2). Hierbij is interessant om te onderzoeken of meisjes steeds meer vernielingen gaan plegen. Omdat in dit onderzoek er maar één meting is gedaan over een bepaalde periode, is er niet gekeken naar een stijging of daling van jongens of meisjes als dader. Dit zou in een toekomstig onderzoek wel gedaan kunnen worden.

6. De kans op vandalisme neemt toe wanneer er spanningen ontstaan tussen de verschillende groepen jongeren die zich bevinden in de regio Zuid-Holland Zuid.

Deze hypothese geldt vooral voor daderprofiel 4, de jongeren die uitgaan. Bij deze jongeren kwam in verschillende dossiers naar voren dat er sprake was van een ruzie tussen verschillende groepen jongeren. De woede tussen de jongeren zorgde ervoor dat tijdens of na de ruzie vernielingen werden gepleegd. Toch zijn het niet alleen de spanningen tussen groepen jongeren die ervoor zorgen dat er vernielingen worden gepleegd. Spanningen moeten ruimer geïnterpreteerd worden. Spanningen kunnen bijvoorbeeld ook ontstaan tussen jongeren en hun ouders. De woede en frustratie die dan ontstaat, was in veel gevallen het motief van de dader om een vernieling te plegen.

7. In de regio Zuid-Holland Zuid is bij jongeren met een laag opleidingsniveau (Vmbo) de kans op vandalisme groter dan bij jongeren met een hoger opleidingsniveau (Havo, Vwo).

In dit onderzoek is ook gekeken naar het opleidingsniveau van de daders van vernielingen. Uit de politiedossiers blijkt dat de daders van vernielingen vaak een laag

opleidingsniveau hebben (zie grafiek 5). Als dit wordt gecorrigeerd aan CBS gegevens blijkt dat binnen de groep daders het opleidingsniveau nog steeds lager is dan dat van de totale populatie van Zuid-Holland Zuid. Maar ook bij opleidingsniveau moet het verband met vernielingen met kritische blik bekeken worden. Andere elementen kunnen namelijk van invloed zijn. Bijvoorbeeld ook oorzaken waardoor deze daders laag opgeleid zijn.

8. De kans op vandalisme is groter wanneer de interne controle van jongeren laag is.

Er zijn wel aanwijzingen te vinden in de politiedossiers en interviews met de daders dat bepaalde vernielingen worden gepleegd, omdat de dader de controle over zich zelf verliest. Enkele daders gingen vóór het plegen van de vernieling geheel door het lint, terwijl de aanleiding hiervoor niet altijd even sterk aanwezig leek. De groepsdruk kan ook soms aanleiding geven om bepaald gedrag te vertonen. Ook in veel gevallen waarbij alcohol is genuttigd, lijkt de alcohol de interne remmingen weg te nemen. Zeker bij grote hoeveelheden alcohol lijkt de dader zich zelf niet meer onder controle te hebben.

9. De kans op vandalisme neemt toe als jongeren geen uitdaging meer ervaren bij hun dagelijkse activiteiten.

Deze hypothese lijkt vooral op te gaan voor daderprofiel 1 (de *Try-outs*) en daderprofiel 2 (de *Hang-outs*). De zeer jonge daders kunnen tijdens het spelen op schoolpleinen of op straat het plezier en de uitdaging verliezen. Deze kinderen gaan dan op zoek naar ander vertier. Tijdens deze zoektocht worden de grenzen van wat mag en niet mag, onderzocht en worden er soms vernielingen gepleegd. De hangjongeren vertonen vaak ook voordat zij vernielingen plegen verveeld gedrag. Ook deze groep verliest het plezier en de uitdaging van het hangen en gaat op zoek naar ander vermaak.

10. De kans op vandalisme is groot als de te verwachten prikkelingen tijdens het vernielen van objecten groot zijn.

Dit motief voor het vernielen van objecten ben ik in mijn onderzoek niet zo sterk tegengekomen. Vaak werd er niet nagedacht over de vernieling voordat deze gepleegd werd. Alleen bij de graffitispuiters kan er enigszins een bevestiging gevonden worden voor deze hypothese. De daders van graffiti zien het object dat zij bewerken vaak als een lelijk object dat zij verfraaien. De prikkelingen tijdens het spuiten van de graffiti en het terugkijken op de graffiti nadat deze gespoten is, kan de kans op deze vorm van vernielingen vergroten.

11. In de regio Zuid-Holland Zuid is de kans op vandalistisch gedrag groter als er alcohol is genuttigd dan wanneer er geen alcohol is genuttigd.

Uit alle gebruikte bronnen van onderzoek blijkt dat alcohol van grote invloed is op de gepleegde vernielingen in de regio Zuid-Holland Zuid. Vooral bij de daders van daderprofiel 2 (de *Hang-outs*) en daderprofiel 3 (de *Black-outs*) speelt alcohol een aanzienlijke rol. Bij de *Hang-outs* is vooral het alcoholgebruik op straat een probleem, omdat na het nuttigen van de alcohol er vaak vernielingen worden gepleegd. De *Black-outs* hebben vaak te veel gedronken tijdens het uitgaan en plegen vernielingen tijdens de terugweg naar huis. Ook de daders zelf geven aan dat zij de vernieling pleegden omdat zij te veel gedronken hadden. In sommige gevallen zelfs zoveel dat zij geeneens meer wisten wat zij hadden gedaan. Alcohol speelt dan ook een belangrijke rol in dit onderzoek wat ook wordt weergegeven in de opgestelde beleidsaanbevelingen.

12. De kans op vandalisme neemt toe als het onderhoud van wijken in de regio Zuid-Holland Zuid verwaarloosd wordt.

Voor het onderzoeken van deze hypothese heb ik met name de interviews met de deskundigen gebruikt. Vooral de wijkagenten hebben een goed beeld over op welke plekken er vernield wordt en hoe deze plekken eruit zien. Zij gaven aan dat de plekken die niet worden schoongehouden, vaak de plekken zijn waar nieuwe vernielingen worden gepleegd. Vooral bij graffiti was dit goed zichtbaar. Muren en objecten waar een graffiti bleef staan, bleken na zeer korte tijd nog verder ondergespoten te zijn. Ook in de

omgeving van deze objecten wordt, volgens de wijkagenten, meer graffiti gespoten. Toekomstig onderzoek zou nog dieper op deze *Broken Windows* theorie in kunnen gaan.

8.2 Maatschappelijke conclusie

Met groot plezier heb ik mij verdiept in de vernielingsproblematiek van de regio Zuid-Holland Zuid. De contacten die ik met de verschillende partners heb gelegd hebben mij geholpen een beeld te vormen van de structuur van het probleem. Zonder mijn positie als stagiair bij de politie van Zuid-Holland Zuid had ik dit onderzoek nooit op deze wijze kunnen doen.

Dit onderzoek heeft geleid tot enkele beleidsaanbevelingen gericht tot de verschillende partners die zich bezighouden met de vernielingsproblematiek in de regio Zuid-Holland Zuid (zie hoofdstuk 7). Deze beleidsaanbevelingen zijn bedoeld om de aanpak van vernielingen meer sturing te geven. Daarbij geldt dat rechtstreekse implementatie niet altijd even gemakkelijk is. Iedere partner dient voor zichzelf te bepalen hoe de aanbevelingen op microniveau kunnen worden doorgevoerd. Hierbij is goede communicatie tussen de verschillende partners van het grootste belang. Vooral voor de gemeenten ligt een belangrijke taak weggelegd in de aanpak van het vernielingsprobleem. De andere partners moeten de gemeenten steunen met inzet en informatie om zo tot één daadkrachtige aanpak te komen.

De opgestelde daderprofielen (zie hoofdstuk 6) zullen voor sommigen een bevestiging zijn van het beeld dat zij al hadden van vernielers. Voor anderen hoop ik dat het een handige uitbreiding van kennis is. De daderprofielen en beleidsaanbevelingen kunnen worden ingezet bij de aanpak van vernielingen. Ik hoop dan ook dat dit onderzoek leidt tot een gestroomlijnde en daadkrachtige aanpak van het vernielingsprobleem in de regio Zuid-Holland Zuid.

Literatuurlijst

Ainsworth, P. B. (2001). *Offender profiling and crime analysis*. Cullompton: Willan Publishing. Retrieved March 5, 2008 from <http://books.google.nl>

Alcoholinfo.nl. (2008). *Stuudiemiddag coalities in de alcoholpreventie*. Retrieved March 10, 2008, from <http://www.alcoholinfo.nl>

Allen, V. L., & Greenberger D.B. (1978). An aesthetic theory of vandalism. *Crime and Delinquency*, 24, 309-321.

Amato, P. R. (2001). Children of divorce in the 1990s: An update of the Amato and Keith (1991) meta-analysis. *Journal of Family Psychology*, 15(3), 355-370.

Anon. (1978). Vandals. *Justice of Peace*, 169-172.

Bernasco, W., & Nieuwbeerta, P. (2003). Hoe kiezen inbrekers een pleegbuurt? een nieuwe benadering voor de studie van criminele doelwitselectie. *Tijdschrift Voor De Criminologie*, 45, 254-270.

Blom, M., Oudhof, J., Bijl, R. V., & Bakker, B. F. M. (2005). *Verdacht van criminaliteit: Allochtonen en autochtonen nader bekeken* (No. Cahier 2005-2). Den Haag: WODC.

Brown, N. *Robert park and Ernest Burgess: urban ecology studies, 1925*. Retrieved March 1, 2008, from <http://www.csiss.org>

- Christensen, H. H., & Clark, R. N. (1978). Understanding and controlling vandalism and other rule violations in urban recreation areas. *National Urban Forestry, 1*, 63-84.
- Cloward, R. A., & Ohlin, L. E. (1962). Illegitimate means and delinquent subcultures. *Wolfgang*.
- Cohen, A. K. (1955). *Delinquent boys: The culture of the gang*. Glencoe.
- Cohen, S. (1971). Direction for research on adolescent school violence and vandalism. *British Journal of Criminology, 9*, 319-340.
- Cohen, S. (1974). Breaking out, smashing up and the social context of aspiration. *Working Papers in Cultural Studies, 6*, 37-63.
- Collins, J. J. (1981). Alcohol use and criminal behaviour: An empirical, theoretical, methodological overview. In J. J. Collins (Ed.), *Drinking and crime: Perspectives on the relationship between alcohol consumption and criminal behavior* (pp. 288-316). New York: Guilford.
- Csikszentmihalyi, M., & Larsen, R. (1978). *Intrinsic rewards in school crime*. Hackensack: National Council on Crime and Delinquency.
- Deehan, A. (1999). *Alcohol and crime: Taking stock* (No. 3). London: Home Office.

- DeMore, S. W., Fisher, J. D., & Baron, R. M. (1988). The equity-control model as a predictor of vandalism among college students. *Journal of Applied Social Psychology, 73*, 172-174.
- Fagan, J. (1990). Intoxication and aggression in drugs and crime. In M. Tonry, & J. Q. Wilson (Eds.), *Crime and justice: A review of research* (pp. 241-320). Chicago: University Chicago Press.
- Fagan, J., & Wilkinson, D. L. (1998). The functions of adolescent violence. In D. S. Elliot, K. R. Williams & B. Hamburg (Eds.), *Violence in american schools*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ferwerda, H. B., & Beke, B. M. W. A. (1994). *Balen van vandalen: De aanpak van vandalisme en overlast in enschede, hengelo en zaanstad*. Arnhem: Advies- en Onderzoeksgroep Beke.
- Fisher, T. (2004). *Parental divorce, conflict, and resources: The effects on children's behavior problems, socioeconomic attainment, and transitions in the demographic career*. Wageningen: Ponen & Looijen.
- Florida State University. *Edwin H. Sutherland: Differential association theory*. Retrieved November 12, 2007, from <http://www.criminology.fsu.edu>
- Goldmeir, H. (1974). Vandalism: The effects of unmanageable confrontations. *Adolescence, 9*, 49-56.

- Goldstein, A. P. (1996). *The psychology of vandalism*. New York: Plenum Press.
- Google. (2008). *Satellite picture Zuid-Holland zuid*
- Hansen, K. (2006). Gender differences in self-reported offending. In F. Heidensohn (Ed.), *Gender and justice: New concepts and approaches* (pp. 32-49). Cullumpton: Willan Publishing.
- Hoefnagels, G. P., & Karman, E. J. (1986). *Vandalisme: Verschijnsel en bestrijding*. Alphen aan den Rijn: Samson Uitgeverij.
- Hollin, C. R. (2002). Criminological psychology. In M. Maguire, R. Morgan & R. Reiner (Eds.), *The Oxford handbook of criminology* (3rd ed., pp. 144-174). Oxford: Oxford University Press.
- Howard, J. (1978). Factors in school vandalism. *Journal of Research and Development*, *11*, 53-63.
- Huls, F. W. M., Schreuders, M. M., ter Horst-van Breukelen, M.H., & Tulder, F. P. (2000). *Criminaliteit en rechtshandhaving 2000: Ontwikkelen en samenhangen*. WODC.
- Jeffery, C. R. (1971). *Crime prevention through environmental design*. Beverly Hills.
- Kavita Soekhlal. (2007). Overlastbestrijding in hoogvliet: Broken windows op z'n Rotterdams. (Master thesis, Erasmus Universiteit Rotterdam).

- Kelling, G. L., & Coles, C. M. (1996). *Fixing broken windows: Restoring order and reducing crime in our communities*. New York: Touchstone Books.
- Leigh, B. C. (1987). Drinking and unsafe sex: Background and issues. *NIMH/NIDA workshop, women and AIDS: Promoting healthy behaviors*. Washington, DC.
- Lombroso, C. (1911). *Crime, its causes and its remedies*. Boston: Little Brown.
- Martin, J. M. (1959). *The vandals: A study of malicious mischief*. Unpublished Doctoral dissertation, New York University.
- Martin, J. M. (1961). In Charles T. C. (Ed.), *Juvenile vandalism: A study of its nature and prevention*. Springfield.
- Matza, D., & Sykes, G. M. (1962). Techniques of neutralisation: A theory of delinquency. *Wolfgang*.
- McLaughlin, E., & Muncie, J. (2001). *The sage dictionary of criminology*. London: Sage Publications Ltd.
- McMurrin, M., & Hollin, C. R. (1989). Drinking and delinquency: Another look at young offenders and alcohol. *The British Journal of Criminology*, 29, 386-394.
- Merton, R. K. (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review*, 3, 672-682.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2007). *Inhoud pagina:*

Antwoorden van minister ter horst op kamervragen over het registreren van

hangjongeren in zuid-holland. Retrieved February 16, 2008, from

<http://www.minbzk.nl>

Newman, O. (1973). *Defensible space*. New York.

Nicholson, D. H. (1975). Urban vandalism: Prevention or cure? *The Highway Engineer*,
22, 14-17.

Parker, R. N. Alcohol and theories of homicide. In F. Adler, & W. Laufer (Eds.),
Advances in criminological theory (pp. 113-142). New Brunswick: NJ: Transaction.

Parker, R. N., & Auerhahn, K. *Alcohol, drugs and violence*. Retrieved November 12,
2007, from <http://arjournals.annualreviews.org>

Parker, R. N., & Rebhun, L. A. (1995). *Alcohol and homicide: A deadly combination of
two american traditions*. Albany: State University NY Press.

Politie ZHZ. *Politieregio Zuid-Holland Zuid*

Raistrick, D., Hodgson, R. J., & Ritson, B. (1999). *Tackling alcohol together*. London:
Free Association Books.

Richardson, A., & Budd, T. (2003). *Alcohol, crime and disorder: A study of young adults*.
London: Crown.

RIVM. (2007). *Politieregio's 2007*. RIVM.

Shaw, C. R., & McKay, H. D. (1969). *Juvenile delinquency and urban areas*. Chicago.

Stainforth, S., & Twyman T. (1980). Researching a complex social problem: Vandalism in the U.K. *European Research*.

Stichting Verantwoord Alcoholgebruik. (2007). *27 september landelijke ouderavond over alcohol en kinderen*. Retrieved March 10, 2008, from <http://www.stiva.nl>

van der Voordt, D.J.M., & van Wegen, H. B. R. (1990). *Sociaal veilig ontwerpen*. Delft: Publikatieburo Faculteit der Bouwkunde Technische Universiteit Delft.

van Dijk, B., & van Soomeren, P. (1981). *Vandalisme: Ideeën, onderzoek, preventie*. Amsterdam: Kobra CV.

VROM. (2007). *De 40 wijken*. Retrieved February 15, 2008, from www.vrom.nl

Warr, M. (2002). *Companions in crime: the social aspects of criminal conduct*. Cambridge: The press syndicate of the university of Cambridge.

White, H. R., & Gorman, D. M. (2000). Dynamics of the drug-crime relationship. *Criminal Justice, 1*.

CBS grafieken afkomstig van www.cbs.nl, geraadpleegd in de periode november 2007-maart 2008

Bijlage 1 Checklist politiedossiers

- Geslacht
  - man
  - vrouw
- Leeftijd
- Woonplaats (Gemeente en straatnaam)
- Incident
  - vernieling auto
  - vernieling fiets/brommer
  - vernieling goederen openbaar vervoer
  - vernieling winkel
  - vernieling woning/tuin
  - vernieling school
  - vernieling openbaar gebouw/object
  - vernieling uitgaansgelegenheid
  - vernieling persoonsgoederen
  - graffiti
- Plaats delict (Gemeente en straatnaam)
- Datum delict
- Tijdstip delict
- Opleiding
  - Vmbo
  - Havo
  - Vwo
- Thuisituatie
  - woont bij ouders
  - woont bij moeder
  - woont bij vader
  - woont alleen

- woont in opvang/gevangenis
  - woont bij andere familie/vrienden
  - woont samen/is getrouwd
- Inkomsten
  - werk
  - zakgeld
  - uitkering/alimentatie/studiefinanciering
  - geen
- Hobby's
- Recidive
  - vernielingsdelict
  - ander delict
  - geen
- Alcoholgebruik (ten tijde van het plegen van het delict)
  - wel
  - niet
- Drugsgebruik (ten tijde van het plegen van het delict)
  - wel
  - niet
- Horeca (of het delict tijdens of na het bezoek van een horecagelegenheid is gepleegd)
  - wel
  - niet
- Aantal personen
  - alleen
  - groep (2 of meer personen)
- Strafbaarheid (of de verdachte de strafbaarheid van zijn/haar gedrag erkent)
  - wel
  - niet
- Spijt (of de verdachte spijt van zijn/haar daden betuigt)

- wel
- niet

- Melding in het JIS (of de verdachte vermeldt staat in het JIS)

- wel
- niet

Bijlage 2 Topiclijst interviews deskundigen

Functieomschrijving

Beeld van de deskundige over de vernielers

Vernielingsbeleid politie/justitie/gemeente

Problemen die zij tegenkomen

Wat gaat er goed

Wat gaat er niet goed

Wat zou er beter kunnen

Contact met de partners

Bijlage 3 Topiclijst interviews daders

Wat is er precies gebeurd?

- **Datum**
- **Tijd**
- **Met wie**
- **Waar (koos je de plek uit?)**
- **Afstand van huis**
- **Wat is er vernield (kozen jullie de objecten uit?)**
- **Alcohol (zo ja, hoeveel?)**
- **Horecagelegenheid bezocht**
- **Ter plaatse aangehouden**
- **Strafbaarheid**
- **Spijt**
- **Het leven van toen...**
  - **Ouders**
  - **Opleiding**
  - **Leeftijd**
  - **Inkomsten**
  - **Hobbies**
- **Aanleiding?**

Waarom?

- **Verveling**
- **Baldadigheid**
- **Woede**
- **Groep**
- **Alcohol**

- **Anders?**

Nog vaker vernielingen gepleegd?

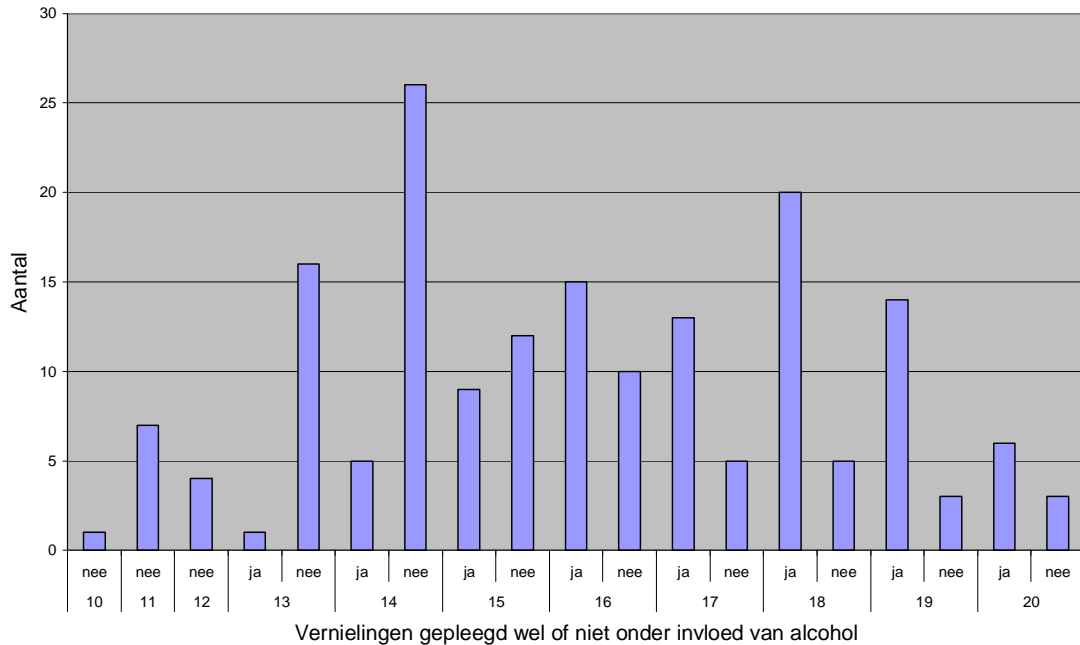
- **Daarvoor**
- **Daarna**

Wat denk jij dat helpt tegen vernielingen?

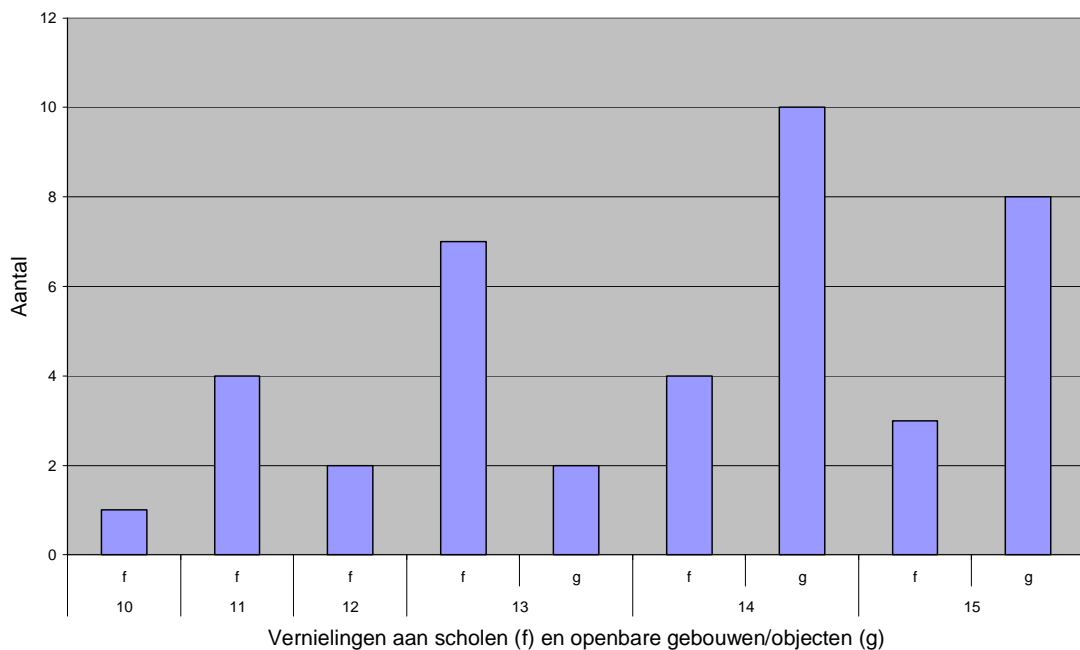
- **Jeugdvoorzieningen**
- **Optreden politie Zuid-Holland Zuid**
- **Straffen effectief**
- **Anders?**

Bijlage 4 Grafieken van verbanden

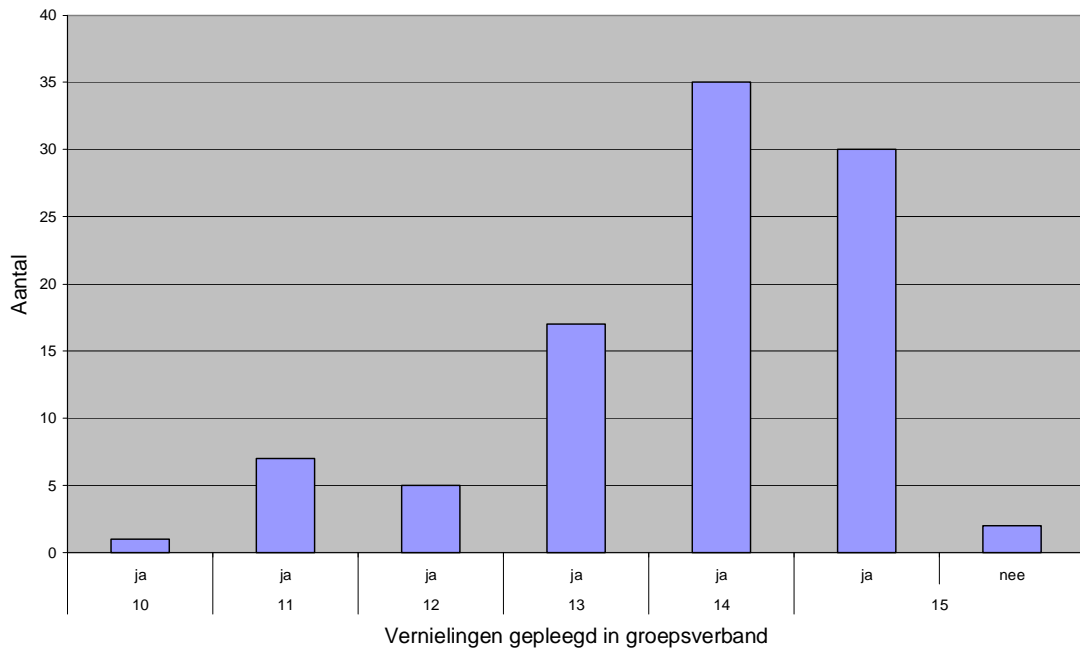
Grafiek 1 Variabele 'leeftijd' gekoppeld aan de variabelen 'incident' en 'alcohol'.

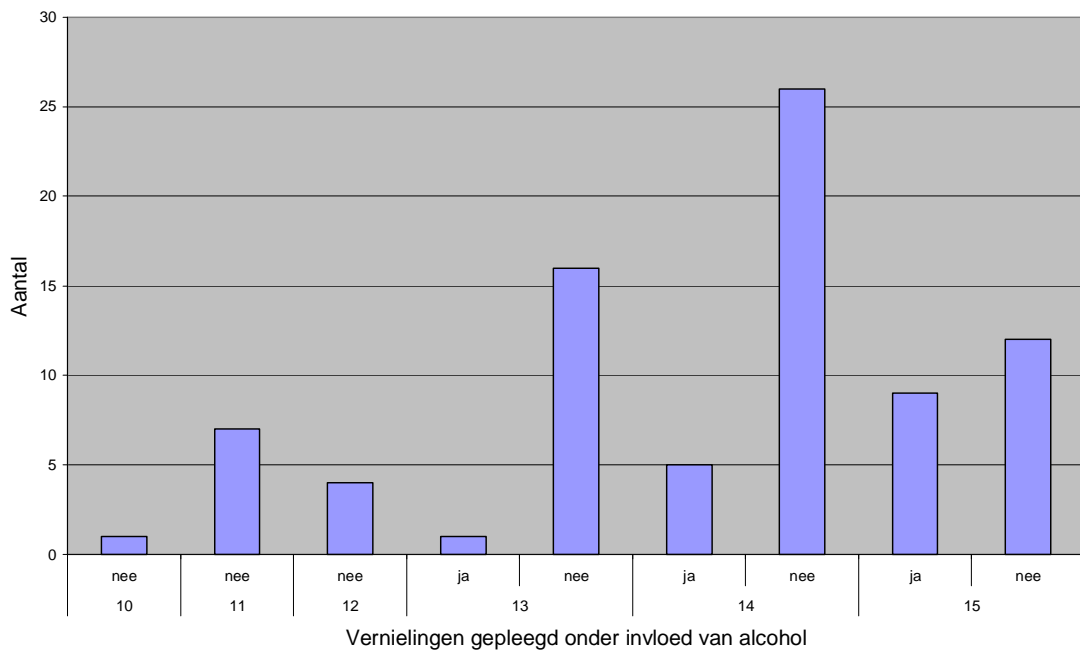
Grafiek 2 Variabele leeftijd gekoppeld aan de variabelen 'vernietiging scholen' en 'vernietiging openbare gebouwen/objecten'.

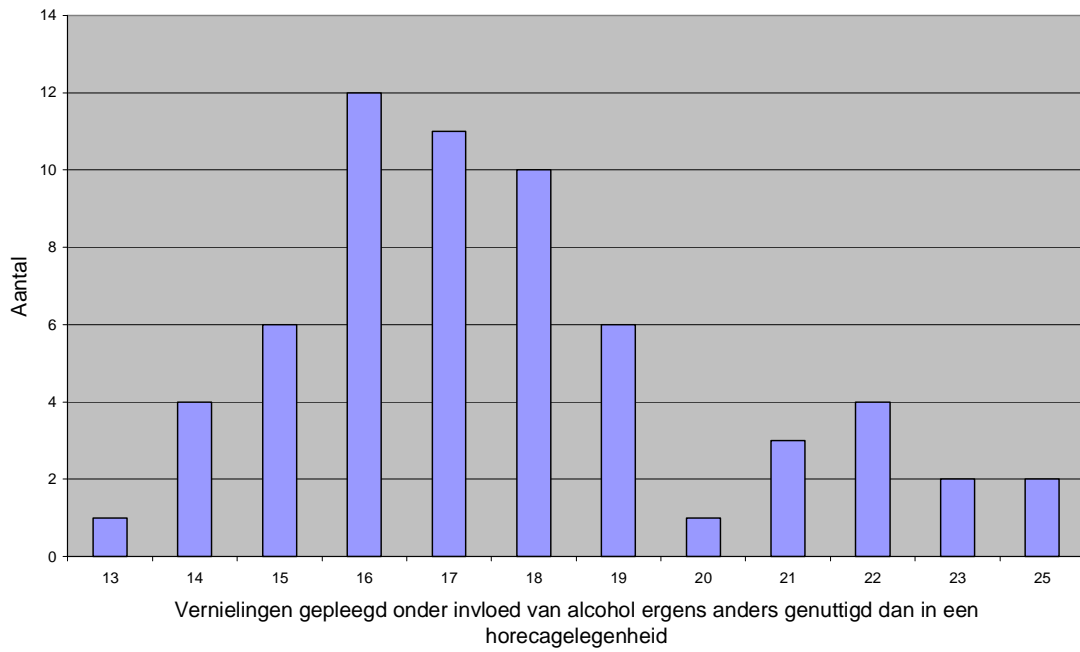
Grafiek 3 Variabele 'leeftijd' gekoppeld aan de variabele 'groepsverband'.

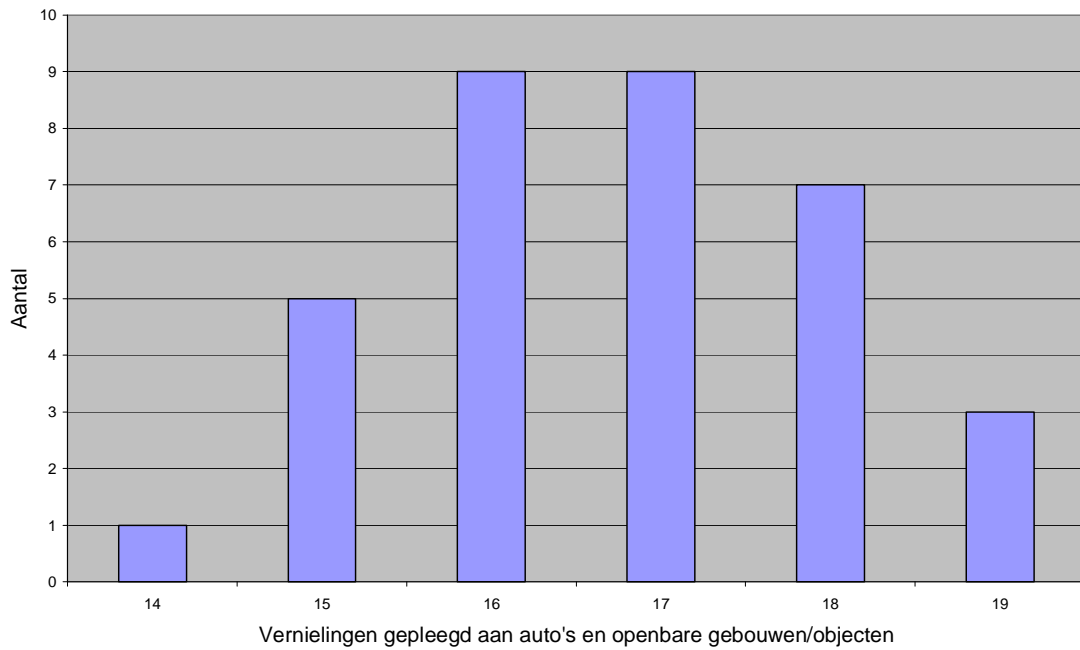
Grafiek 4 Variabele 'leeftijd' gekoppeld aan de variabele 'alcohol'.

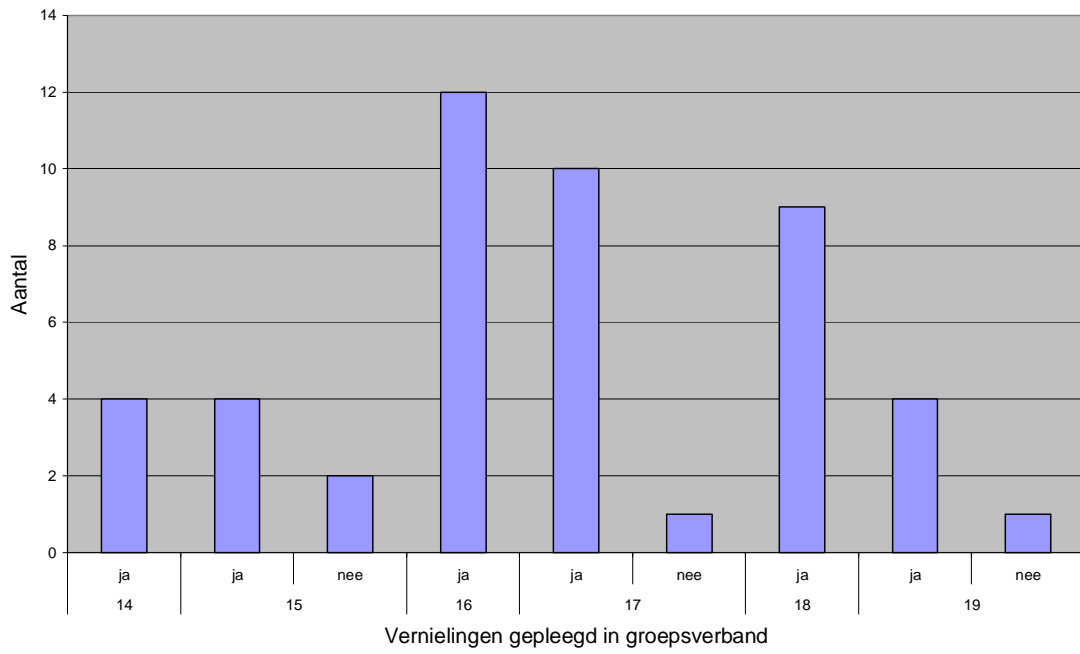
Grafiek 5 Variabele 'leeftijd' gekoppeld aan de variabelen 'alcohol' en 'horeca'.

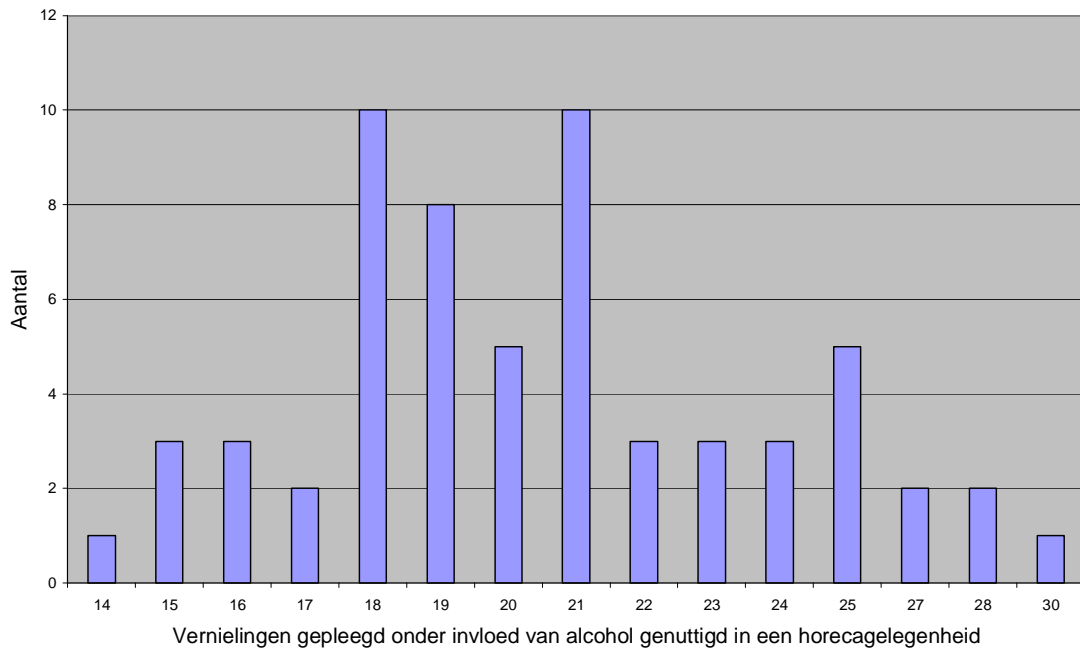
Grafiek 6 Variabele 'leeftijd' gekoppeld aan de variabelen 'alcohol', 'horeca', 'vernielingen auto' en 'vernieling openbare objecten/gebouwen'.

Grafiek 7 Variabele 'leeftijd' gekoppeld aan de variabelen 'alcohol', 'horeca' en 'groepsverband'.

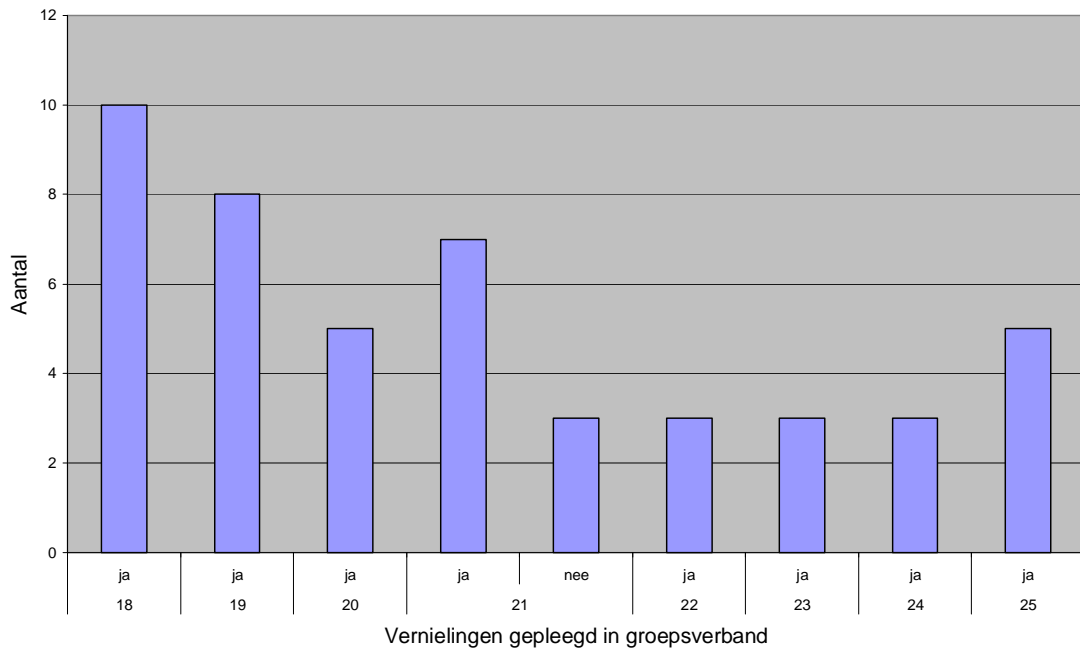

Grafiek 8 Variabele 'leeftijd' gekoppeld aan de variabelen 'alcohol' en 'horeca'.

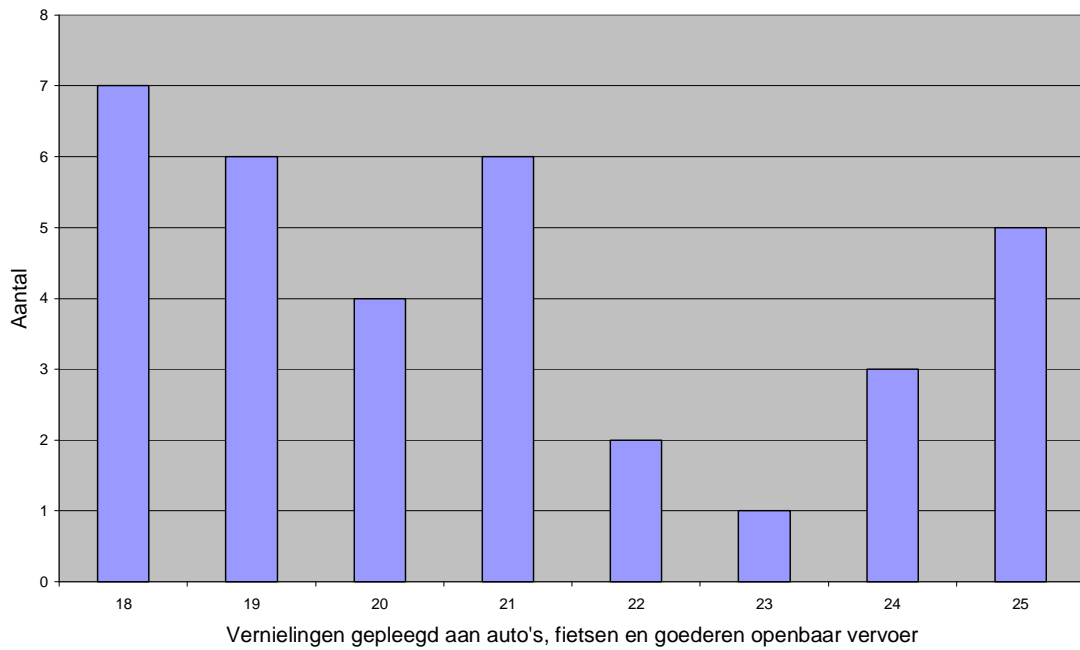

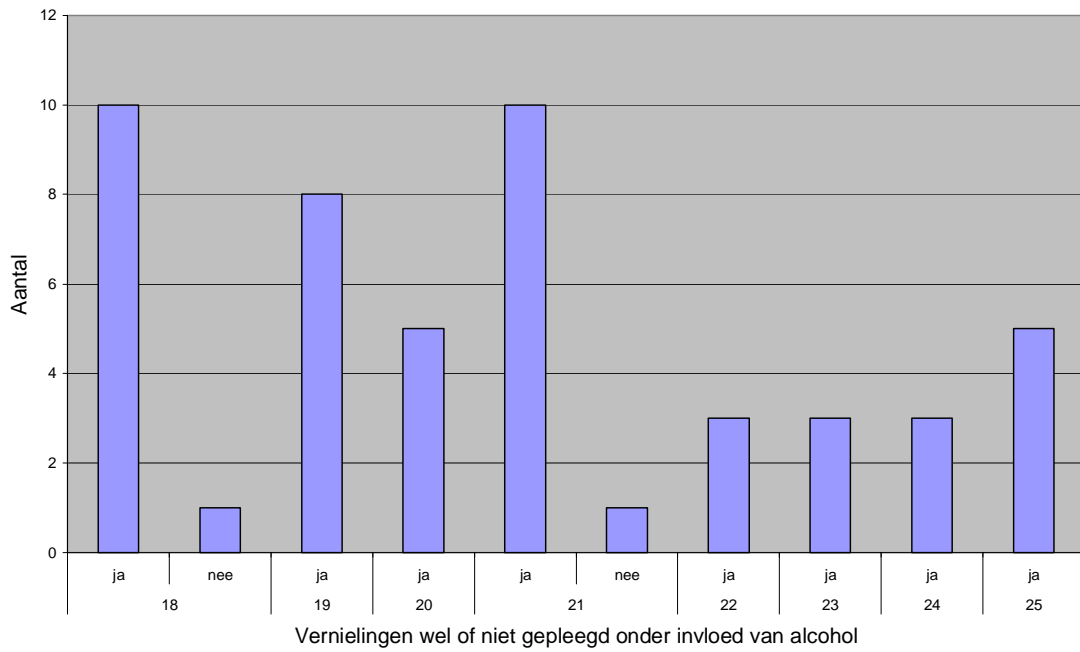
Grafiek 9 Variabele 'leeftijd' gekoppeld aan de variabelen 'alcohol', 'horeca' en 'groepsverband'.

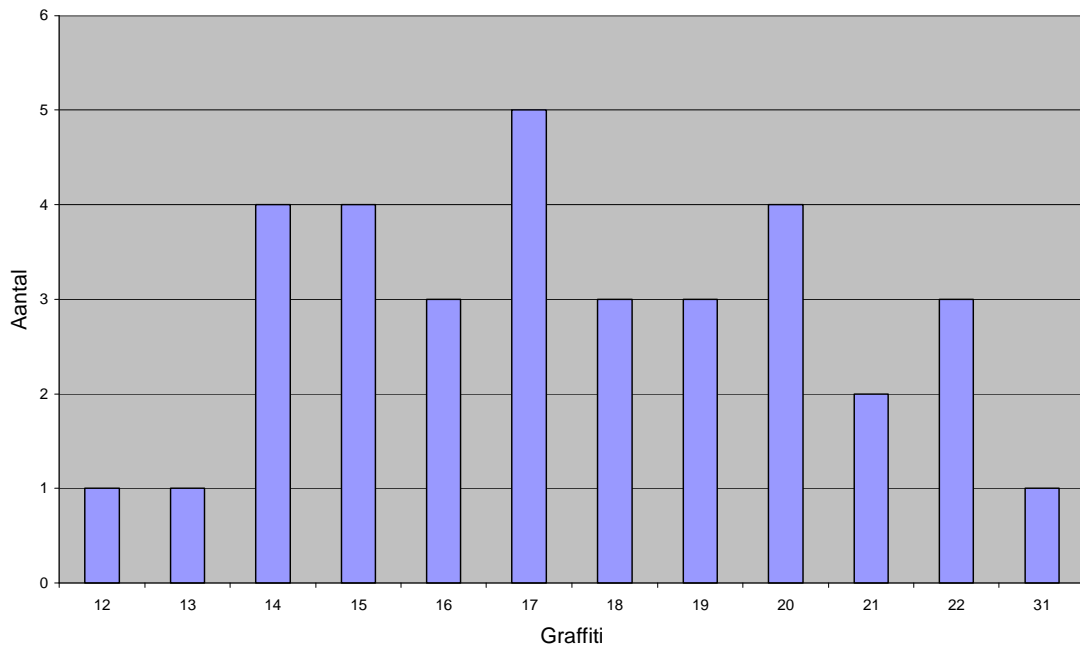
Grafiek 10 Variabele 'leeftijd' gekoppeld aan de variabelen 'alcohol', 'horeca', 'vernietiging auto', 'vernietiging fiets' en 'vernietiging goederen openbaar vervoer'.

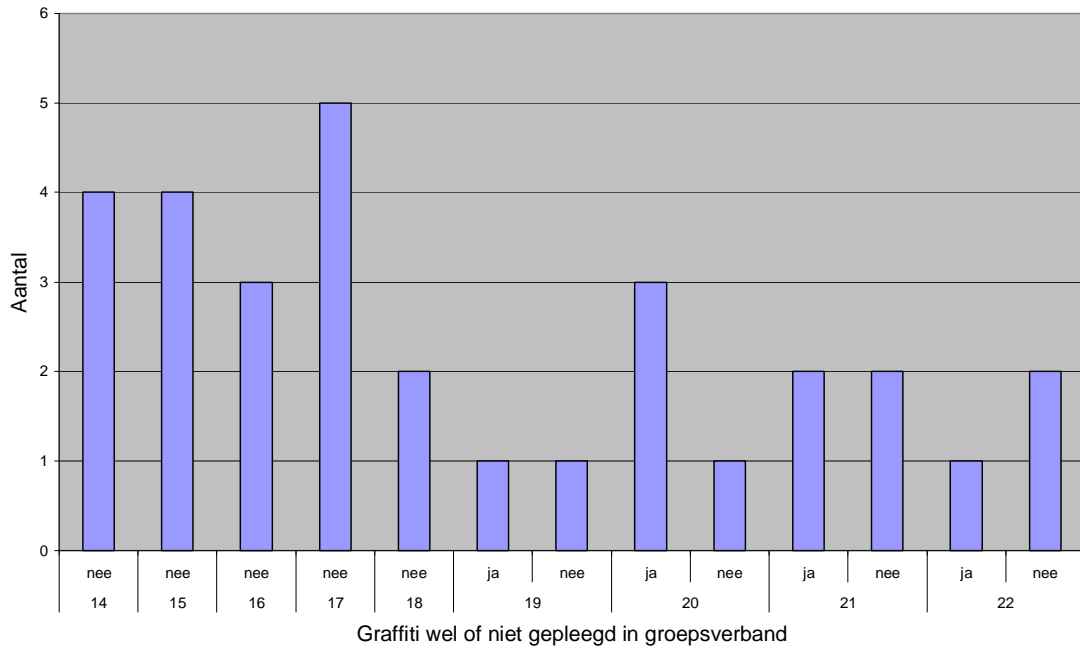
Grafiek 11 Variabele 'leeftijd' gekoppeld aan de variabelen 'alcohol' en 'horeca'.

Grafiek 12 Variabele 'leeftijd' gekoppeld aan de variabele 'graffiti'.

Grafiek 13 Variabele 'leeftijd' gekoppeld aan de variabelen 'graffiti' en 'groepsverband'.

Grafiek 14 Variabele 'leeftijd' gekoppeld aan de variabelen 'graffiti' en 'alcohol'.

